הוצאת קורן ירושלים בע"מ

KOREN PUBLISHERS JERUSALEM LTD

02 633 0534 : פקס: 02 633 0534 פיר קניג 33, ת״ד 4044, Jerusalem 91040 • טל: 91040 • 91040 פיר קניג 33, ת״ד 4044, Jerusalem 91040 • Tel: +972 2 633 0533 • Fax: +972 2 633 0534 • misrad@korenpub.com usa: POB 8531, New Milford, CT 06776-8531 • Tel: 203 830 8508 • Fax: 203 830 8512 • office@korenpub.com

Dear Synagogue Member:

This has been a trying time for the Jewish people! As we've watched our communities struggle with the challenges of the last few months, it is inspiring to hear how much rabbis and congregations have filled their time with Torah study. As many congregations are returning to public minyanim, we wanted to do our part to contribute to this effort.

Together with our partners at the OU's Synagogue Services Division, we're pleased to bring you this packet of the weekly Parsha and Haftara readings, from the Steinsaltz Humash. We hope you will appreciate the pioneering translation, commentary, and visual aids from Rabbi Adin Even-Israel Steinsaltz. If you'd like to purchase your own copy of this Humash, we're happy to offer you a 20% discount using the code "HUMASH" from our www.korenpub.com. If you have any questions about this or any of our products, please email us at sales@korenpub.com.

Thank you to the rabbis of the OU for distributing this material, and a special thanks to Rabbis Yehuda Friedman and Phil Karesh of OU Synagogue Services for spearheading this initiative.

PLEASE NOTE: THIS PACKET CONTAINS THE NAME OF G-D, PLEASE MAKE SURE TO TREAT IT WITH THE APPROPRIATE LEVEL OF RESEPECT.

With best wishes for good health,

Matthew Miller Koren Publishers Jerusalem

The Steinsaltz Humash

Humash Translation and Commentary

Commentary by Rabbi Adin Even-Israel Steinsaltz

Koren Publishers Jerusalem

Parashat **Matot**

Vows and Oaths of Prohibitions

NUMBERS 30:2-17

Vows in the Torah are often commitments to dedicate something to God, as an offering or a gift to the priesthood. This obligation to keep one's word applies to any individual who takes a vow. Nevertheless, the commandments with regard to vows are addressed specifically to the heads of the tribes, as these statutes have social and familial ramifications beyond their personal significance.

- 2 Moses spoke to the heads of the tribes^D of the children of Israel, who served as a kind of supreme council of the people, saying: This is the matter that the Lord commanded.
- 3 Moses begins with a general, fundamental law: If a man takes a vow to the Lord, or if he takes an oath^D to impose a prohibition upon himself, by declaring that he will refrain from particular actions or from deriving benefit from certain people or items, he shall not profane his word by disregarding his commitment; he shall act in accordance with everything that emerges from his mouth.
- 4 The Torah turns to the social aspects of vows. If a woman takes a vow to the Lord and imposes a prohibition when she is unmarried in her father's house, in her youth,
- 5 and her father hears her vow and her prohibition that she imposed upon herself, and when he hears about her vow her father keeps silent toward her, and does not interfere or object, all her vows shall be upheld, and every prohibition that she imposed upon herself shall be upheld, and she is obligated to fulfill them.
- 6 But if her father prevented her, by annulling her vows on the day of his hearing the vow, all her vows and her prohibitions that she imposed upon herself, both positive and negative

- vows, **shall not be upheld**, they do not take effect; **and the Lord will forgive her** for failing to conform to the vow she uttered, **because her father prevented her**, and she did not violate her word of her own accord.
- 7 If a young woman vows when she is single, and she is betrothed to a husband, and her vows are upon her, or the expression of her lips with which she prohibited herself,
- 8 and her husband hears that she has vowed before their betrothal, and keeps silent toward her on the day of his hearing and does not object, her vows shall be upheld, and her prohibitions that she imposed upon herself shall be upheld.
- 9 But if on the day of her husband's hearing, he prevents her⁰ by expressing his objection, and nullifies her vow that is upon her or the expression of her lips that she imposed upon herself, then the Lord will forgive her, despite the fact that she did not uphold her vow, as she must act in accordance with her husband's wishes.
- 10 But the vow of a widow, or a divorcée, who is not under anyone's authority, as she left her father's domain when she married, and her husband's authority lapsed upon his death or with the divorce, anything that she imposed upon herself shall be upheld for her.

DISCUSSION

30:2 | Moses spoke to the heads of the tribes: The Sages derive from the fact that these laws are addressed to the leaders of the tribes that judges and sages have a special right to intervene in the cases dealt with here (see *Nedarim* 78a).

30:3 | Takes a vow to the Lord, or takes an oath: The term "vow" can refer to a commitment to bring an offering, which is known as a vow of consecration, or to the imposition of a prohibition upon a specific article, which is known as a vow of prohibition. Upon taking a vow of

prohibition, the object becomes fully or partially prohibited, and one no longer has full control over it. An example would be if a person says: This food is forbidden to me like consecrated property. Conversely, an oath is focused on the one who articulates it rather than the object, e.g., if a person says: I am taking an oath that I will, or I will not, eat this food. In the wording of the Sages, a vow is a prohibition that applies to the object, whereas an oath is a prohibition that applies to the person (see *Nedarim* 2b).

30:9| But if on the day of her husband's hearing, he prevents her: A plain reading of the verses indicates that a man may nullify those vows of his wife that she uttered while she was still single. However, the Sages derived that these verses apply only during the stage of betrothal to vows that she took that day (see Nedarim 72a; Rashbam; Ibn Ezra; Bekhor Shor). Nevertheless, there may be a difference of opinion in this regard (see Sifra).

פרשת

מטות

ַ וְיִדְבֶּךְ מִשֶּׁהֹ שֶּלְּדְרָאשֵׁי הַפֵּטּוֹת לְבְנֵי יִשְּׁרָאֵל לֵאמִר זֶה הַדְּבָּרְ אֲשֶׁר צִוְּה יהוְה: כּוּ

אישׁ כְּיִידִּרְ נֻׁדָר לֵיהוֹה אוֹ - הִשְּׁבַע שְּׁבָעָהׁ לֶאְסֵר אִפְּרֹ עַל־נַפְשׁוֹ לְאֹ יַחֵל דְּבָרְוֹ

בְּכְלִ־הִיצֵא מִפְּיו יִעֲשֶׁה: וְאִשֶּׁה כִּי־תִּדְּרֹ נֶדֶר לֵיהוֹה וְאֶסְרָה אִפֶּר בְּבִית אָבִיהְ
בְּנְעְרֵיהָ: וְשָׁמֵע אָבִיהְ אֶתִּיּבְיְהָ וְאֶפֶר אֲשֶׁר אֲסְרָה עַלֹּ־נַפְשָׁה יְקְוֹם: וְאִם־הֵנִיא אָבִיהְ וְאֶפָר אֲסֶרְה עַלְּ־נַפְשָׁה יְקְוֹם: וְאִם־הֵנִיא אָבִיהְ אֹתְה בְּיוֹם שְּׁמְעוֹ בְּלִּדְיָה עַלְּבִבְּשְׁה: וְאִסְרָה עַלְּבִפְשָׁה יְקְוֹם: וְאִם־הַנִּיא אָבִיהְ אֹתְה בְּיוֹם שְּׁמְעוֹ וְהָחֲרֵישׁ לְה בִּיִבְּיה אַבְיהְ אִבֶּיה וְשָׁמַע אִישָׁה בְּיוֹם שְׁמְעוֹ וְהָחֶרֵישׁ לְה מִּלְיה וְאֵם עִּלִיהְ וְאֵמַר אֲשֶׁר אֲסְרָה עַלְּבִּפְשָׁה יָקוֹם שְׁמְעוֹ וְהָחֶרְישׁ לְּה וְאֵבְייִה אִבְּיה וְאָבְיר אֵבְיִיה אִבְיה אָבְיה וְמְבְּתִיי וְבְּשְׁה יִקְוֹם שְׁמְעוֹ וְהָחֶרְישׁ לְּה יְנִיא וְבְּבָית שְׁבְּלָיה וְאֵב וְיִשְׁה בְּיִוֹם שְׁמְעוֹ וְהָחֶרְישׁ לְּיִבְ וְשִׁבְישׁ וּ עְלִיהָ וְאֵבְית אִישְׁה יְקוֹם שְׁבְיִיה אֲשֶׁר אֲסְרָה עַלְּבִּישְׁה יִקְנִם שְּבְּיה וְנָבְית אִבְּיה וְנִבְּיך אִבְּיְבְיה אִבְּיה וְמָבְית אִישְׁה יִקוֹם שְּלְיה וְבָּבְית אִבְּיה וְבְּשְׁה יִקְנִם שְּלְיה וְאֵמֹר אִבְּסְרָה וְבִּישׁה יִקוֹם שְלֵיה וְבִּיל אֲשֶׁר אֲסְרָה עַלְּבְּשָׁה יִקוֹם שָּלֵיה וְבִּייה וְנִבְיר אִלְנְם שְּלִיהָה וְצְלִיה וְאֵבְיר אִבְּלִיה וְמִבְיר אִבְּלִיה וְבִיר אִלְיִים וְּבְיִיה וְבְיִים בְּיִבְיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּיוֹם שְׁבְיִים שְּלָים שְּלִיה וְבִייִי וְנִבְיי וְנִבֶּר אִלְיִבְנְיה וְּבְיִים וְבְּלִיה וְבִּבְיר אִיִּים וּבְּיוֹם שְּלִיה וְבִּיה וְנִים עְּלִיה וְבִיי וְבִיר אִיבְיים בְּיוֹם עִּיְיִים בְּיִבְייִי בְּיִבְים בְּיוֹי בְּיִים בְּיִבְיים וְבְּיִים בְּיוֹם עָּבְיִים וְיִבְייִים בְּיוֹם בְּיוֹי בְיוֹי בְּיוֹי בְּיִים בְּיוֹי בְּיִים בְּיוֹי בְּיוֹי בְיִים בְּיוֹב בְּיוֹי בְיִים בְּיוֹי בְיִים בְּיוֹי בְיִים בְּיוֹי בְּיוֹי בְּיוֹי בְיִיים בְּיוֹי בְּישְׁי בְּיוֹי וְישְּיְיוֹי בְּיִים בְּיוֹים בְּיוֹים בְּיוֹי בְּיִישְׁיִים בְּיוֹי בְּיִישְׁיִים בְּיוֹי

7"70-

בּבַרָּה, בּלְאַוֹן הַבָּתוֹב בְּאוֹ, וְאָם חִלְפִּי אַין מְמָתַר וְאַין מִלְּכִר. בַּאוֹ, וְאָם חִלְפִי אַין מְמָתַר וְאַין מִבְּּרָה. בַּבְּאוֹ הַמָּכָר הַבְּּרָה. וּבְּבָרָה. בְּבִיתֹם בְּלִבְּיִה וּבְּבַרָה בְּבִּיתִם בְּבָּרָה וּבְּיבִר בְּבִיתֹם בְּבִּיתִם בְּבַּרָה וּבְּיבִר בְּבִיתוֹם בְּבַּרָה וּבְּבָר הִיבִּית בַּבְּרִים וּבְּבָר וּבְּבָּר וּבְּבָּר וּבְּבָר וּבְּבִילִם בּּבְּר וּבְּבָר וּבְּבְּר וּבְּבְּר וּבְּבָר וּבְבְּר וּבְּבְר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְּבְר וּבְבְּר וּבְּבְּר וּבְּבְּר וּבְבְּר וּבְּבְּר וּבְּבְּר וּבְבְּר וּבְּבּר וּבְבְּר וּבְבּר וּבְבּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבְּר וּבְבּר וּבְּב וּבְּב וּבְּב וּבְּר וּבְבּר וּבְּב וּבְּב וּבְּר וּבְבּר וּבְבּר וּבְבּר וּבְּב בּר וּבְּב בּר וּבְבּר וּבְבּר וּבְּב וּבְּב וּבְּב בּבּר וּבְּב בּר וּבְבּב וּבְבּב וּבְּב וּבְּב וּבְּבּר וּבְּב בּב וּבְּבּב וּבְּב וּבְּב וּבְבּב בּבּב וּבְבּב וּבְבּב וּבְבּב וּבְבּב וּבְבּב בּבּב וּבְבּב בּבּב וּבְבּב וּבְבּב וּבְבּב בּבּב בּבּב בּבּב בּב

גן בֶדָר. הָאוֹמֵר: הַבִּי עָבַי חוֹנֶם שְׁפֹּא חֹבֵל אוֹ שְׁפֹא חַעֲשָׁה
 דְּבָר פְּלוֹנִי יְכוֹל חֲפֵלוּ נִאֲפָר״? מַלְמוּד לוֹמֵר: "לְחָסֹר חִפָּר״, "כְּבָל הַבְּלוֹת חַבְּי חִבְּל חִבְּלוֹת חַבְּי חִבְּי חַבְּי חַבְּר״,

לָחֲסֹר אָת הַמְּתֶּר וְלֹּז לְהַתִּיר אָת הָאָסוּר: לֹא יַחֲל דְּבְּרוֹ. בִּמוֹ: לֹז יִחַלֵל דְּבָרוֹ, לֹז יַעֲשָׁה דְּבַרָיו חְלִּין:

גַנָר. פַּת שִׁתֵּים עָשְׁרָה שָׁנָה וְיוֹם חָחָד חִינָה צְּנִיכֶּה לְּבָּרַץ:

ולבְּקוֹלְינִי פַּת שִׁתִּים עָשְׁרָה שָׁנָה וְיוֹם חָחָד חִינָה צְּנִיכֶּה לְּבָּרָה חִינִּה בְּנִישְׁרִי וֹלִים חָחָד עָבָּרָה וְיִבְּים מִי הְקִדְּים מִי הְקִּדְּים מִי הְקַבִּיה וְיִבְּיה וְּלִבְּים מִי הְקִבְּיה וְיִבְּיה וְלִבְיה בְּנִיבְיה וְלִבְיה וּלְבַם מִי הְקִבְּיה וְלִבְיה וְלִבְּים מִי הְקִבְּיה וְלִבְיה וּלְבַים מִי הְקִבְּיה וּלְבַים מִי הְקִבְּיה וּלְבַים מִי הְקִבְּיה וֹלְבִיה וֹלְבִיה וּלְבָּיה וּלִבְיה וּלְבִיה וּלְבִיה וּלְבִיה וּלִבְיה וּלְבִיה וּלְבִיה וּלִבְיה וּלְבִיה וּלְבִיה וּלְבִיה וּלִבְיה וּלְבִיה בְּיִבְּיה וּלְבִיה בְּיִבְּיה וּלִבְיה וּלְבִיה בְּבִּית שָׁבְּיה וּלִבְּיה בְּבִּית שִׁבְּיה בְּיִבְּיה בְּיבְּיה וְיִבְּיה וּלְבִיה בְּבִּית שִׁבְּיה בְּיִבְּיה בְּבִּיה וְיִבְּיה וּלְבִיה בְּבִּיה בְּיבְּיה וְיִבְּיה בְּבִּיה בְּבִיה בְּיִבְּיה בְּבִיה בְּבִּיה בְּבִיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּיִּבְּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִיה בִּיבְיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּיבְּיה בְּיבְּיים בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיה בְּבִּיבְיים בְּיבְּיה בְּבִּיבְּיים בְּבִּיה בְּבִּיבְיים בְּבִּים בְּיבִיים בְּבִּיה בְּבִּים בְּבִיים בְּבִיים בְּבִיים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִיים בְּבִּים בְּיִים בְּבִים בְּיִים בְּיִים בְּיִיבְּים בְּבִים בְּבִּים בְּיִים בְּיבְּים בְּבִּים בְּבִּים בְּיבְּים בְּבִים בְּבִּים בְּיבּים בְּבִים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִים בְּיבּים בְּבִים בְּיבְּבְיבְּיבְּיב בְּיבְּיבְים בְּיבְּבְיבְים בְּיבּיב בְּיבּים בְּיבּים בְּיבּים בְּיוּבְיבְּיבְיב בְּיבְּיבְּיבְּיב בְּבְיבְּבְיב בְּבְיבּים בְּיבּיב בְּיבּיב בְּיבּיב בְּיוּבּיב בְּיבּיב בְּיבּיב בְּיוּבּיב בְּיבְּבְיב בְּבְּיבְיבּיבְיבְיבְּיבְיב בְּבְּיבְּבְיבְיבְיבְיבְיבְיבְיב בְּבִּיבְּבְיבְּבְיבְּבְבְי

מוּפָר. וְחָם הַמּוּפָרִין צְרִיכִין סְלִיחָה, קַל נָחֹמֶר לְשֶׁחֵינֶן

זו וְאָם הָּיוֹ תִהְיֶהּלָאִישׁ. זוֹ חֲרוּסָה; אוֹ חֵינוֹ אָפְּׂא נְאֹיחָה? בְּיִהְיֹה אוֹמֵר: "וְיְאָם בִּית חִישָׁה נְּבָרָה" (להלן פסוק יוּא). בְּיַבְירִה חִישׁה מְמִּיּרְ יוֹאָ מַמְיּרִי וְיִּאָם בִּיתְ חִישְׁה בְּיַבְירָה חִישׁרִּי בְּיִבְירָה חִשְׁרִּילִן בְּיַבְירָה חַבְּיר הַחָּבּיר הַחָּב וְלֵח בַּבְּיר הַבְּעֵל אוֹ בַּבֵּר הַבְּעַל אוֹ הַבֵּר הַבְּעַל וְלֹח הַבֵּר הַחָיב, הַבִּיר וְּבְיִיהְ שָׁלִייְהָ. שַבְּרָר חִיּבְיר הַבְּעַל וְלֹח הַבָּר הַחָּב, וְבְיִרְהְ שָׁלִייְהָ. שַבְּרָר הַבְּעַל לוֹמְי הַבְּר הַחָּב, וְלְבְירָה בְּבְּעָל אוֹ בְּבִּר חִבְּיב לְנִמְיךָ וְבְיִיהְ שְׁלִייְהָ. שַבְּרָר הַבְּעַל הִיקְתה וְלֹח הִיּבְרה וְלִים וְבְירִה בְּעַל הִיקְתה וְלֹח הִיּבְתה וְלֹח הִיּבְתה וְלִבְיר וְלֹח שַׁמַע בַּּכִן חַבְּיִה, וְלֹח הִבְּרִה וֹלְחַתוּ בִּיבְר תַּחָבְיה וְלֹח שַׁמַע בַּּכִן חַבְּיה, וְלֹח הִבְּרִה וֹלְים בְּיִבְייה וְלֹח שַׁמָע בְּכִוּן חָבְּיִה, וְלֹח הִבְּרִה וּלְיִיה וְבְּיִיה וְלִיחְ בִּבְּיִה הַשְּׁה בְּיִבְיה וְבְּיה בְּיִבְיה וְבִּיית חָבְּיבְּה וְלֹח שַבְּעֵע בְּּיִם וְחְבִּיה, וְלֹח בִּיבְר תְּבִּיה, וְלֹח בִּבְּר תְּחָבְּיה וְלִיח בְּבִּית חָבְּיה וְלִיח בְּבִירת חָבִיה וְלֹח שַבְּעִע בְּיִם בְּיִבְּית הָבִּיה וְלֹח שִׁבְּיב בְּית חָבְּיה וְלֹח שִבְּעִת בְּיבְר תְּבִּית הָּבְּיבְיה וְלֹח שִבְּעֵת בְּיבְּית הָבְּיבְית הָּבְּית הָּבְּיבְית הָבְּיבְית הָּבְּיב וּיִבְּית הָּבְּית הָבְּיב וּבְית הָּבְּיב בְּית הָבְּיבְר הַיִּבְּית הְיִבּיב בּית הַבְּבִיבּית הָּבְּיב בְּיבְית הָבְּיב בְּיבְית הָבְּיב בְּיבְרִית הָבְּיבְיבְיּבְּית הָּבְיבִּית הָּבְיבְיבְית הָבְּיבְּיב בּיִים בְּבִּיב בּיבְיבּיב בּיבְית הָּבְיבִים בּיּבְיבְיבְיבְ בְּבִים בְּבִּיבְ בְּיִבְּיבְיבְּיב בְּיִים בְּיבְיבְ בְּיבְּיבְיבְּיבְּיבְיבְים בְּיבּיב בּיבְיבְיבְיבְיבְּיבְיבְיבְּיבְּבְּיבְ בְּיבְּבְיבְ בְּיבְיבְּים בְּיבְיבְים בְּיבְּים בְּיבְים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִּבְים בְּיבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִּבְיּבְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוּבְיּבְיּבְיּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִייִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְיִים בְּיִים בְּיִים בְיּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִ

וְשָׁמַע אִישָּה וְגוֹי. הַבִי לְךָ שָׁחִם קַיֵּם הַפַּעַל שָׁהוּחֹקיַם:

טו וְהַפָּר אֶת נִדְרָה אֲשֶׁר עֶלִיהָ. יָכוֹל חֲפִכּוּ לֹז הַפֵּר הַחָב? מִלְמוּד לוֹמֵר: "בִּגְעָרָיהַ בֵּית חָבִיהָ" (להלן פסוק זו), כֵּל שַבָּנָעוּרָיהַ בִּּדְשוּת חָבִיהַ הִיזוֹ:

יו אֲשֶׁר אָסְרָה עַל גַּבְּשָׁה יָקוּם עָלֶיהָ. לְפִי שְׁחַיִּנָּה לֹּחֹ בִּלְשׁרָת חָב וְלֹחֹ בִּלְשׁרָּת בַּעַל, וּבְחַלְמָנָה מִן הַבּּפּוּחִׁין הַבָּתוּב מְדַבֵּר, חֲבֶל חַלְמָנָה מִן הָחַלוּסִין, מֵת הַבּעַל, נִתְלוֹקְנָה וְחַוֹּכָה רְשׁוּת לַחָב:

- 11 If she vowed in her husband's house, when she was married, or imposed a prohibition upon herself with an oath,
- 12 and her husband heard and kept silent toward her, he did not prevent her, then all her vows shall be upheld, and every prohibition that she imposed upon herself shall be upheld.
- 13 But if her husband nullifies them on the day of his hearing, anything that emerges from her lips for her vows or for the prohibitions of herself shall not be upheld: Her husband has nullified them and the Lord will forgive her.
- 14 Every vow and every oath of prohibition to afflict the soul, her husband shall uphold it, and her husband shall nullify it. The husband's right to nullify his wife's vows does not apply to all vows, but only to so-called vows of affliction, those vows that cause the woman to suffer or that affect the couple's relationship.1
- 15 But if her husband keeps silent toward her from day to day, and he thereby upholds all her vows, or all her prohibitions that are upon her, he has upheld them, and the vows can no longer be nullified, because he kept silent toward her on the day that he heard them.
- **16** But if he nullifies them after his hearing them, and did not react on the day he heard, he shall bear her iniquity. He, not she, is guilty of the sin of her violating the vow if she does so, as she mistakenly thought that he still had the authority to nullify
- 17 In summary, these are the statutes that the Lord commanded Moses, between a man and his wife, between a father and his daughter, in her youth, in her father's house.

The War with Midyan

NUMBERS 31:1-54

aliya

With the assistance of the Moavites, the Midyanites had caused the children of Israel to sin and thereby brought a terrible plague upon them. The vengeance against Midyan, which God commanded Moses to carry out immediately after those events, is one of his last missions. Earlier in his life, Moses handed down the Torah of God to Israel, the foundation of which is loyalty to God and His commandments. Now, just before he dies,

Moses rescues his people from the ploys of the Midyanites and protects them from licentiousness and idolatry.

1 The Lord spoke to Moses, saying:

- Second 2 Avenge the vengeance of the children of Israel on the Midyanites; and then you shall be gathered to your people
 - 3 Moses spoke to the people, saying: Select from among you men for the army, and they shall be against Midyan, to execute the vengeance of the Lord against Midyan. Since Midyan was not a large nation and consisted mainly of tent-dwellers, Moses asked for only a few fighters from each of the tribes of Israel as volunteers to execute a campaign of retribution against them.
 - 4 One thousand from each tribe, from all the tribes of Israel, you shall send to the army.
 - 5 One thousand per tribe from the thousands of Israel were provided, ^D twelve thousand mobilized soldiers.
 - 6 Moses sent them, one thousand per tribe, to the army, them

Silver trumpets

DISCUSSION

30:16 But if he nullifies them after his hearing: Since a family home cannot be established without coordination and agreement, in certain cases the Torah permits one of the partners to prevent fulfillment of the other's vow. These laws explicitly grant an asymmetrical right to a father over his daughter, and not his son, and to a husband over his wife, and not vice versa. A wife might prevent her husband from fulfilling

his vows, but that is a practical matter, not a legal one.

According to some opinions, the limitation on vows that can be nullified to vows of affliction applies specifically to a husband. In contrast, a father has the right to nullify all vows of his daughter while she is a young woman. Others contend that like a husband, a father may also nullify only those vows that relate to him or that cause his daughter suffering (see Rambam, Sefer Hafla'a, Hilkhot Nedarim 12:1; Ran and Rosh, Nedarim 79b; Bekhor Shor, verse 6).

Some of the repetitions in the passage are explained by the Sages as referring to a betrothed woman. During this period she is under the authority of her father and the man who is betrothed to her; therefore she requires them both to nullify her vow (Nedarim 66b-67a).

יְּאָם־בִּית אִישֶׁהּ נָדֶרָה אוּ־אֶּסְרָה אָפֶּר עַלּ־נַפְשֵׁה בִּשְּׁבְעָה: וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהָרָשׁ לָּה לֹא הֵנְיא אֹתְהּ וְלָמוּ כְּלּ־נְדְרֶיה וְכְלֹ־אִפֶּר אֲשֶׁר־אֶסְרָה עַלֹּרנַפְשֶׁה יְקִּנְם לָא הֵנְיא אֹתָה וְלָמוּ כְּלֹ־נְדְרֶיה שְׁמְעוֹ בְּלֹ־אִפֶּר אֲשֶׁר־אֶסְרָה עַלּ־נַפְשֶׁה יִפְּרָם וֹיִאִם־הָפֵּר וְאִישָׁה הְפָּר וֹיִה שְׁמְעוֹ בְּלֹ־אִפְרָה וְנְלִּר עְנָבְיה לְא יָקִוּם אִישָׁה הֲפֵּרָם וְיִהוֹה יְסְלַח־לָה: בְּלֹד עְנֶיְר וְבְלִּדְישְׁבְעַת יִּחְרִישׁ לָה אִישָׁה יְקִימֵנוּ וְאִישֶׁה יְפֵּרֶנוּ: וְאִם־הַחֲרֵשׁ יְחִרִישׁ לָה אִישְׁה מִּנְם אֹתְם אַחְרֵי שְׁמְעוֹ וְנָשֵׂא אֶת־עֲוֹנְה: מִּלְם אֹתְם בִּיוֹם שְׁמְעוֹ וְנִשָּׁא אֶת־עֲוֹנְה: מִּלְם אִנְיִם אֹתְם בְּיוֹם שְׁמְעוֹ וְנִשָּׁא אֶת־עֲוֹנְה: אִישְׁה בִּיוֹם שְׁמְעוֹ בִּיוֹם שְׁמְעוֹ: וְאִם־הָפֵּר יִפֵּר אֹתָם אֲחָרֵי שְׁמְעוֹ וְנִשָּׁא אֶת־עֲוֹנָה: מִּלְה בִּיוֹם שְׁמְעוֹ בִּיוֹם שְׁמְעוֹ: וְאִם־הָפֵּר יִפֵּר אֹתָם אְחָבִי לְאִישׁ לְאִשְׁתוֹ בִין־אָב לְבִּתוֹ בִּנְעָרֶיה אֵנִים אֹלִי יִבְּוֹם שְׁמְעוֹ: וְאִם־הְבִּין אִישׁ לְאִשְׁתְוֹ בִין־אָב לְבִתוֹ בִּנְעָרֶיה אֵעֶּיר צִנָּה יהוֹה אֶתִרמֹשֶׁה בִין אִישׁ לְאִישׁתְוֹ בִּין־אָב לְבָּתוֹ בִּנְעָרָיה בִּיִים אִשֶּׁיר צִנָּה יהוֹה אֶת־מוֹם אָּלִי צְנָה יהוֹה אֶתְרמוֹ בְּעָּיר בִּיִבְּי יהוֹה אָתִרמוֹ שְׁהָּי בְּיִבְּי בִּיְיִם יְאִישׁי לְאִישׁרְוֹ בִּיּים בְּשָּעִׁר צִנָּה יהוֹה אֶתִרמוֹשָׁה בִין אִישׁ לְאִישׁרְוֹ בִּיּבְי בְּיִבּי בְיִבּים בְּעָּיִים בְּיִים בְּעָּיִים יְבִּיל בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִים בְּיִּים בְּיִבְּים בְּיִבּים בְּיִבָּים בְּיִבּים בְּיִבְּים בּיִים בְּיִבְּים בְּיִבּים בְּיִבְּים בְּיִבְים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִים בְּעָּים בְּיִבְים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְים בְּיִים בְּבְּים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִבְּים בְּיבְּים בְּיִבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוֹים בְּיִבְּים בְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיבְּים בְּיוֹם בְּיבְים בְּיבְּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיבְיבְים בְּים בְּים בְּיִים בְּיבְּים בְּיבְים בְּיבְּים בְּיִּים בְּיִים בְ

ַ וְיְדַבֵּר יֹהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמִר: נְלְּם נִקְמַתֹ בְּנֵי יִשְּׁרָאֵל מֵאֶת הַמִּדְיָנִים אַחָר כז שני תַּאָמֵף אֶל-מַשֶּה לֵאמִר: נְלְּם נִקְמַתֹ בְּנֵי יִשְּׁרָאֵל מֵאֶת הַמִּדְיָנִים אַחָר כז שני תַּאָמֵף אֶל-מִעְּים לֵאמֹר הַחְלְצִוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִים לַצְבָא וְיִהְיוּ עַל-מִדְיָן לְתַת נִקְמַת-יהוָה בְּמִדְיָן: אֶלֶף לַמַּשֶּׁה אֶלֶף לַמַּשֶּׁה לְצָבָא וְיִשְּׁלְחוּ לַצְּבָא: וַיִּשְּׁסְרוּ מֵאֵלְפֵי יִשְּׁרָאֵל אֶלֶף לַמַּשֶּׂה יִשְּׁרָא אֹתָם מִשֶּׁה אֶלֶף לַמַּשֶּׁה לַצְּבָא אֹתְם מִשֶּׁה אֶלֶף לַמַּשֶּׁה לַצְּבָא אֹתְם

רש"י

יאן וְאָם בֵּית אִישָׁה נָדָרָה. בִּנְטוּחָה הַכָּתוּכ מְדַבֵּר:

ידו כֶּל גַדֶּד וְבֶל שְּבֻעָת אָפֶּד וְגוֹ׳. לְפִי שְׁאָמֵר שְׁהַבַּעַל מֵפֵר, יָכוֹל כָל נְדָדִים בַּמַשְׁמָע? מַלְמוּד לוֹמֵר: "לְעֵנֹּת נָבֶש", אַינוֹ מֵפֶר אָלָא נִדְרִי עַנוּי נָכָש בִּלְבַד, וְהַם מְפֹנְשִׁים בְּמַפֶּכָת נָדָרִים (דף עט עיא ואילך):

טון **בִּיּוֹם אֶל יוֹם.** שָׁלּח תִּחִמֵר מֵעַת לְעֵת, לְכֶךְ עָחֲמֵר: ״מִיוֹם חֶל יוֹם״, לְלַמֶּרְךָ שָׁחֵין מֵפֵר חֶלֶּח עָד שָׁתְחַבַּךְ:

שזו אַחֲבֵי שָׁמְעוֹ. חַׁחֲבִי שָׁשָׁעוּ וְתָנִּם, שְׁחְמֵּר: חָבְּשׁׁ בּוֹ. וְחָזַר וְהַפֵּר לָּה, חֲפָלוּ בּוֹ בִּיוֹם: וְנָשָׂא אֶת עֵוֹנְה. הוּחׁ מְרָנֶס מַחְתָּנָה. לְמַדְנוּ מִבְּחֹן שָׁהַגוֹרִם מִּקְלָה לַחֲבֵרוֹ הוּחׁ נִבְּנֶס מַחְתִּנוֹ לָבֶל עַנָשִׁין:

פרק לא

- בו מאת המדינים. וְלֹז מַחַת הַפּוֹיְלְבִים, שָׁהַפּוֹיְלְבִים, שָׁהַפּוֹיְלְבִים נְּכְּפִוּ לְבָּים מִיבְּטָת בּבְּיךְנִים נִנְּכְם שְּׁהָה, שֶׁבְיוּ וְרַחִים מֵּכֶם שֶּׁיִּהְיוּ שֹׁלְכִּם חֹוֹתָם, שְׁלֹז נֵחֲמֵר חָשָׁר ״חֹל מְתְנָר בָּם מִלְחָמָה״ וֹלְבִּים הַ מִּבְּים לְּבָּים הָבְּיִם נִתְעַבְּרוּ עַל דִיב לֹז לָכָם דְּבָּים חַבְּים מִנְבִים נִתְעַבְּרוּ עַל דִיב לֹז לָכְם דְּבָּים חַבְּים מִבְּים בְּיִבְּים בִּתְעַבְּרוּ עַל דִיב לֹז לָהִם מְּבָּים חַבְּים בּיוֹ בְּים בְּיִבְּים בִּיִּבְים בִּים בְּיִבְּים בִּיבְּים בִּים בְּיבִּים בִּיבְּים בִּיבְּים בִּיבִּים בִּיבְּים בִּיבְּים בִּיבִּים בִּיבִּים בִּיבִּים בִּיבִּים בִּיבִּים בְּיבִּים בִּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בִּיבִּים בְּיבִים בּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּים בְּיבִּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּיבְּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּים בְּבִּים בְּיבִּים בִּים בְּיבִּים בִּבְּים בְּיבִּים בִּים בְּבִּים בְּיבִּים בִּיבְּים בִּיבְּים בִּים בְּבִּים בְּיבִּים בִּיבְּים בִּיבְּים בִּיבְּים בְּיבִּים בִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בִּיבְּבִים בְּבִּים בְּבִיבְּים בִּים בְּבִּים בְּיבִים בְּבִּיבְּים בְּבִּים בְּבִּיבְּים בְּבִיבְּים בִּבְּיבְים בְּבִיבְּים בִּיבְּבְים בְּיבִּים בְּבִיבְּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבְּבִּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּבּים בְּיבְּים בְּיבְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְיבְּים בְּיבְּים בְּבִים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּיבְּיבְים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְים בְּיִים בְּיוֹבְים בְּיבְים בְּיבְּיבְּים בְּיבְים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְ
- גו זַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגוֹ׳. חַף עַל פִּי שֶׁשְּׁמֵע שְׁמִיתְתוֹ קְלוּנֶה בַּדְּכָּר, עָשָׁה בְּשִׁמְחָה וְלֹּח חַתַר: הַחְלְצוּ. בְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹ חֲלוּצֵי צָבָּי, מְוֻצֶנִם: אֲנָשִׁים. צַדִּיקִים, וְבַנִּים (בּרָב לָנוּ חַצְשִׁים (שמת ח, ט), וְבַן: "חֲצָשִׁים חֲבָמִים וּנְבֹנִים" (דכרים ח. ת): נִקְבַּת ה'. שָׁהָעוֹמֵד בְּנֶצֶד יִשְׁרָחֵל בְּחָלוּ עוֹמֵד בְּנֶצֶד הַקִּדִּוֹש בַּרוּךְ הוּחֹ:

רן לכל מטות ישראל. לרבות שבט לוי:

הו וַיִּשְּׁקְרוּ. לְהוֹדִיעְךְ שִׁבְּחְן שָׁל רוֹעֵי יִשְׁרָחַל, פַּמָּה הַם חֲבִיבִים עַל יִשְׁרָחַל. עַד שָׁלּח שָׁמְעוּ בְּמִיתְתוּ, מַה הוּח חֹמֵר? "עוֹד מְעֵט וּסְקָלְנִ" (שמת ח. ד), וּמִשְׁשְׁמְעוּ שָׁמִיתִת משָׁה תְּלוּיָה בְּנִקְמֵת מִדְיָן, לֹח רָט לְלֶכֶת עַד שָׁנִמְסְרוּ עַל בַּרְחַן:

וו אּתְּבּוֹיִם מָשֶׁל יוֹפְשִׁם עַנְצִּים לַעֲבּיֹים לַעָבּיֹים לַעָבּיִים לַעָבִּיִּם לַעֲבִּיִּם עַנְבִּיִּם עַנְצִים לַעֲבִּיִּם עַבְּיִּם נַקְּמִת יוֹפֵּךְ חָבִּיִּתְם עָקְרָ מָקְרָם נַקְמִת יוֹפֵּךְ חֲבִי חִמוֹ, שְׁבָּיִבְּיִ הַמְּרִוֹשׁ בְּבִּינִם מָבְּר יִחְבּיִּרְ מַבְּיִּתְם הַּבְּיִבְּיִבְ בִּינִיְם נִקְמִת יוֹפֵּךְ חֲבִּי חְמוֹ, שְׁבָּיִתְה חְמוֹ שֶׁלְבִיר פִּמְּעָה, שְׁבִּיִּ בְּיִ חְמוֹ, שְׁבָּיִתְה חְמוֹ שֶׁלְבִיר פִּיִּנְיִם מָשְׁל יוֹפַּרְ? יִנְבִּים נִקְמִת פֹּיִם בְּיִבְּים מָשְׁל יוֹפַרְ? שְׁבִּיתְם שְׁנִבְּיה בִּינִים מָשְׁל יוֹפְרָ? מִבְּעֹית פּוּטִיחְלִי, (שמות, הְבִּייִם בְּיִּבְיִים בְּיִבְּיִם בְּיִבְּים מַשְּל יוֹפְרָי בְּעָבּיוֹיִם בְּיִבְּים מָשְׁל יוֹפְרָי בְּעָבִיים בְּיִבְּים מָשְׁל יוֹפְרָי בְּעָבִייִם בְּעָבּייִם בְּיִבְּים מָשְׁל יוֹפְרָי בְּעָבִיים מָשְל יוֹבְרְי בְּעָבִיים מָשְל יוֹבְרְי בְּעִבְּים מָבְרוּ בְּיִבְּים מָבְרוּ בִּיִּבְים מָבְרוּ בְּיִבְּים מָבְרוּ בְּיִבְּים בְּבִּיִּים בְּבִּיבְּים מָבְרוּ יוֹבְרְי? שְׁנָבְיִים בְּבִּיבְּים מָּבְרוּ חִבְּיִים שְׁנִבְּים מָבְרוּ הִיבְּים מָבְרוּ בְּיִבְּיִם מְּבִּיבְּים מָּבְּר יִּיְּבִּים בְּבִּיבְּם מָבְרוּ בְּבְּיִבְּים מָבְּיִבְּם מָבְרוּים בְּבְּיבְּים בְּבִּיבְּם מָּבְּינִים מָבְּיבְּם מְבִּיבְּים מָּבְּבְּיבְּיִם בְּיִבְּים מָּבְּיבְּים מָּבְּיבְּים מָבְּיִים בְּיִבְּיבְּים מְבִּיבְּים מָּבְּיבְּיִם בְּיבְּיִם בְּיִבְּיִם בְּיִבְּיִים בְּינִיםם בְּיִבְּיוֹם בְּבִּיבְּים בְּיִבְּים מִבְּיבְּים מִּבְּיִים בְּיִּבְים מִבְּיִים בְּבִּיבְּיִים בְּיִבְּים בְּיבְּיִים בְּיִיבְם בְּיִבְּיִים בְּיִבְים בְּיִבְּיִם בְּיִבְּיִים בְּבִּיבְיִים בְּיִבְּיִים בְּבִּבְּיִים בְּבִּיבְּים בְּבִּיבְּיִים בְּבִּיבְים בְּבִּיבְּים בְּבִּיִים בְּיִבְייִם בְּבְּיִים בְּבִּים בְּיִים בְּיִים בְּבִּיבְּים בְּבְּבִייִם בְּיִיים בְּיִים בְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּבִים בְּבְייִים בְּבִּייִים בְּיִים בְּיִים בְּבְּבִים בְּיִים בְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּבְּבִּים בְּבְּבְּיִים בְּיִבְּיִיבְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּיִים בְּבִּיִים בְּבְּיִים בְּיִבְּיִיבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּבְּיִים בְּיִים בְּבְּיבִים בְּיִיבְּיִים בְּיבְּיִים בְּיב

DISCUSSION

warriors. This was because the children of Israel knew that Moses' death would not occur until this mission had been completed; therefore would live longer (see Rashi; Bemidbar Rabba 22:2).

31:5 | **Were provided:** According to the Midrash, the passive form of this verb is indicative of an unwillingness on the part of the

- and Pinhas son of Elazar the priest, to the army, with the holy vessels and the trumpets of alarm in his hand. Pinhas was not a man of war, but the presence of a priest was important for all military campaigns.³
- 7 They campaigned against Midyan by surrounding the (Second Midyanite camp, as the Lord had commanded Moses; and aliya) 14 they killed every male.
- 8 They killed the following kings of Midyan among those they slayed: Evi, Rekem, Tzur the father of Kozbi (see 25:15), Hur, and Reva, the five kings of Midyan; and Bilam son of Beor, they killed with the sword. They executed Bilam because he advised them to tempt the children of Israel to sin with the daughters of Moav and Midyan (see verse 16).
- 9 The children of Israel took the women of Midyan and their young children captive; all their animals, all their livestock, and all their wealth, they looted.
- 10 All their cities in their dwellings and all their fortresses they burned with fire.
- 11 They took all the spoils and all the plunder of man and of animal
- 12 They brought all these to Moses and to Elazar the priest and to the congregation of the children of Israel, the human captives, the plunder, animals, and the other items taken as

- spoils, to the camp, to the plains of Moav, which are along the Jordan at Jericho.
- 3 Moses, Elazar the priest, and all the princes of the congregation came out toward them, to outside the camp, to greet the victorious army.
- Moses became angry at the commanders of the army, the highest command, the officers of the thousands and the officers of the hundreds, who came from the army of the battle.
- 15 Moses said to them: Did you keep all the females alive?
- Behold, they were for the children of Israel, by the word of Bilam, a stumbling block, that led them to commit trespass against the Lord in the matter of Peor. They caused both the licentiousness and the idolatry, and due to these women the plague was among the congregation of the Lord. Now you are bringing those same women back with you to the camp?
- 17 Now, kill every male among the children, and kill every woman who has known a man by lying with a male. Every adult woman who can be presumed to have had sexual relations with any man, you shall kill.
- 18 However, all the young female children among the women, who have not known lying with a male, keep alive for yourselves as captives.

DISCUSSION

Daughters of Midyan or Daughters of Moav?

After discovering that "the children of Israel took the women of Midyan...captive (31:9), Moses was angry at "the commanders of the army, the officers of the thousands and the officers of the hundreds" (31:14), who had just returned from the battle with Midyan. Moses said to them: "Did you keep all the females alive? Behold, they were for the children of Israel, by the word of Bilam, to commit trespass against the Lord in the matter of Peor, and the plague was among the congregation of the Lord" (31:15–16).

Based on previous verses, Moses' reaction is a bit surprising. Above, the Torah relates: "Israel was living in Shitim, and the people began to engage in licentiousness with the daughters of Moav. They invited the people to the offerings of their gods; the people ate and prostrated themselves to their gods. Israel adhered to Baal Peor, and the wrath of the Lord was enflamed against Israel" (25:1–3).

It is clear from these verses that it was the

women of Moav who seduced the children of Israel to worship Baal Peor, not the women of Midyan. Why then did Moses command regarding the Midyanite women: "Kill every woman who has known a man by lying with a male" (31:17)?

The Abravanel (25:1) asserts that it was in fact Midyanite women disguised as Moavite women who seduced the children of Israel. That is the reason that Moses was angry, and that is the reason that he commanded: "Kill every woman who has known a man by lying with a male." He cites several proofs supporting this understanding.

First, in explaining the prohibition "An Amonite or a Moavite shall not enter into the assembly of the Lord" (Deuteronomy 23:4), the Torah states: "Because they did not greet you with bread and with water on the way upon your exodus from Egypt, and because he hired against you Bilam son of Beor, from Petor, Aram Naharayim, to curse you" (Deuteronomy 23:5). It does not mention anywhere in the verses that

the Moavites seduced the children of Israel to worship Baal Peor, a transgression no less egregious.

Second, consider to whom the prohibition applies: An Amonite but not an Amonitess, a Moavite but not a Moavitess (*Yevamot* 69a). Had it been the daughters of Moav who performed this transgression, marrying the women would have been prohibited more than marrying the men.

Third, it was the Midyanites whom God commanded that the Israelites put to death for their participation in this episode: "Bear enmity to the Midyanites, and smite them, because they are enemies to you, with their deceits that they deceived you in the matter of Peor" (25:17–18). In addition, it was specifically with regard to the daughters of Midyan that Moses stated: "They were for the children of Israel, by the word of Bilam, to commit trespass against the Lord in the matter of Peor" (31:16).

וְאֶת־פִּינְטָׁס בֶּן־אֶלְעָזֶרְ הַכֹּהֵן לַצְּבָּא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצְצְרְוֹת הַתְּרוּעֵה בְּיָרְוֹ:

וְיִצְבְּאוֹ עַלֹּ־מִיְיָן כַּצִּשֶׁרְ צִוָּה יהוֹה אֶת־מִשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כְּלֹ־זָכֵר: וְאֶת־מֵלְכֵּי מִיְיָן הֶבְּאָשֶׁרְ צִוָּה יהוֹה אֶת־מֶשֶׁה וַיִּהַרְגוּ כְּלֹ־זָכֵר: וְאֶת־הַלְכֵּי מִיְיָן הֶבְּאוֹי הָבְּלְייִם אֶת־בֶּעִי וְאֶת־בְּלָסְ וְאֶת־בְּלִסְ וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם וְאֶת־בְּלִם בְּיֵוּיּי בְּעִי מִיְיָן וְאֶת־בַּלְם וְאֵת בְּלֹּבְיתְנְהְבִּלְיתְ בְּאָבִים וְאֵת־בְּבְּלְיתְ וְאֶת־בָּלְם וְאֶת־בְּבְּלְיתִם וְאֶת־בְּבְּלְיתִם וְאֶת־בְּבְּלִם וְאֶת־בְּבְּלְיתִם וְאֶת־בְּבְלִם וְאֶתְבְּלְיתְבְּיה וְאֶלְעָזְרְ הַבּּתְוֹן וְבֶּלִי בְּבְרִי וְאֶת־בְּבְּלְחוֹי בְּאָים וְאֶבְיי וְאֶת־בְּבְּלְחוֹת וְאֶת־בְּבְּלְיתְ וְאֶלְיִי בְּבְּיִי וְאֶת־בְּבְּלְחוֹת וְאֶת־בְּבְּלְחְתִּן וְאֶת־בְּבְּלְיתוֹן וְאֶת־בְּבְּלְיתְבְּיִי וְאֶרְבִּלְיתְ וְאֶלִייְ הָבְּבְיִי וְאֶרְבִּלְיתְ וְאֶלִייְ הַבְּבְיִי וְאֶבְיִי וְעָּרְיתְ בְּבְּיִי וְאֶבְיִי וְיִבְּלִי וְבְּבִּי וְאֶבְיִי וְאֶבְיִי וְיְבְיִי וְבְּבִיי וְאֶבְיים וְאָבִיי וְאָבְיי וְאָבְיים וְאָבְיים וְאָבְיי וְאָבְיי וְאָבְיי וְאָבְיים מִעְּבִּי וְאָבְיי וְאָבְיי וְשְבְית יִבְּבְיי וְשְּבִי וִישְּבְּי וּבְּיִי וְשְּבִיי וְשְׁרִי וְשְבִּי וִבְּבְיי וְשְּבִיי וְשְּבִי וִשְּבְּי וִשְּבְּת יִבְּיִם וְנִבְּים וְעָבְּים וְשָּבְי וְבְּבִיי וְשְּבְת יִישְׁר וְתְבְיִי וְבְּבְיִי וְשְּבְת יִישְׁר וְתְבְיִי וְשְבְּת יִבּיי וְשְּבְי וִבְּיִי וְשְׁרְבִי וִשְּבְּת יִבְּיים וְשְבִיי וְשְבְּי וְבְיִי וְבְּיִי וְשְׁבְי וִבְּיִי וְשְּבְי וְשְבְּי וִבְּיוֹי וְבְבְיי וְבְּבְיי וְשְּבְי וְשְּבְי וִישְׁרְבְי וִבְּבְיי וְבְּבְיי וְשְּבְבְיי וִבְּיוֹב וְיִבְיי וְבְּבְיי וְנְבְיּי וְבְּבְיי וְבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְיוֹב וְבְיים וְבְּבְיי וְבְּבְי וְבְּבְי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְי וְבְיוֹם וּבְּבְיים וְבְּבְיים וְבְּבְיים וְבְּבְיים וְבְּבְיים וְבְּבְּבְיים בְּבְּבְיים וְבְּבְּבְייוֹם בְּבְּבְיים וְבְּבְיים וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְייוּם ב

>"-

יּאָישׁ לְמִשְׁבַּב זָבֶר הַרְגוּ: וְכֹל הַשַּׁף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁבַּב זָבֶר הַחֲיַוּ לָבֶם:

שָׁפְּטְפֵּט בְּיִּעְרוֹ. דְּכָר חַחַה, שְׁהָיָה מְשׁוּחַ מִלְּחָמָה: וּבְּלֵי הַקְּלֵים מִּדְ בִּבְּשָׁם חָקוּה בִּלְּעָם יִּמְלָּהְ שָׁלָּהְיּס, וּבְּלַיִּם מָלְיָם וּמִּלְּהִים יְּלִּהְ מַלְבֵי מִדְּיֵן בִּבְּשָׁם חָקוּהְ בּוֹ, וְהַם (וֹפְלֵים, לְּכֶךְ עֵחֻמֵּה: "עַל חַלְלִים מִן הָחַוִּיר. וְכַן בְּבִלְעִם בְּיִתְנּה מִּדְיִן, שָׁנוֹפְלִים עַל הַחַלְלִים מִן הָחַוִּיר. וְכַן בְּבִלְעִם בְּיִתְנּה: "חָלֹב מִיְלְיִם מִן הָחַוֹיִי (מּרֹב פּוּק ח) בְּבַלְעִם בְּיִעב: "חָלֹב מְּלַ חַלְּלֵיהָם" הַחַלְלִים מִן הָחַוֹי (ממדכר כּה כוּ):

חו חַמֵּשֶׁת מַלְבֵּי מִדְּיִן. וְכִי מִיעִי רוֹיֹחָה שְׁחַלְּכָּ הְּכִי, וּבַיֹּן מִי חִייּ וְתַּכֵּשׁ חְשָׁנִיתָם לְחַלְּלָם הְּכִי, חַבְּעָ רִינִים לְחַלְּלָם הְּכִי, וְחַבְּעִ הִיּחָלִף מִּעָּה מְּלֶדְ שְׁהַבְּיִתְם וְחַלְּרָת מְשָׁרִים וְחָלִּתְ מִשְׁרִים וְחָלִיף שְׁחַבִּיל מִיּשְׁרָים: עְשָׁרִים וְחַלְּרָת מִּשְׁרִים וְחַלְּרָת מִּשְׁרִים וְחַלְּרָת בְּעָבִים לְּחָבִי עִּיִּשְׁרָים: עְשָׁרִים וְחַלְּרָת מִשְׁרִים וְחַלְּרָת מִשְׁרִים וְחַלְּרָת מִשְׁרִים לִיחָב לְיחָב עִּמְּדְ שְׁבִּים לְּחָב מִּבְּרְתוֹּה וּנְצְיה חְלָּרְ שְׁמִּיּחָן עַנְהָּה כְּעָה, חְמֵּר בְּעָב וְלִיים לְּחָב מִּבְּרְעוֹה וּמָשְׁיחֹף: מָחְבָּים בְּמִּר וּמִשְׁיחֹף: מְשְׁרִים וְלִיבְּים בְּעָב, חְיִּבְי בְּיוֹים לִיחְלָּת וּמְלְים בְּבִּים בְּחֹים: חִייִּים בְּשִׁבְּי הְבִּים בְּמִיל מִיִּיְלְבְּי בְּעָב, חְיִּבְים בְּמִים בְּחָבְים בְּבִּים בְּמִים בְּחָבְים בְּבִּים בְּעִים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִים בְּחָב, חִייִּים בְּחִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִב בְּעָבְים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּעִים בְּעִבְּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבְּים בְּבִים בְּיִים בְּיִים בְּבְּים בְּבָּים בְּבִים בְּבִים בְּיִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּיִים בְּיים בְּיוּב בְּיִים בְּיוּים בְּיוּים בְּיים בְּבִים בְּיים בְּיים בְּיוֹב בְּיִים בְּייִים בְּיוּבְיים בְּיִּבְּים בְּבִּים בְּיבִים בְּיים בְּיים בְּבִיים בְּיִבְּים בְּבִים בְּיבִּים בְּיבְּים בְּיִים בְּיים בְּיִים בְּייִים בְּיִים בְּיִּים בְּבִיים בְּיִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּיִים בְּבִים בְּבְּיִים בְּבְּיִים בְּבִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּי

אַר הֵם בָּאוּ עָבֶּיו וְהָחְלִיפוּ אָמָנוּתָם בְּאְמָנוּת הָאְמוֹת שָבָּאִין בַּקרָב, שֶׁבָּאֲמֵר: "וְעַל חַרְבְּדֶ תִּחְיָה" (בראשית כז,

ין שִירֹתֶם. מְקוֹם פַּלְטֵרִין שָׁלֶּהָם, שָהוּא לְשׁוֹן מוֹשַׁבּ בְּכִיהָם, בְּכָר חַׁחַר, לְשׁוֹן מוֹשַׁבּ שָׁכִיהָם, בְּכָר חַחַר, לְשׁוֹן מוֹשַׁבּ שָׁכִיהָם, בְּכָר חַחַר, לְשׁוֹן מוֹשַׁב שְׁכִיהָם, בְּכֵר חַחַר, לְשׁוֹן מוֹשַׁב שְׁכִיהָם "סִוּרְעֵי (יהושע יג, ג) – "טוּרְעֵי פלשתחי: פלשתחי:

וּמִלְּלוֹהַ, בִּבִּטִּמִי: וּצִּטִּמִי וּצִמִּלוּם אָבָּתוּב אָבִי, חֻגֹּר מִלְּלוִהַ, אָבִי, בִּעָבָם בְּבַּטִּמִי וּצִמִּלוּם אָבָּתוּב אָבִי, חֻגָּר מִלְּלוֹהַ, אָבִי, בְּעָבָּם בֹּבַּ מַנִּילִם: מְּלְלִי כִּוֹ מִפּּלְּאַלִּוֹ אֵל מַלְבּוּש וְתַּבְּאַתִּוּן: הָלִים בְּנִילִם: מְּלֵּלְי נִוֹן, וַהְּלִּים מִפּבְּאַ בַּפַּבְּּלִי: מְּפַּלְּשׁכָּה שָׁבָּבְ הָלִים מַבְּילִם: מִּאַלְי נְצוֹי, וַמְּרִב בְּפִּבְּים מִפּבְּים בְּפִבְּים הִישְׁלְי נְצוֹי, מַמִּר בְּשִׁלְי נְצוֹי, מֵעִּר אָבְּים בְּבְּיִם: בְּבְּעִבּים וְנַנְּבִּיםִם, וּמִּילִם: הַשְׁלֶל נְצִּיי, מֵעִּר שְׁבָּים בְּבְּיִבְּים וְנַבְּיִלִםים, מִעִּר בְּשַׁלְי נְצוֹי, מֵעִּר שְׁבָּים בְּבִּיבִּים וְנַבְּיִּלִםם, מִעִּר בְּיבּבּינִם וְנַבְּיִלְםים, מִעִּר בְּשַׁבְּיבּים וְנַבְּיִבְּים בְּעִבְּים בְּבְּיִבְּים בְּעִבְּים בְּעִבְּים בְּבִּיבְּים בְּעִבְּים בְּעִבְּים בְּבְּבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּעִבְּים בְּבִּיבִים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּיבִּים בְּעִבְּים בְּבְּבִּים בְּבִּבְּים בְּבִּיִּיםם בְּבִּיבְּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּבְּים בְּבִּיִּםם בְּבִּיבִים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּבְּים בְּבִּיִּםם בְּבִּבְּים בְּבִּיִּםם בְּבִּבְּים בְּבִּיבִּיםם בְּבִּבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּיבִּם בְּבִּיבִּים בְּבִּיבִּיםם בְּבִּיִּיםם.

יגו וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר הַכּהֵן. לְכִי שָׁרָחוּ חָת נַעַרֵי יִשְׁרָחֵל יוֹנִחִים לַחִטֹף מִן הַבּוָּה:

ירו וַיִּקְצֹרְ מִשֶּׁה עֵּל בְּקוּנֵי הָחָיִל. מְמְנֵּיִם עַל הַחַיִּל. לְלַמֵּרְךָ שֶׁכֶל סִרְחוֹן הַדּוֹר תָלוּי בַּגְּדוֹלִים, שָׁגַשׁ כֹּחַ בְּיָדֶם לִלְמִרִר שָׁכָל

/שני/

מזו הן הַבָּה. מַגִּד שָׁהָיוּ מַכִּירִים אוֹתָן, זו הִיחֹ שָׁנְבָשׁל פְּלוֹנִי בָּה: בִּדְבַר בִּלְשָׁם. חָמֵר לָהָם: חַפִּלוּ חַׁתָּם מַבְנִיסִים כֵּל הַמוֹנוֹת שָׁבְּעוֹלָם חַיִן חַתָּם יְכוֹלִים לָהָם, שָׁמָּח מְלְבִּים חַתָּם מִן הַמִּנְרִים שָׁהָיוּ שֵׁשׁ מִחוֹת רֶכֶב בָּחוּר (פּמִית יד. ז)? בּוֹחוּ וְחַשִּׁיחַכֶּם עַנָּה: חֱלֹהֵיהָם שָׁל חַלוּ שׁוֹנֵח וְמָה הוּחֹ וְכוּי, בִּדְּחִיתָן בִּיִּחַלֶּךְ (פְנִהִירִן הִוּ עִיח) וּבְּסִבְּרֵי (תְנִי):

יון וְכֶל אִשָּׁה יִדַעַת אִישׁ. רְחוּיָה לְהְבָּעֵל, חַׁף עַל פִּי שָׁלֹז וְכַעֲלָה, וְלְבְּעֵ הַצִּין הָעֲבִירוּם, וְהְרְחוּיָה לְהִבָּעַל פָּעָה מֹזִירוּלוּה: הַרֹגוּ לְפָּנָה חָוֵר וְחֻׁלֵּמר? לְהַפְּמִיחְ הָעְנֵן, יְּרְבִי לַבֵּר: יִשְׁמְעַחֹל, שְׁחֹם... וְכֹל הַשֵּׁף בַּנְשִׁחִם" וְגוֹי, חַיִּע יִוֹנְי לַבֵּרנֹג עם הַזְּכָרִים חֹוֹ לְהַחֲיוֹת עם הַשַּׁף, לְּבֶךְ עָחֲמַנֵר: לַבְרנֹג עם הַזְּכָרִים חֹוֹ לְהַחֲיוֹת עם הַשַּׁף, לְּבֶךְ עָחֲמַנִר:

- 19 And you, encamp outside the camp seven days; anyone of Fourth 25 The Lord spoke to Moses, saying: you who went to war and who killed a person and anyone of aliya 26 you who touched a dead body, you shall purify yourselves from the ritual impurity of the dead, with the waters of purification of the red heifer, on the third day and on the seventh day, you and your human captives who have joined the nation of Israel.4
- 20 Every garment, every vessel of hide, anything fabricated from goats, and every wooden vessel that came into contact with the dead, you shall purify them as well.
- 21 Elazar the priest said to the men of the army who came to, returned from, the battle:⁵ This is the statute of the law that the Lord has commanded Moses:
- 22 Even the gold items, the silver ones, the bronze, the iron, the tin, and the lead ones,
- 23 everything from among these metals that may come through the fire during its normal usage, you shall pass through the fire, and it shall thereby be purified and permitted for use by the children of Israel. Vessels for food require this procedure because they were previously used by gentiles. However, in addition, it shall be purified from any possible contact with the dead⁶ with the water of sprinkling, the waters containing the ashes of the red heifer (see 19:9); and everything that may not come through the fire, those vessels which are not used with fire, such as wooden or leather utensils, you shall pass through the water.
- 24 You shall wash your garments on the seventh day, and you too shall be purified, since you killed people, and only then you shall come to the camp.

- Take a census of the plunder of the captives, of human and of animal, you, Elazar the priest, and the heads of the fathers of the congregation.
- 27 You shall divide the plunder in half, between those who took part in the war, who went out with the army, and the entire congregation. The plunder is not the private property of the soldiers. Half of the spoils of the battle should be transferred to the rest of the congregation, whom the fighters represented, while the other half shall be given as a special reward to the warriors.
- 28 Furthermore, you shall separate a levy to the Lord from the men of war that go out with the army, by the ratio of one being from five hundred, from the persons, from the cattle, from the donkeys, and from the flocks.
- 29 From their half, the half received by the soldiers, you shall take one from five hundred and give it to Elazar the priest as a gift for the Lord.
- 30 From the half of the children of Israel, you shall take one part drawn from fifty, two percent, from the persons, from the cattle, from the donkeys, from the flocks, from all the animals, and you shall give them to the Levites, keepers of the commission of the Tabernacle of the Lord. The soldiers shall give to Elazar the priest one part of five hundred, whereas the civilians shall give ten times as much to the Levites, two percent of their portion.

יואַהָּם חֲנִוּ מִחְוּץ לַמַּחֲנֶה שִּבְעַת יָמֵים כּלֹ הֹרָג נֻפָּשׁ וִכְל ו נגַעַ בֶּחְלָל תַּתְחַפִּאוּ יּ בַּיִּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וֹבְיַוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם: וְכָל־בָּגֶד וְכָל־בְּלִי־עְוֹר וְכָל־ וַיּאמֶר אֶלְעָזָרְ הַכּהֵן אֶל־ בַּוְעֵשֵׂה עוּיִם וְכָל־בְּלִי־עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: אַנְשֵי הַצָּבָא הַבָּאָים לַפִּלְחָמֶה זֵאת חָקַת הַתוֹרָה אֲשֶר־צִוָּה יהוָה אֶת־ ַםֹשֶׁה: אַךְ אֶת־הַיָּהָב וְאֶת־הַבְּּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבַּרְזֶּל אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־ הָעֹפֶּרֶת: כָּל־דָבָּר אֲשֶׁר־יָבָא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אֵּךְ בְּמֵי נִדֶּה יִתְחַמָּא ּוְכֹל אֲשֶׁר לְאִדִיְבְא בָּאֶשׁ תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם: וְכִבַּסְתָּם בִּגְדִיכֶּם בַּיִּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּאמֶר יהוָה אֶל־מֹשֶׁה וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבָאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה: כח רביעי לֵאמְר: שָּׁא אֵת רָאשׁ מַלְלְּוֹתַ הַשְּׁבִי בְּאָדֶם וּבַבְּהַמֶּה אַתָּה וְאֶלְעָזְרַ הַכּּהֹן וְרָאשֵׁי אֲבְוֹת הָעֵדֶה: וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תְּפְּעֵיֵי הַמִּלְחָבֶּה הַיְּצְאָים ַלְצָבֶא וֹבֵין בָּלְ־הָעֵדָה: וַהֲרֵמֹתְ מֶׁכֶס לֵיהוֹה מֵאֵת אַנְשֵיִי הַמִּלְחָמָה הַיִּצְאִים לַצָּבָא אֶחָר נָפָשׁ מֵחֲמֶשׁ הַמֵּאֶוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרֶים וּמִן־ רוּמָת יהוה: וּמִמַּחְאִיתָם תִּקָּחוּ וְנֶתַתָּה לְאֶלְעָזֶר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יהוה: וּמִמַּחְאִת כֵּי בְּנֵי־יִשְּׁרָצֵׁל תִּקַּח וּ אֶתְד וּ אָתְד וּ אָתְז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבְּקָּר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַאָּאן מִבְּל־הַבְּהֵמֶה וְנֶתַתְּה אֹתָם לַלְוֹיִם שִׁמְבֵּי מִשְׁמֶּרֶת מִשְׁבַּן יהוְה:

>"20-

ינון מְחוּץ לְפִּרָית, וַחְ שְׁבִּיכֶם בְּשָׁיָכוֹחוּ לְבְּרִית וְיִפִּוֹמְחוּ צְרִיכִין בְּבַּרִית וְיִפִּוֹמְחוּ צְרִיכִין בְּבַּרִית וְיִפִּוֹמְחוּ צְרִיכִין בְּבַּרִית וְיִפִּוֹמְחוּ צְרִיכִין וְיִפְמִּמְחוּ צְרִיכִין בְּבַּרִית וְיִפְמִּמְחוּ צְרִיכִין בּבְּרִית וְיִפְמִּמְחוּ צְרִיכִין בּמָת בּאָבִיי מְשָׁבִי שְׁבִּיל מְטְמָח בְּבִּרִי מִיְּטְם בְּיִבְית מְטָמִח בְּמָבִי מְטְמָח בִּיבִי בְּחִבּי בִּיבִי בְּחִבּי בִּבְּרִ בִּיבִין בִּיבְּי בְּיִבְי בִּיבְּי בִּיבִין בִּבְּי בִּיבְּי בִּיבִין בִּבְּי בְּיבִין בִּבְּיבִי בְּיִבְּי בִּיבִּי בְּיִבְּי בְּבִּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְי בִּיִּחְוּבְּבִּיְ בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיִּחְוּבְּבִיי בְּחִבְּי בְּבִּי בִּיוֹת בְּבִּיבְ בִּיבְּי בִּיוֹת בְּבִּיבְ בִּיבְּי בְּבִּי בִּיוֹת בְּבִּיבְ בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בִּיבְּי בְּיִבְּי בְּבִיבְּי בִּיבְּי בְּיִבְּי בְּבִּיבְ בִּיבְּי בִּיבְי בִּיבְּי בִּיבְּי בְּבִּיבְ בִּיבְּי בְּבִּי בְּבִּיבְ בִּיבְּי בְּבִּי בְּבִיבְ בִּיבְּי בְּבִיבְ בִּבְּי בְּבִּיבְ בִּבְּיבְ בִּבְּי בְּבִּיבְ בִּבְּיבִּי בְּבִּיבְ בְּבִּיבְּי בְּבִּיבְּי בְּבִּיבְּי בְּבִּיבְּי בְּבִּיבְּי בְּבִיבְיי בְּבִּיבְּיי בְּבִיבְּי בְּבִּיבְ בִּבְּיבִי בְּבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִי בְּבִּי בְּבִּיבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִּי בְּבִּיבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִּי בְּבִיבְּי בְּבִּיבִי בְּבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּיבִּי בְּבִּיבִי בְּבִּבְּיִים בְּבִּיים בְּבִּיים בְּבִּי בְּבִּיים בְּבִּי בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּיבִי בְּבִּים בְּבִּי בְּבִּים בְּבִּים בְּבִיים בְּבִיים בְּבִיים בְּבִּי בְּבִיבִּי בְּבִיבִי בְּבִּבְיבִּי בְּבִּבְים בְּבִּיבִיים בְּבִּיבִיים בְּבִּיבִּים בְּבִּים בְּבִיבִיים בְּבִּבְּים בְּבִּבְים בְּבִּבְים בְּבִּבְּבִיים בְּבִּבְים בְּבִּבְּים בְּבְּבִיים בְּבִּבְיים בְּבִּבְּבִיים בְּבִּבְיים בְּבִּבְיים בְּבּבִיים בְּבִּבְיים בְּבִּבּיים בְּבּבּיבִים בְיבִּבּבּים בְּבּבּיים בְּבּבּים בְּבּבּיים בְּבִיים בְּבּיבִיים בְּבִּים בְּבִּיבִּים בְּבִּים בְּבִיים בְּיבְּבִּבְּים בְּבִּיבְּבִיים בְּבּבְים בְּבּיבְּבִּים בְּבִּבְּים בְּבְּבְיבִים בְּבּב

בו וְבֶל מֵעֲשֵׂה עִזִּים. לְהָבִיח בְּלֵי הַקַּרְנֵים וְהַטְּלָפַיִם וְהַטְּלָפַיִם וְהַטְּלַפִיםוְהַעַנַמוֹת;

באו ניאפֶר אֶלְעָזֶר הַבּהוֹן וְגוֹי. לְפִי שָׁבֶּח מְשֶׁה לְּבְלֵל בַּעַם בְּאוֹ נִיאפֶר הָלְבוֹית גְעוּלֵל גוֹיִם. בְּאוֹ הַלְבוֹית גְעוּלֵל גוֹיִם. בְּאוֹ הַלְבוֹית גַעוּלֵל גוֹיִם. בְּאַרְעָל מוֹצֵח בַּאָמִינִי לַמִּפּוּחִים. שָבֶּּשְׁמֵר: "וַיִּקְלְי עַל חְשָׁכְּר חִיצִר וְעָל חִיתְּמֶר" (וּרְּרְחֹי מוֹ), בָּחֹ לְבְלֵל בַּעַם, בְּחֹ לְבְלֵל שְׁעָר. וְבַן בְּאַמְעוּ נָיִּ הַמִּרִים בְּיֹבְּרְעָר הַפָּלְעִי בְּבְּעַם מְעָב: אֲשֶׁר צִּיְהְ הִי וְגוֹי. תָּלֶה (כֹּעִיל כִּ. יחֹ), עַל יְדֵי הַבַּעָם טְעָה: אֲשֶׁר צִּיְהְ הִי וְגוֹי. תָּלֶה הַוֹּיִם בְּבִּנִם. הַבְּבַנִם הַבְּבוֹים בְּבִּעם הַיִּבְּים בּיִבּיוֹ הַבְּעַם הַיִּבְּים הַיִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִּבְּעָם בְּעָבָה בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּעִבּים בְּעַבָּים בְּיִבְּים בְּבִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּעִבְּים בְּיִבְיִים בְּבִּעם בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְים בְּיבִי הַבַּעַם בְּעָבָה בְּיִבְים בְּבִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּבִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּעָּם בְּבִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּבִּים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּבִּים בְּבְּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּיבִי הַבָּעם בְּבְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּיבִּים בּיבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּיבִי הַבָּעם בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּבְּם בְּבִּים בְּבִּים בְּיבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּעִבּים בּיבּים בּיבּים בּיבּבּעם בּיבּים בּיבְּים בּיבּים בּיבְּיים בְּיבִים בּיבְּים בּיבְּיבּים בּיבּים בּיבּים בּיבְּיבּים בּיבּים בּיבְּיבְּיבְּיבְּיבְּיבְּיִים בְּיבְּיבְּיבְּיבְּיבִּים בּיבּים בּיבּים בּיבּיים בּיבְיבִים בּיבְּיבְּיבִּים בּיבּיים בּיבּים בּיבּים בּיבִים בּיבּים בּיבּיבּים

כרו אֶל הַמַּחֲנָה. לְמַחֲנֵה אְבִינָה, שָׁחֵין טְמֵח מֵת טָעוּן אַלּוּחַ מִמַחַנָה לְוַיָּה וּמִמַחַנֵה יִאְרָחֵל:

כון שָּׁא אֲת רֹאשׁ. קַח חֶת חֶשְׁכּוֹן:

כזו וְחָצִיתָ אֶת הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹפְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְגוֹ׳. קְעְוֹ לְחֵלוּ וְחָצִוֹ לָחֵלוּ:

- 31 Moses and Elazar the priest did as the Lord had commanded Moses.
- 32 The plunder, the rest of the loot, the objects that were neither people nor animals, that the men of the army looted for themselves, as those were not brought before Moses for the separation of the tax, was flocks, six hundred and seventy-five thousand, as many Midyanites were shepherds;
- 33 and cattle, seventy-two thousand;
- 34 and donkeys, sixty-one thousand;
- 35 and human beings, from the women who had not known lying with a male, thirty-two thousand.
- 36 The half, the portion of those who went out in the army, the number of the flock was three hundred thirty-seven thousand five hundred.
- 37 The levy to the Lord from the sheep was six hundred and seventy-five.
- 38 And the cattle, thirty-six thousand, and their levy to the Lord, seventy-two.
- 39 And the donkeys, thirty thousand five hundred, and their levy to the Lord, sixty-one.
- 40 And human beings, sixteen thousand, and their levy to the Lord, thirty-two people.
- 41 Moses gave the levy, the gift to the Lord, to Elazar the priest, as the Lord had commanded Moses.
- **42** And from the half of the plunder distributed to the children
- Fifth of Israel, that Moses had divided, taken, from the men who
- aliya campaigned, and gave to the Israelites,
- 43 the half of the congregation, which was transferred to them, from the flock was three hundred thirty-seven thousand five hundred;
- 44 and cattle, thirty-six thousand;
- 45 and donkeys, thirty thousand five hundred;
- 46 and human beings, sixteen thousand.
- 47 Moses took from the half of the children of Israel the one drawn from fifty, from the humans and from the animals, and he gave them to the Levites, keepers of the commission of the Tabernacle of the Lord, as the Lord had commanded Moses.
- 48 Those appointed over the thousands of the army,⁷ the officers of thousands and the officers of hundreds, the higher echelon of command, approached Moses, by themselves.

Bangle

Egyptian women with bangles on their arms. Fresco, Thebes, Egypt, fourteenth century BCE

- 49 They said to Moses: Your servants took a census of the men of war in our charge, and it was discovered that not one man is missing from us, and no one was killed. This is a very rare occurrence, even when the enemy is caught unawares, and even for armies far better trained and organized than the Israelites.
- Therefore, we have brought the offering of the Lord: Any man among us who found a gold ornament in the Midyanite camp, a bangle^B or a bracelet, a ring, an earring, or a girdle,^B to atone for our souls before the Lord. As a thanks offering to God for the miraculous deliverance of all the soldiers, we have brought an atonement for our souls.^B

BACKGROUND

31:50 | **Bangle** [*etzada*]: According to the description in II Samuel 1:10, this ornament was placed on the arm, and may have been a symbol of royalty. It has similar letters to the word *adi*, an ornament, although some maintain that the

root tzadi-ayin-dalet indicates that it was placed on the leg, as tza'ad means a step.

Girdle [*kumaz*]: The Sages state that this was a mold in the shape of the womb (*Shabbat 64a*), which was used to cover the genitals. There

is evidence of an ornament of this kind from Ugarit, Syria, from the fourteenth century BCE. Some maintain that this was a string of tiny balls, as *kumzat* in Arabic means a small ball.

וַיַעשׁ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר אָוָּה יהוָה אֶת־מֹשֶׁה: וַיְהִי הַפַּּלְלְּוֹח יֶתֶר הַבָּּז אַשֶּׁר בַּזווּ עַם הַצַבָא צֹאן שָשׁ־מֵאות אֶלֶף וִשְׁבָעִים אֱלֶף וַחֲמֵשֶׁת אֲלַפִּים: וּבַקָּר לד לה שְׁנֵיִם וְשִׁבְעִים אֱלֶף: וַחֲמֹדִׁים אֶתֶד וְשִׁשֶּׁים אֱלֶף: וְנֶפֶשׁ אָדָׁם מִוֹדְהַנְשִׁים אֲשֶׁר ָלֹא־יָדְעִוּ מִשְׁכַּב זָכֶר בָּל־נָּפָשׁ שְׁנִים וּשְׁלֹשֶׁים אֱלֶף: וַתְּהִיּ הַפֶּוּחֶצְׁה חֵלֶק הַיִּצְאָים בַּצָבָא מִסְפַּר הַצֹּאן שְׁלשׁ־מֵאְוֹת אֶׁלֶףׁ וּשְׁלשַׁים אֶׁלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִּים וַחֲמֵשׁ מַאוֹת: וַיָּהֵי הַמֵּכֶס לַיהוָה מָן־הַצָּאן שֵשׁ מֵאוֹת חַמֵשׁ וִשְּבְעֵים: וַהַבַּקַר שְשֵׁה ּוּשְׁלשִׁים אֱלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שָׁנַיִם וְשִׁבְעִים: וַחֲמֹדִים שָׁלשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאָוֹת וּמִכְסֵם לַיהוָה אֶחָד וִשִּׁשִּׁים: וִגָפֵשׁ אַדַּם שִּשָּה עַשַּׂר אֵלֵף וּמִכְסַם לַיהוֹה שְׁנֵים וּשְׁלֹשִׁים נַפָשׁ: וַיִּתֵן משָׁה אֵת־מֵבֶסׁ תִּרוּמַת יהוֹה לָאֵלְעַזַר הַכֹּהֵן כַּאֲשֵׁר צְוַה מא יהוָה שֶת־מֹשֶׁה: וּמְמַחֲצִית בָּנֵי יִשְּׁרָאֵל אֲשֶׁרֹ חָצָה מֹשֵּׁה מִן־הַאַנַשִּים הַצִּבָאֵים: חמישי מב וַתִּהֵי מֶחֱצַת הַצָּדָה מִן־הַצָּאן שִׁלשׁ־מֵאָות אֶלֶף ושְלשִׁים אֶׁלֵף שִׁבִעַת אֵלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאְוֹת: וּבָקָּר שִׁשָּׁה וּשְׁלשִׁים אֱלֶף: וַחֲמִדִּים שִׁלשִׁים אֱלֶף וַחַמֵשׁ מֵאוֹת: וְגַפָּשׁ אַדַּם שִׁשַּׁה עַשַּׁר אַלֶּף: וַיִּקַּח מֹשֵׁה מִמַחַצֶּת בַּנֵי־יִשְּׁרָאֵל אֵת־הַאַחוֹ אָחַד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדֶם וּמִן־הַבְּהַמֶּה וַיִּמֵּן אוֹנָם לַלְוִיִּם שְׁמְבִי מִשְׁמֶּרֶת מִשְׁבֵּן יהוֹה כַּאֲשֵׁר צוָה יהוָה אָת־משֵׁה: וַיִּקְרָבוֹ אָל־משָׁה הַפַּקְרַים אֲשֵׁר לְאַלְפֵי הַצַּבַא מח שָׁבִי הָאֲלָפָים וְשָׂבֵי הַמֵּאְוֹת: וַיְּאִמְרוֹ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָנֵיךָ נְשְׂאוּ אֶת־רָאשׁ אַנְשֵׁי מט הַפִּלְחָמֶה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלְאֹ־נִפְקָד מִמֶּנוּ אִישׁ: וַנַּקְרֵב אֶת־קְרְבַּן יהוֹה אִישׁ אֲשֶׁר בָּנְצָאַ כְרִי־זְהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמֵז לְכַבֵּר עַל־נַפִּשׁתֵינוּ לִפְנֵי יהוה:

>"2"

לבו וַיְהִי הַפּּלְקוֹת יֶתֶר הַבָּז. לְבִי שְׁלֹּה נִנְטֵוּוּ לְהָרִים מֶכֶם מִן הַמִּשַּלְטְלִין חֻּלֶּה מִן הַמַּלְקוֹת, כָּתַב חָת, הַלְּשׁוֹן הַזָּה: "זַיְהִי הַמִּלְקוֹת" שָבֶּה לְבְלֵל חֲלָקָה וְלְבְלֵל מָבָם, שָׁהָיָה עוֹדְף עַל בַּוֹ הַמִּשִלְטְלִין "חַשְׁר בְּוֹזִּ עַם הַצְּבָּה" חִיש לוֹ וְלֹיוֹ בַּה לִבְלֵל חֲלָקָה, מִסְפֵּר הַצֹּיוֹן וְגוֹי:

מבו וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְּׁרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה. לֶעֵרָה, וָהוֹצִיחָה לֶהֶס ״מִן הָחֲנָשִׁים הַעַּרְחִים״:

מג-מזן וַהְּהִי מֶחֶצֵת הָעֵדָה. כָּךְ וְכָךָ, ״וַיִּקַּח מֹשֶׁה״ תוֹי

מחן הַבְּקְדִים. הַמְמִנִּים:

מטן וְלֹא נִבְּקָד. לֹז נֶחָסַר. וְתַרְגוּמוֹ: "וְלָז שְׁנָז", חַׁף הוּחֹ בִּלְשוֹן חֲרַמִּי חָסְרוֹן, כְּמוֹ: "חָלֵבִי חֲחַשִּנָה" (ברחשית לה, לט), מַרְגוּמוֹ: "דָהַוַת שָׁצֵיח מִמְעָנֵח", וְבַן: "בִּי יִפְּקַד מוֹשַבָּך"

וֹשִׁוּ חִישׁ יוֹשֵׁב שְׁם: שָׁם. וְבַּוֹ: "זַיִּפֶּּקַדְ מְּקוֹם דְּוִדִּ" (שם פסוק כו), נְּחְסֵּר מְקוֹמוֹ מִשְׁבָּוֹן: "זַיִּפָּקַדִּ מְקוֹם דְּוִדִּ" (שם פסוק כו), נְחָסֵר מְקוֹמוֹ

נו אֶצְעָדָה. חַלּוּ צְמִידִים שָׁל כְּגֶל: וְצְמִיד. שָׁל יָד: עָגִיל. נַוְמֵי חֹוָן: וְכוּהְיָז. דְפוּס שָׁל פֵּית הָכָּחָם, לְכַפֵּר עַל הָרְהוּר הַלֵּב שָׁל בְּנוֹת מִדְוַן:

- 51 Moses and Elazar the priest took the gold from them, all wrought vessels.
- 52 All the gold of the gift that they donated to the Lord was sixteen thousand seven hundred and fifty shekels, from the officers of the thousands, and from the officers of the hundreds.
- 53 However, each of the rest of the men of the army looted for himself. Every soldier took what he wanted, without providing an account of those items.
- 54 Moses and Elazar the priest took the gold of the officers of the thousands and of the hundreds and brought it to the Tent of Meeting, a remembrance for the children of Israel before the Lord. Presumably, the gold was later used when needed.

The Inheritance of the Two and a Half Tribes

NUMBERS 32:1-42

Like the previous section, this passage also deals with some final practical matters handled by Moses before his death. Two tribes come before him requesting that they receive their inheritance on the eastern side of the Jordan River for economic reasons. Moses sharply rebukes them for their desire to remain outside the borders of Canaan and not to assist in its conquest. After agreeing to aid their brothers in conquering the land, promising that they would return to their preferred inheritance only after the cessation of war, Moses was in the presence of Flavor the priorit lookus con of Nun and the heads of the tribus that they would foot

accepts their request. However, he warns them in the presence of Elazar the priest, Joshua son of Nun, and the heads of the tribes, that they must fight on the front lines with their brethren until the end of the conquest. Moses formulates this agreement by issuing a so-called compound condition, in which both the positive and negative outcomes are spelled out. He also includes half of the tribe of Manasseh within their group, as that was also a populous tribe whose members were powerful warriors.

- 32 1 The children of Reuben and the children of Gad had much
 - Sixth livestock from what they had brought from Egypt, as well as aliya the plunder of Midyan; it was very considerable. Since they wanted to work as shepherds, it is also possible that they exchanged goods with the other tribes for their animals, which further augmented their flocks. They saw the land of Yazer and the land of Gilad on the eastern side of the Jordan River, and behold, the place was a place for livestock. It contained large tracts that were unsuitable for agriculture, but were perfect for raising flocks.
 - 2 The children of Gad and the children of Reuben came and said to Moses, to Elazar the priest, and to the princes of the congregation, saying:
 - 3 The cities of Atarot, Divon, Yazer, Nimra, Heshbon, Elaleh, Sevam, Nevo, and Beon,
 - 4 all the land that the Lord smote before the congregation of Israel on the eastern side of the Jordan River, it is a land of livestock, and we, your servants, have livestock.
 - 5 They said: If we have found favor in your eyes, may this land, which is suited for our occupation, be given to your servants as an ancestral portion; do not take us across the Jordan. We prefer to stay here.
 - 6 Moses said to the children of Gad and to the children of Reuben: Will your brethren go to the war, and you will sit here, quietly tending to your flocks?
 - 7 And why will you dishearten the children of Israel from crossing into the land that the Lord has given them? God has promised the land of Canaan to you, on the western side of the Jordan. By staying here, you are liable to weaken your brothers' resolve and perhaps they too will be reluctant to cross the Jordan.

8 So did your fathers, the spies, when I sent them from Kadesh Barnea to see the land, during the second year in the wilderness (chap. 13).

Cities of Gad and Reuben

ו את־הוהב מאתם

עצום מאד ויו コ נזר הכהן ואל

חו מַקַרַשׁ בַּרָנַעַ. כָּדָ שְׁמָה, וּשְׁתֵּע קַבַשׁ הָיוּ:

זו וַלַבַּה תִנִיאוּן. תַּסִירוּ וְתַמְנִיעוּ לְבַּס ״מֵעֵבר״, טֶיִּהִיוּ סבורים שאתם יראים לעבר מפני המלחמה וחזק

⁹ They went up until the Eshkol Ravine, and they saw the land, and when they said that it was unsatisfactory for them, they disheartened the children of Israel, so as not to desire to come to the land that the Lord had given them.

¹⁰ The Lord's anger was enflamed on that day, and He took an oath, saying:

¹¹ The men who came up from Egypt, from twenty years old and above, shall not see the land about which I took an oath

- to Abraham, to Isaac, and to Jacob, because they did not wholeheartedly follow Me and My instructions,
- 12 except for Caleb son of Yefuneh the Kenizite, and Joshua son of Nun; because they wholeheartedly followed the Lord.
- 13 The Lord's anger was enflamed against Israel, and He Seventh 20 caused them to wander in the wilderness forty years, until aliya the end of the entire generation that did evil in the eyes of (Fourth 21 the Lord. As a result of God's anger, the people wandered in aliya) the wilderness for forty years, waiting for that entire sinful generation to die out.
- 14 And behold, you, the children of Gad and the children of Reuben, have risen in place of your fathers, a breed of sinful men, of to further exacerbate the enflamed wrath of the Lord against Israel.
- 15 If you will turn from following Him and His path, He will continue to leave them, the people, in the wilderness for longer; on and so you will bring harm to this entire people.
- 16 They, the children of Gad and the children of Reuben, approached him, and said: Let us present our request in a more appropriate manner: We will build sheep enclosures for our livestock here, and cities, settled areas, for our young children and wives.¹¹
- 17 And we, the men, will swiftly set out as a vanguard for war before the children of Israel, until we have taken them to their place, on the western side of the Jordan, and in the meantime our children shall live in the fortified cities, due to the inhabitants of the land who might attack those left here.
- 18 We will not return to our homes until each of the children of Israel has inherited his inheritance in the land of Canaan,

- 19 as we will not inherit with them across the Jordan and beyond, as our inheritance has come to us on the east side of the Jordan. We had no intention of shirking our duty and will fight with the rest of our brethren. However, we relinquish our portion on the western side of the Jordan from the outset.
 - Moses said to them: If you will do this matter: If you will indeed be a vanguard before the Lord to the war,
 - all of the vanguard from you will cross the Jordan and fight as the vanguard of the army on the western side of the Jordan, before the Lord, until the enemies are weakened, and until His dispossession of His enemies from before Him, so that your brothers may inherit the land.
- 22 The land will be conquered before the Lord, and only then you will return⁰ here, when the wars, which will certainly last years, are concluded; and you shall be absolved before the Lord and before Israel, and this land shall be for you as an ancestral portion before the Lord.
- 23 But if you will not do so, but remain here on the eastern side of the Jordan River, behold, you have sinned to the Lord; and know your sin that will find you. You will not escape punishment for your transgression.
- 24 Therefore, build cities for your children and enclosures for your flocks, and that which comes out of your mouth, that which you promised, you shall do.
- 25 The children of Gad and the children of Reuben said to Moses, saying: We, your servants, will do as you, my lord, commands.
- 26 Our children, our wives, our livestock, and all our animals, will be there in the cities of Gilad.
- 27 And your servants will cross, all the vanguard soldiers, before the Lord to war, as my lord speaks.

בּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחֶקּ וְלְיֵעֲקֹב בִּי לְא־מִלְאָנּ אֲחֲרֵי: בִּלְהִי בָּלֶב בֶּן־יְפָנֶה์ הַקְּנִּיִּי וְיהוּשֻׁעַ

בּ זְרַהְוֹן בִּי מִלְאָנּ אֲחֲרֵי יהוְה: וַיְחַר־אַף יהוֹה בִּישִׁרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים הַ שְׁנָה עַר־תֹם בְּלִי הִוֹּה בְּנִי יִיְהְוֹה אָל־יִמְלָאָנ בְּיִבְּיִ יִשְׂרָאֵל בִּי תְשִׁנְּם בְּמִּבְיִ יִשְׂרָאֵל בִּי תְשִׁנְּם עָרְבְּנִי וְשְׁתַבְי לִיבְּנִי וְשְׁרָאֵל בְּיִ תְשִׁרְאֵל בְּיִ בְּעָרִי הַמְּבְּר וְשְּחַבֶּט אָל־הְנְוֹן אַף־יהוֹה אֶל־יִשְּׁרָאֵל בִּי תְשִׁוּבְּי וְיִשְׁרָאִים חַשָּׁאֵים לִסְבּּנוֹת עִוֹד עַלְ חֲרְוֹן אַף־יהוֹה אֶל־יִמְקְנְנּ בְּנִי יִשְּׁרָאוֹל בְּיִ בְּעָרִי הִפְּבְּרְ וְשְּחַתֵּם לְכָל־הָעְם הְטָבֵּנוּ בִּעְרִי הַמְּבְּיִרְ הִשְּׁרָ אִישׁ בְּחֲלִץ חְשִׁים מִבְּבָּר הִיִּבְּרְ וְשְׁחַבְּי לְיִבְּבְּר הְבְּבְּר הְבְּנְיִי וְשְׁרָאֵים לְמִבְּנִי וְשְׁרָאֵל עִר אֲשֶׁר אִם־הְבִּינוֹ עִרְ הְתְנְחֵל בְּנִי יִשְׁרָאֵל אִישׁ בְּחֲלִץ חְשִׁים מִבְּבֶּר הַיִּבְּיוֹן בְּבְּנִי יִשְּׁרָאוֹ בְּעָרִי הִפְּבְּיִי וְשְׁרָאֵל עִר בְּשָׁרָ אִרְיִבְּלְ הָּבְּיִ וְשְׁבְּבְיוֹ וְתְּבְּרִי הְבְּבְיוֹ וְתְּבְּרִי הְבְּבְיוֹ בְּבְּבְיי הְבְּבְיוֹ הְבְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְיוֹל בְּי בְּבְיִי בְּבְּבְר בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ וְנְשְׁרָם בְּבְּבְיוֹ הְבְּבְיוֹ הְבְּבְיוֹ הְבְּבְיוֹ וְחָבְּבְּוֹ וְתְבְּבְי וְשְׁבְבּי בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ וְיִבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְיוֹיִבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְיוֹי בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְיוֹבְים בְּבְבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיבְיוֹ בְּבְבְיים בְבְבּיוֹ בְּבְבְיוֹ בְיבְבְיוֹ בְּבְבּיוֹ בְּבְיבְיוֹם בְּבְבְייִים בְּבְבְּבְיוֹ בְּבְבְבְיים בְּבְבְיוֹי בְיבְבְיוֹי בְיבְבְיוֹ בְבְי בְּבְבְיים בְּבְבְּבְיים בְּבְּבְיוֹבְיבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹם בְּבְבְיוֹבְים בְּבְבְיוֹים בְּבְבְיים בְּבְבְּבְיוֹם בְּבְבְיוֹם בְבְבְיוֹם בְּבְבְבְיוֹם בְּבְבְיוֹם בְּבְבְּבְים בְּבְבְיוֹם בְּבְבְיבְים בְּבְבְבְיוֹם בְּבְבְיוֹם בְּבְבְיבְבְיבְים בְּבְּבְבְיו

שביעי רביעי/ בּ וֹיִּאֹטֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶּׁה אְם־תַּעֲשִׁוּן אֶת־הַדָּבְר הַזֶּה אִם־תַּחְלְּצוּ לְפְנֵי יהוָה עַר הְוֹרִישׁוֹ אֶת־אִיְבֶיוּ כִּבּ לַפִּלְּחָמֶה: וְעָבַר לְכֵם בְּל־חָלְוּץ אֶת־הַיִּרְדֵּן לִפְנֵי יהוָה עַר הְוֹרִישׁוֹ אֶת־אִיְבֶיוּ כֵּבּ מִפְּנְיוּ: וְנִכְבְּשָּׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יהוֹה וְאַחַר תְּשָׁבוּ וְהְיִיתֶם נְקִיֶם מֵיהוֹה וּמִישִׁר אֵלֵּכֵם מִפְּנְיוּ: וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יהוֹה וְאַחַר תְּשָׁבוּ וְהִייתֶם נְקִיִם מֵיהוֹה וּמִישִּרְאֵל כִּבְּ וְאַחְזָּה לְפְנֵי יהוֹה: וְאִם־לְא תַעֲשׁוּוֹ בֵּן הִנִּה חֲטָאתֶם כִּיּ וְנִיהוֹה וּדְעוֹּ חֲטַאתְלֶם בְּעָבְי תִּמְצֵא אֶרְכֶם: בְּנִי־גָּר וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־משָׁה לֵאמֶר בְּנִי־גָּר וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־משָׁה לֵאמֶר בְּנִי־גָּר וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־משָׁה לֵאמֶר בְּעִרִי עַבְּרִיךְ יְעֲשׁוּ בַּאֲשֶׁר אֲדִנִי מְצֵעֶה: טַפֵּנוּ נָשִׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכְל־בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ־שֶׁם בְּעָרִי בִּי הִוֹח לִפִּי יהוֹה לַפִּלְחְמֵה בַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי רְאַבְּי לִּין עִבְּרִין מְעַבְרוֹי בְּלִבְי בְּלִין בְּלִין בְּלִיץ עָבְרוֹי בְּלִבְי בְּלִין בְּלִין בְּלִים בְּתְנִי וְעַבְּיוֹ בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּיִי בְּעִבְּי בְּלִין בְּלִין בְּבְיִין בְּלִין בְּלִים בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּיִלְיִים בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּיִין בְּעַבְּיוֹ בְּלִין בְּלִין בְּלִין בְּיִין בְּעַבְרוֹין בְּלִין בְּלִין בְּיִבְיוֹם בְּלִיין בְּבְּלִין בִּיוֹ בְּלִין בְּיוֹ בְּעָבְיוֹי בְּלִין בְּיִי בְּעִיים בְּעְבִיי בְּעִבְיוֹ בְּיִים בְּיִים בְּיִי בְּיִים בְּיִים בְּוֹי בְּעִיים בְּעִיי הְוֹב בְיֹים בְּיִים בְּיוֹים בְּעִיי בְּיִים בְּיִים בְּיִי בְּיִים בְּיוֹים בְּיִים בְּיוּ בְּיִי בְּיוּ בְּיִים בְּיִי בְּיִים בְּיִיים בְּעִייִים בְּנִייְשִׁים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּבְּיִים בְּיִיים בְּיִיים בְּיִים בְּייִים בְּיִיים בְּיִים בְּיִים בְּיִייִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוּים בְּיִים בְּבְּיִיים בְּיִים בְּיִים בְּעִיים ב

""

יטו מעבר לַיִּרְדֵּן וְגוֹ׳. פַּעַבֶּר הַמַּעֲרָבִי: כִּי בָאָה נַחֲלְתֵנוּ. פָּבַר קַפַּלְטִהָ פַּעַבֶּר הַמָּזְרַחִי:

יבו הַקְּגַוּי. חוֹרְגוֹ שֶׁל קְנֵז הָיָה, וְיֶלְדֶה לוֹ חִמּוֹ שֶׁל כָּלֵב הַת עַתִנִּמַל:

יגן וְיְגַעֵּם. וַיְּטֵלְטְלֶם, מָן "נָע וְנֶד" (כראשית ד, יב): ידן לְסְבּוֹת. כְּמוֹ: "סְפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה" (שעיה כט. א), "עלוֹתַנְכֵם סִפוּ" וָגוֹי (ורמיה ז, כא), לִשֹוֹן תוֹסַפֵּת:

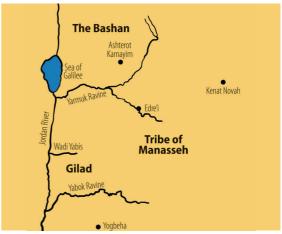
טזן גבְנֶה לְמִקְנֵנוּ בּה. יָסִים הָיוּ עַל מְמוֹנֶם יוֹתֵר מִבְּעֵהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, שָׁהַּקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַבֶּם. חְמֵר לֶהֶם משָׁה: לֹז כַּגְ, עֲשׁוּ הָעַקְר עָקָר וְהַשְּׁמֵל טְבֵּל, בְּנוּ לֶכֶם תְּחָלֶה עָרִים לְטַפְּכֶם וְחַׁחֵר כָּךְ גְּדֵרוֹת לְעוֹזְנְכֶם (הֹלן פחק כד):

ברו לְּצֹנְאֲבֶם. תַּבָּה זוֹ מִּגְזְרֵת "עֹנֶה וַחֲלָפִים בְּלֶם" (תַהְלֹּם תַּרְ חֹ חְׁלֶּץ" מָבְּּפֹן וּעַלְבִּים בְּלֶם" (תַהְלֹּם תַּחְ חֹ חִלֶּץ" מָבְּפִירִ בִּין נוּ"ן לַצַּדִּ", וְחָלֶּץ" שָּבָּחׁ בִּיחֹ חַ חֹ "עֹנֶה" הוּחֹ. מִיסוֹדוֹ שֶׁלְ רַבְּיִ מֹשְׁה לַעֲבִירְ בַּעְבִּישׁוּ. לַצְבֹּהַ, שְׁקְבַּלְתֶם תַעֲשׁוּ. לַצְבֹּהַ, שְׁקְבַּלְתֶם תַּעֲשׁוּ. לַצְבֹהַ, שְׁקְבַּלְתֶם עַעֲשׁוּ. לַצְבֹהַ, שְׁקְבַּלְתָם מֵעְשׁוּ. לַצְבֹהַ, שְׁקְבַּלְּתָם מֵּעְשׁוּ. לַצְבֹהַ, שְׁקְבַּלְתָם מֵעְשׁוּ. לַצְבֹה לַמִּלְחָמָה עֵד בְּבּוּשׁ וְחְפּוּרְ, שְׁמִשְׁה לֹי הִקְבַי מְשָׁה לִיזֹ הַתְנַחֵל" (לעיל פסוק יח), הֲרֵי הוֹסִיפוּ לְהָתְעָבֵּב שָׁבַּע שָׁתִּלְקוּ, וְבַן עָשׁוּ:

כהו וַיֹּאמֶר בְּנֵי גָד. כְּלָם כְּחִים חֶקָר:

- 28 Moses commanded Elazar the priest, and Joshua son of Nun, and the heads of the fathers, the leaders, of the tribes of the children of Israel in their regard. Since this agreement will be fulfilled only after Moses' death, he entrusts it to the future leaders of the people.
- 29 Moses said to them: If the children of Gad and the children of Reuben will cross the Jordan with you, all the vanguard to war before the Lord, and the land will be conquered before you, you shall give them the land of Gilad as a portion.
- 30 But if they will not cross as a vanguard with you, they will receive their portion in your midst, in the land of Canaan.
- 31 The children of Gad and the children of Reuben answered, saying: That which the Lord has spoken to your servants, so we will do.
- 32 We will cross as a vanguard before the Lord into the land of Canaan, and for us the rights to the portion of our inheritance will be across the Jordan. It will be kept in trust for us until we have fulfilled all our obligations.
- 33 Moses gave to them, to the children of Gad, to the children of Reuben, and to half the tribe of Manasseh son of Joseph, which also possessed flocks and wished to accept the conditions of the children of Gad and Reuben, 12 the kingdom of Sihon, king of the Emorites, and the kingdom of Og, king of Bashan, the land with its cities, within the borders set aside for each tribe and comprised of the cities of the land all around. Moses permitted the shepherds who preferred an inheritance on the eastern side of the Jordan River to join the agreement of the tribes of Gad and Reuben. The other half of the tribe of Manasseh crossed the Jordan and settled on its western side. 13
- 34 The children of Gad built Divon, Atarot, Aroer,
- 35 Atrot Shofan, Yazer, Yogbeha,^B
- 36 Beit Nimra, and Beit Haran, which were fortified cities and enclosures for sheep. Some of these places were already cities before the tribes arrived, and the children of Gad reconstructed them to serve as dwelling places for their families. They presumably left a small guard of men there as well.

- 37 The children of Reuben likewise built Heshbon, Elaleh, and Kiryatayim;⁸
- 38 and Nevo and Baal Meon, with changed names. They gave these cities different names, as some of them were named after idols, such as Nevo and Baal Meon; ¹⁴ and Sivma, and they designated names for the cities that they built. Some of these were their old names, while others were given new names.
- 39 The children of Makhir son of Manasseh went to Gilad and conquered it, and dispossessed the Emorites who were in it.
- 40 Moses gave the Gilad to Makhir son of Manasseh, and he *Maftir* dwelt in it.
 - 41 Ya'ir son of Manasseh^D went and captured their ranches [havvot], which they used for a temporary residence and for raising flocks and herds, and he called them Havot Ya'ir, after his own name.
 - **42 And Novah,** an unknown individual, probably an adventurer who preferred to remain a shepherd in the wild east rather than live as a farmer in Canaan, joined half the tribe of Manasseh and **went and captured** the city of **Kenat**, ^B **and its** surrounding **environs**, **and he called it Novah**, **after his name**.

Inheritance of Makhir son of Manasseh

BACKGROUND

32:35 | **Yogbeha:** Following the order of the cities as they are presented in these verses, this is the northernmost city in the territory of the tribe of Gad. Yogbeha is mentioned as an eastern city in Gideon's wars with the Midyanites (Judges 8:11). It is identified with Ajebeihat, which is located north of Rabat Amon.

32:37 **Kiryatayim:** This place is mentioned in Genesis (14:5) and is also referred to in the book of Joshua (13:19) as located within the in-

heritance of Reuben. The name also appears in external sources, such as the Mesha Stele, ninth century BCE. The geographical descriptions refer to a prominent mountain on a plain. Researchers have suggested various identifications: Khirbet el-Qereiyâ, west of Madaba; Khirbet el-Qereiyât, southwest of Madaba; or Jalul, to the east.

32:42 **Kenat:** Generally identified with Canatha, in the east of the Bashan, a provincial city on the slopes of Jabal al-Druze, the Mountain

of the Druze, in Havran. Kenat is mentioned in early Egyptian documents dating back to the first half of the second millennium BCE. It was a city of the Decapolis in the Hellenistic period, a group of ten cities that possessed a measure of autonomy. In the period of the Mishna, Kenat marked the border of the Land of Israel for the separation of tithes (*Tosefta*, *Shevi'it* 4:11).

ַויְצַן לָהֶם מֹשֶׁה ֱאֵת אֶלְעָזֶר הַכּּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־גִוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבִוֹת הַמַּטְוֹת כח אֵל־זוַיאמֶר משֶה אֵלֶהֶם אָם־יַעַבְרוּ בְ כט ָחָלַוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יהוה וְנִכְבְשָׁה הָאֶּך. לַאֲחָזֶה: וָאִם־לָא יִעַבְרָוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנְאחֲזָוּ בְתְבַכֶּם גָד וּבְנֵי רָאוּבֶן לֵאמֶר אֵתֹ אֲשֶׁר דָבֶּך יהוָה אֶל לא חַלוּצֵים לפְנֵי יהוָה אֶרֶץ לב מַעֶבֶר לַיַּרַהַן:ווַיִּתֵּן לָהֶם ו משֶׁה לִבְנֵי־גָּד וַלִבְנֵי רָאוּבֵן וַלַחַעִי ו שֵׁבֶט ו מִנַשֵּׁה בֶן־יוֹפַף אֶת־מַמְלֶבֶתֹ סִיחוֹ מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלֶבֶת עִוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאָביץ לד ּעַטְרָת שׁוֹפָּן וְאֶת־יַעְזֶר וְיָגְבְּהָה: וְאֶת־בֵּית נִמְרֶה ְוְאֶת־בֵּית וּגִדְרָת צְאן: וּבְנַיַ רָאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבְּון וִאֶת־אֶרְעָרֵא וִאֵת 75 ּוְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעֲל מְעְוֹן מְוֹסַבְּתׁ שֶׁם וְאֶת־ לח אֶת־שְׁמִוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנְוּ: וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיִר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדֶהָ וַיְּוֹרֶשׁ לט אַת־הַגָּלְעָד לְמָכֶיר מַשֶּה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכֶיר ּמְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכָּר אֶת־חַוְּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוְּת יָאֵיר: וִגְבַח הַלַּךְ וַיִּלְכָּד אֶת־קְנֶת וְאֶת־בְּנתֻיהָ וַיִּקְרָא לָה וְבַח בִּשְׁמְוּ:

מפטיר

מאן חַוּתִיהֶם. ״בַּפְרָנֵיהוֹן״: וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוּת יָאִיר. לְפִי

מבן וַיִּקָרָא לָה נֹבָח. ״לַה״ חֵינוֹ מַפִּיק הַ״ח, וְכַחִיתִי

בִּיסוֹדוֹ שֶׁל דַבִּי משֶׁה, לְפִי שֶׁלֹּז נִתְקַיֵּם לָהּ שֵׁם זֶה

לְפִיכָךְ הוּח רָפֶה, שֶׁמֵּשְׁמָעוּת מִדְרָשׁוֹ בְּמוֹ ׳לח׳. וּתִמֵהַנִי,

מַה יִדְרֹש בִּשְׁתֵּנ תַבּוֹת הַדּוֹמִין לָה, "וַיֹּחמֶר לָה בעַז" (רות

שֶׁלּיוֹ הָיוּ לוֹ בָּנִים קְרָאָם בִּשְׁמוֹ לְזִבְּרוֹן:

ב, יד), "לְבָנוֹת לָה בַיִת" (זכריה ה, יא):

3"777=

מְעוֹן אָמוֹת עֲבוֹדָה זָרָה הַם, וְהָיוּ הָחֻמוֹרְיִים קוֹרִים עַנְיֹדָה זָרָה הַם, וְהָיוּ הָחֻמוֹרְיִים קוֹרִים עַבִּיּהָם עַבֹּידָה זָרָה שֶׁבְּהָם, וּדְנֵי רְאוּבִן הַפֵּבּוּ אֶת אָמָם לְּשַׁמוֹת חֲחַרִים, וְזָהוּ: "מוֹפַבּוֹת שֵׁם", נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן מוּפִבּוֹת לְשָׁם חַׁחַר: וְאֶת שִּׁבְּמָה. בָּנוּ שִֿבְּמָה, וְהִיחֹ שְׂבֵּיה הַחַמוֹן גּ:

לטו וַיּוּרֶשׁ. פְּתַרְגוּמוֹ: ״וְתְרֵיךְ״, שֶׁתֵּיבַת ׳רִישׁ׳ מְשַׁפְּשֶׁת שְׁתֵּי מַחְלָּחוֹת: לְשׁוֹן יְרָשָׁה וּלְשׁוֹן הוֹנְשָׁה, שָׁהוּחׁ טֵרוּד וְתַרוּךָ: כחו וַיְצֵו לֶהֶם. כְּמוֹ ׳עֲלֵיהֶם׳, וְעַל הְּנָאָם מִנֶּה אָלְעָזֶר וִיהוֹאָעַ, כְּמוֹ: ״ה׳ יִלָּחֵם לָכֵם״ (זמות יד, יד):

לבן **וְאָהֶנוּ אֲחַזַּת נַחֲלֶתֵנוּ**. כְּלוֹמֵר, כְּיָדֵנוּ וּבִרְשׁוּתֵנוּ תְּהִי אַקוּת נַחַלַתֵנוּ מַעָבֶר הַוָּה:

לון שֶרֵי מִבְּצֶר וְגִדְרֹת צֹאן, זָה סוֹף פְּסוּק מוּסְכּ עַל מְחַלֵּת הַעַעָן, "זַיִּבְנוּ בְּנֵי גָד" חָת הָעָרִים הַלְּלוּ לִהְיוֹת "עָבֵי מִבְּצֶר וְגִדְרֹת עוֹף":

לחון ואת גבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נכו וכעל

DISCUSSION

32:41 | Ya'ir son of Manasseh: This was not Manasseh's own son but a descendant of the tribe of Judah who married the daughter of Makhir son of Manasseh and resided in the portion of Makhir's family on the eastern side of the Jordan River (see I Chronicles 2:21–23).

Parashat **Masei**

Summary of the Journeys in the Wilderness

NUMBERS 33:1-49

The Israelites have approached the edge of the land of Canaan, and are preparing to enter the land, and the narrative turns to summarizing their travels. It would appear that God led them in a zigzag, in fulfillment of His decree that they would wander in the wilderness until the entire generation that left Egypt had passed away. This section mainly lists the stops on the journey; therefore, not all the important events are mentioned. Apart from the date of the exodus from Egypt and Aaron's passing,

there are also no references to time. Furthermore, there were places where the Israelites stayed for a few brief days, while they remained in other locations for several years. In fact, the Sages derive from the verse, "You lived in Kadesh many days, like the days that you lived there," that roughly half of the Israelites' years in the wilderness were spent in the region of Kadesh.

It is hard to identify accurately all the places listed here, as, with few exceptions, the names of these locations have not been preserved through history. If there was no prior settlement in a location, it is difficult to imagine that a camp established thousands of years ago in the desert would have left any archaeological evidence.

The commentaries interpret some of the names homiletically as esoteric allusions to lengthier journeys in the history of the Jewish people, humanity as a whole, and even the personal biographies of each individual.

- 33 1 These are the journeys of the children of Israel, who came out from the land of Egypt according to their hosts, at the hand of Moses and Aaron.
 - 2 Moses wrote their points of origin, their starting points for each of their journeys according to the directive of the Lord; these are their journeys from their points of origin. Each journey ended at a place of encampment from which the next journey commenced.
 - 3 They traveled from Rameses^B in the first month, on the fifteenth day of the first month; on the day after the initial celebration of Passover, the children of Israel exited with a high hand, in a display of power and strength, before the eyes of all Egypt, not as runaways.
 - 4 The Egyptians were burying those whom the Lord had smitten among them, all their firstborn. The Egyptians could do nothing about the departure of the children of Israel from Egypt, as they were busy mourning and burying their dead. And furthermore, on their gods, the Lord administered punishments, acts of vengeance as the children of Israel left Egypt.²
 - 5 The children of Israel traveled from Rameses, and encamped in Sukot. ^{B}

- **6** They traveled from Sukot, and encamped in Etam, ^B which is at the edge of the wilderness. From here onward they left the land of Egypt and the region of the Nile, several of the river branches stretched further eastward in those times than they do today.
- 7 They traveled from Etam, and the people went back to near Pi HaHirot, which is before Baal Tzefon. They did not advance in one single direction, but turned around and retraced their steps. Baal Tzefon was an Egyptian or Egyptian-Canaanite god that embodied the forces of evil. The Egyptians interpreted the Israelites' delay alongside this god as a sign that it had ensnared them with its powers, and they were thereby motivated to chase after Israel. And they, the Israelites, encamped before Migdol.
- 8 They traveled from Penei HaHirot, and they crossed in the midst of the Red Sea to the wilderness and they took a three-day journey in the wilderness of Etam, and they encamped in Mara, where the bitter [marim] waters were sweetened for them.⁴
- 9 They traveled from Mara,^B and came to Eilim;^B and in Eilim there were twelve springs of water, corresponding to the

BACKGROUND

33:3 | Rameses: This is the land of Goshen, northeast of the Nile Delta, where the children of Israel resided (Genesis 47:11). It is also the name of a storehouse city built by the Hebrews (Exodus 1:11). Some commentaries say it is Pelusium, a city on the eastern edge of the Nile

Delta, which was destroyed in the Middle Ages. Nowadays the accepted identification is Tel-el-Dab'a, Avaris, an important city back in the sixteenth century BCE.

33:5 | **Sukot:** Some commentaries identify this with Tel el-Maskhuta, on the eastern edge of

Wadi Tumilat, which is Pitom. Others claim that Sukot is not referring to a specific place, but it is the name given to an area in which people lived in booths, *sukkot*.

33:6 **Etam:** Some commentaries claim that this is a corrupted form of the Egyptian *hetam*,

40

פרשת

פרק לג

מסעי

אַ אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְּׂרָאֵל אֲשֶׁר יִצְאָוּ מֵאֶרֶיִ מִצְרִים לְצִבְאֹתֶם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהָּרְוֹ: ר יִיִּכְתֹּב מֹשָׁה אֶת־מוּצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יהוֹה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוּצְאֵיהֶם:
יִּיִּסְעַוּ מֵרַעְמְמֵסׁ בַּחֹדֶשׁ הָּרָאשׁוּן בְּחַמִשָּׁה עָשָּׁר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשִׁוּן מִפְּחְרָת הִבָּה יהוֹה בָּהֶם כְּל־בְּכִוֹר וּבִאלְהֵיהֶם עָשָּׁה יהוֹה שְׁפָּטִים: וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְּׂרָאֵל
מֵרַעְמְמֵסׁ וַיְּחְנִוּ בְּסָכְּת: וַיִּסְעוּ מִסְּכָּת וַיְחֲנוּ בְּאֵרְ צִבְּל בְּמֵי בְּעֵר צְפָּוּן וַיְחֲנִוּ לִּפְנֵי מִגְּדְל. וַיִּסְעוּ בְּמָבְר: וַיִּסְעוּ בְּמֵר בִּמְצִה הַמִּבְר: וַיִּסְעוּ בְּמֵר בִּמְרָה וַיִּלְבָּר וֹנִיְלְבוֹ בְּבֵּר שְׁהָנִי מִגְּדְל: וַיִּסְעוּ מִבְּבְר בְּתִיבְרוּ בְתוּרְה בְּמָר בְּתִיבְרה וַיִּלְלֵּה וְּבְּרָה וַיִּלְכוּ בְּתִיבְר בְּמִי מִנְּלְבוֹי בְּמִרְ בִּתְבִי מִנְּדְל: וַיִּסְעוּ בְּמִרְה: וַיִּסְעוּ מִפְּרָב בִּיִישְׁרְ בְּמִרְה וַיִּבְרָה וַיִּלְנוֹ בְּבָר בִּיִי בְּתִרְה בְּמְרָה בְּתְבְּר בְּתִיבְים מִיּבְיר בְּתִיבְר בְּתִיבְים בְּתִּלְם בְּתְבְּים מִיּמְב בְּרוּ בְתוּן בְּתִרְה בְּמָר בִּיְה בְּתִרְה בְּתְבְּר בְּתְבְּבְר בְּתְבְּים מִבְּים בְּתְבִּים בְּתְבְּר בְּתִיבְים בְּבְּים בְּתִיבְים בִּילְבוּה בְּתְבְים בְּתְבְּב בְּתִבְים בְּתְבְּבְרוּ בְּתִוּבְרוּת בְּבָּר בְּתְר בְּתְרִים בְּבְּר בְּתְבְים בְּתְרָה בְּתְרָה בְּתְבְּב בְּלְרוּ בְּתְרָה בְּתְבְים בְּשִׁה בְּתִרְם בְּעִים בְּיִים בְּיִבְיים בְּעִבְּת בִּבְּרוּ בְּתִרְה בְּתִיבְים בְּבִּיר בִּיִים בְּעִבְּה בְּיִים בְּיִבְים בְּעִבְּים בְּבְּבְיוֹ בְיִים בְּעִים בְּיִבְּבְיוֹ בְּבְיוֹם בְּעִים בְּעִיבְים בְּיִים בְּעִיבְים בְּיִבְים בְּמִיבְים בְּיִים בְּמִיבְים בְּיִבְיבְים בְּיִבְּיוֹם בְּיִבְים בְּיבְיבְים בְּיבְיוּ בְּמִים בְּמִיבְים בְּעִיבְים בְּיוֹב בְּיוֹב בְּיוֹבְים בְּבְּיבְים בְּיבְיבְים בְּיוֹבְים בְּיִבּים בְּיוּ בְּבְיוֹם בְּיבְים בְּיבְים בְּיִים בְּיוּים בְּיוּבְיוּ בְּבְיוּבְים בְּיבְים בְּיוּב בְּיוּבְיים בְּיבְים בְּיבְים בְּיבְיים בְּיוּים בְּיִים בְּיִים בְּיבְּיבְים בְּיוּבְיים בְּיִים בְּיִבְּיוּ בְּיוּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיוּים בְּיִיבְיים בְּיִים בְּיִים

יש"י

בְּשָׁנַת הַחַּלְבְּשָׁתְּס, נִמְצֶח שֶׁבֶּל שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹח נֶסְעוּ חֻּלֶּח עֲשְׁרִים מַפְּעוֹת. זָה מִיסוֹדוֹ שֶׁל לְעָלֶךְ שְׁהָיָה וְרַבִּי תַּנְחוּמָח דְּרָשׁ בּוֹ דְּלֶשָה חַחָּרֶת. מָשְׁל לְעָלֶךְ שְׁהָיָה חוֹזְרִוּ, הְתָחִיל חָבִּוֹ מוֹנָה בְּל הַמִּפְשׁעוֹת. חָמֵר לוֹ: בַּיוֹן שְׁהִיּוּ נַשָּׁנָנוּ, בַּיֹּחְ הַשְּׁבְּינוֹ, בַּחֹן חַשַּׁשְׁתַ חַת לחֹשְׁךַ וְכוּ (תנחומה גו: נַשָּׁנָנוּ, בַּיֹּחְ הוּקַרְנוּ, בַּחֹן חַשַׁשְׁתַ חַת לחֹשְׁךַ וְכוּ (תנחומה גו: מָשֶׁנְפְּעוּ מֵרֶעְמָפָס עַד שָׁבָּחוּ לְרְתְמָה, שָׁמִּשְׁם נִּאְתַּלְּחוּ
מְרָצְלִים, שָׁנֵחֻׁמֵר: "וְחָׁחַר נָסְעוּ הָעָם מֵחַצַרוֹת" וְגוֹי (לעיל
יב, טוֹ), "אְלַח לְךָ חֲנָשִׁים" וְגוֹי (שם יג, ב), וְבְּאוֹ הוּאֹ אוֹמֵר:
"וַיְּסְעוּ מֵחֲצֵלֹת וַיַחַנּוּ בְּרָתְמָה" (להלן פסוח יח), לְמֵלְדֶּ,
שָׁהִיא בְּמִרְבֵּר בְּּאַרָן, וְעוֹד הוֹצֵא מָשֶׁם אָמוֹנָה מַשְּׁעוֹת,
שַׁהָיוֹ בֹּאַחָר מִיתָת חָבָּרן, מהֹר הַהָּר עַד עַרבוֹת מוֹאַב
שַׁהָיוּ לַאָּחָר מִיתָת חָבָרן, מהֹר הַהָּר עַד עַרבוֹת מוֹאַב

או אַלֶּה מַסְעֵּי. לְשָׁה נִבְּקְבּוּ הַמַּשְּׁעוֹת הַלְּלוּ? לְהוֹדִיע הַסְּדָיו שֶׁל מִּקוֹם, שֲׁחָף עַל פִּי שָׁאֲד עַלִיהֶּס לְטִלְטְלָים הַסְּדָיו שֶׁל מִקוֹם, שְׁחָף עַל פִּי שָׁאֲד עַלִיהֶס לְטִלְטְלִים וְנְּלְיָבְיִם בְּמִּלְיְבָּיִם לְחִ לְּחָם מְנִנִּים שְׁנָה וְלֹז הָיְתָה לָהָם מְנִוּדָה, שְׁהַבְּיִם וְּזְלְבָּיִם וּצְחַתָּים מַפְּעוֹר. צַח מִהָּס שְׁבִּים וּצְחַתֵּים מַפְּעוֹר. צַח מִהָּה חֹל בְּבִּעִים וּצְחַתֵּים מַפְּעוֹר. צַח מִהָּה חֹלביה קדם צורה, אַרבע עשרה שפלם היו בשנה רחשונה קדם צורה,

BACKGROUND

tify Etam with Tel Abu Sefa, east of El-Qantarah.

33:7 | **Pi HaHirot:** Two areas fit this geographical description. One is in the south, near the city of Suez (Mount Ataka), where there is the opening [pi] of a wadi near the Red Sea. The other is to the north, near the outlet of one of the Nile channels; this is possibly the eastern branch (Pelusiac) of the Nile, called Shihor, after the Egyptian god Horus (Isaiah 23:3; see also Exodus 14:2).

which means a fortress. Accordingly, they iden-

Baal Tzefon: This is the name of a Canaanite god, mentioned in an Egyptian letter from the sixth century BCE alongside the gods of Tahpanhes. It is also the name of the ancient temple of this god in Jebel Aqra, near Ugarit. Some

contend that this is the large mound known as Mons Casios (Mount Casius), located in the center of the cape of Lake Bardawil, but there is no archaeological basis for this theory. With that said, it should be noted that the same name was sometimes given to different places, as the names of locations near the Egyptian border recur in towns in the Land of Israel and further north, such as Sukot and Goshen.

Migdol: This was a consecrated or elevated place where there was presumably a fortress that controlled the route from Egypt to Canaan. It also appears in ancient Egyptians documents (Papyrus Anastasi, thirteenth century BCE). Some identify Migdol with the city of El-Qanta-

rah, while others claim that it is Tel el-Hesi, north of that city (see, e.g., Genesis 35:21; Joshua 15:37, 19:35; Judges 8:17, 9:51; Il Kings 18:8).

33:9 | Mara: There are two proposed identifications of sulfurous springs for Mara: Bir el-Murrah, approximately 14 km southeast of the town of Suez; and Ein Hawara, south of Wadi Amarah, roughly 70 km southeast of Suez and about 8 km north of Ein Gharandal.

Eilim: The main identifications of this place are: Ein Musa, a large oasis 8 km south of Suez; Ein Gharandal, the largest oasis in Sinai, roughly 110 km south of Suez; or the more northern locations of the city Al-Arish or Abu-Ageila.

twelve tribes of Israel, **and seventy palm trees**, corresponding to the number of those who descended to Egypt; ⁵ **and they encamped there**. This place is memorable due to the symbolic importance of its springs and palm trees.

- 10 They traveled from Eilim, and encamped near the Red Sea.

 Second 11 They traveled from the Red Sea, and encamped in the wilderness of Sin. 6
 - 12 They traveled from the wilderness of Sin, and encamped in Dofka.
 - 13 They traveled from Dofka, and encamped in Alush.
 - 14 They traveled from Alush, and encamped in Refidim;^B there was no water for the people to drink there. This was also the location of the war with Amalek.⁷
 - 15 They traveled from Refidim, and encamped in the wilderness of Sinai, where the Torah was given and the Tabernacle was built. The people stayed there for a lengthy period of time; all the commandments and events described in Exodus 19:1–Numbers 10:12 occurred there.
 - 16 They traveled from the wilderness of Sinai, and encamped in Kivrot HaTaava.
 - 17 They traveled from Kivrot HaTaava, and encamped in Hatzerot, ^B where Miriam contracted leprosy (12:15–16).
 - 18 They traveled from Hatzerot, and encamped in Ritma.⁸
 - 19 They traveled from Ritma, and encamped in Rimon Peretz, possibly named after a breach [pirtza] or downfall that befell the people there.
 - 20 They traveled from Rimon Peretz, and encamped in Livna.
 - 21 They traveled from Livna, and encamped in Risa.
 - **22** They traveled from Risa, and encamped in Kehelata. These last places have not been identified. It is possible that Korah assembled [hikhil] the congregation of Israel against Moses and Aaron in Kehelata. §

- 23 They traveled from Kehelata, and encamped at Mount Shefer.
- 24 They traveled from Mount Shefer, and encamped in Harada.
- 25 They traveled from Harada, and encamped in Mak'helot.
- **26** They traveled from Mak'helot, and encamped in Tahat, which was possibly a low area, as *tahat* means underneath.
- 27 They traveled from Tahat, and encamped in Terah.
- 28 They traveled from Terah, and encamped in Mitka.
- 29 They traveled from Mitka, and encamped in Hashmona.
- 30 They traveled from Hashmona, and encamped in Moserot.
- 31 They traveled from Moserot, and encamped in Benei Yaakan.⁸
- 32 They traveled from Benei Yaakan, and encamped at Hor HaGidgad, which perhaps contained rocky crevices, as *hor* means a hole.⁹
- 33 They traveled from Hor HaGidgad, and encamped in Yotvata.^B
- 34 They traveled from Yotvata, and encamped in Avrona.⁸
- 35 They traveled from Avrona, and encamped in Etzyon Gever, which is near Eilat, ¹⁰ although the location of the city of Eilat at the time is uncertain.
- 36 They traveled from Etzyon Gever, and encamped in the wilderness of Tzin, that is, Kadesh.
- 37 They traveled from Kadesh, and encamped at Hor Mountain, B at the edge of the land of Edom. They turned northeast, in order to bypass the land of Edom.
- 38 Aaron the priest ascended Hor Mountain at the directive of the Lord, and he died there. Aaron did not die a regular death; rather, he died in peace by God's word, in the fortieth year of the exodus of the children of Israel from the land of Egypt, in the fifth month, on the first of the month.

BACKGROUND

33:14 | **Refidim:** It can be inferred from Exodus 19:2 that Refidim was near Mount Sinai. In accordance with the various identifications of Mount Sinai, four locations have been suggested for Refidim: the opening of Wadi Sudr, to the east of Ein Musa in western Sinai; Wadi Feiran, in southwest Sinai; Be'er Karkom, about 7 km north of Mount Karkom in central Sinai; and Wadi Rufaid, southeast of Al-Arish in northern Sinai.

33:17 | Hatzerot: Due to the similarity of the names, some suggest that this is Ein-Khudra, on the route from Jebel Musa to Etzyon Gever. Others claim it is the town

of Hazira, on the southern edge of Mount Helal, in central Sinai.

33:18 | Ritma: In Wadi Sudr, about 20 km east of Jebel Sen Bashar, there is an oasis called Ein Ritma, however it is uncertain that this is the Ritma referred to here.

33:31 **Benei Yaakan:** According to the verses here, Benei Yaakan was between Moserot and Hor HaGidgad, whereas in Deuteronomy it states: "And the children of Israel journeyed from Be'erot Benei Yaakan to Mosera; there Aaron died, and he was buried; and Elazar his son served as priest in his place. From there they traveled to Gudgod" (Deuteronomy

DISCUSSION

33:24 They traveled from Mount Shefer, and encamped in Harada: No explanation is given for the names of most of these places. It is possible that some of them were unknown locations prior to the arrival of the Israelites, and their names were given in light of the Israelites' stay there. Perhaps Mount Shefer, which means beauty, was named for its pleasant surroundings or the Israelites' comfortable stay there (see Targum Yonatan). In an esoteric vein, the travel from Mount Shefer to Harada symbolizes a stage in the journey of life, from a location of beauty and comfort to a place where fear and anxiety [harada] reign (see Mei HaShiloah vol. 1). It is further expounded in Mei HaShiloah with regard to the next destination of Mak'helot, which means assemblies, that when God wishes to gather the Jewish people, He will instill bravery in their hearts so that they will not be afraid. The author of Mei HaShiloah concludes: "May that come to pass, speedily in our days."

שני コン 7, מז 77 יח יני ر ده こだだい כה כו לו

רש"י

יחן נַיַּחֲנוּ בְּרַתְּטָה. עֵל אֵם לָשׁוֹ הָכָע אֶל מְכַגְּלָים, אֶנֶּאֲמֵר: ״מֵה יִתֵּן לְדֶ וּמֵה יֹסִיף לֶךֶ לָשׁוֹן רְמִיָּה, חְצֵּי גִּפּוֹר אָנוִיִם עִם גַּחַלֵּי רְתָמִים״ (תהלים קכ, ג-ד): לחן עַל פִּי ה׳, מְלַמֵּד אֲמַת בִּנְאִיקָה:

BACKGROUND

10:6-7). Some commentaries claim that Moserot and Mosera are the same location, as are Hor HaGidgad and Gudgod. They identify Be'erot Benei Yaakan with the water wells [be'erot] in Biriin, near the settlement of Ezuz.

33:33 | **Yotvata:** Depicted in Deuteronomy 10:7 as "a land of streams of water," its name also alludes to its good [tov] qualities. The conjectures with regard to its identity include Ein Radian, roughly 40 km north of Eilat, which is near modern-day Kibbutz Yotvata; Sabkhat et-Taba, at the

foot of the Mountains of Edom, east of Kibbutz Yahel; or, due to the similarities in name, Bir et-Taba in Wadi Taba, 10 km south of Eilat.

33:34 Avrona: Avrona is identified as Ein Defiyeh, nowadays called Ein Avrona, about 13 km north of Eilat; or Tel el-Kheleifah, between Aqaba and Eilat.

33:37 | **Hor Mountain:** There are two mountains of this name in the Torah. The one mentioned here is on the edge of the land of Edom, while the other is on the northern border of

Israel (34:7). Some identify the southern Hor Mountain with Mount Tzin, Jebel Madera, southwest of Maaleh Akrabim; while others say it is Jebel Nebi Harun, in the mountains of Edom, about 4 km west of Petra. Both have the unusual structure of a mountain that is flat on top, and which has a large protrusion halfway up. It is possible that Hor Mountain [Hor HaHar] is not the name of a specific mountain, but a reference to the structure of one mountain [har] on top of another (see Rashi, 20:22; Bemidbar Rabba 19:16).

- 39 Aaron was one hundred twenty and three years old when he died on Hor Mountain.
- 40 The Canaanite king of Arad, who lived in the south in the land of Canaan, heard of the arrival of the children of Israel to his region (see 21:1). This led to a war, in which the Israelites defeated the king of Arad. However, the victorious Israelites did not enter Canaan from the south, but continued to encircle Edom and turned toward the lands adjacent to the eastern bank of the Iordan River.
- 41 They traveled from Hor Mountain, and encamped in Tzalmona.⁸
- 42 They traveled from Tzalmona, and encamped in Punon.^B
- 43 They traveled from Punon, and encamped in Ovot.

- **44** They traveled from Ovot, and encamped in Iyei Avarim, the ruins of the passageways [ma'abarim], at the border of Moav.
- 45 They traveled from Iyim, and encamped in Divon Gad.
- 46 They traveled from Divon Gad, and encamped in Almon Divlataim.⁸
- 47 They traveled from Almon Divlataim, and encamped in the highlands of Avarim, before Nevo.
- 48 They traveled from the highlands of Avarim, and encamped on the plains of Moav along the Jordan at, opposite, Jericho.
- 49 They encamped along the Jordan, from Beit Yeshimot^B until Avel Shitim.^B The camp was not concentrated in one spot, but was spread out over several kilometers along the Jordan, on the plains of Moav. Nevertheless, the Moavites did not dare to provoke Israel.

Instructions and Commandments in Preparation for the Entry to the Land

NUMBERS 33:50-35:34

and before their entrance into Canaan. As part of the orderly transfer of leadership, Moses has to prepare the Israelites for entrance into the land, instructing them with regard to the nations that were living there, the manner of its division among the tribes, and with the division of the land, and the arrangement of the lavits sities and the sities of

From here until the end of the book of Numbers, the Torah cites various commandments

God gives the Israelites through Moses, before he hands over the leadership to Joshua

the demarcation of its borders, the names of those charged with the division of the land, and the arrangement of the Levite cities and the cities of refuge.

Moses had not received divine communication for the majority of the duration of the Israelites' wandering in the wilderness, however, for the purpose of the commandments here, God addresses Moses. According to tradition, God did not speak to Moses in his usual special manner until the entire generation that left Egypt had passed away, since like the rest of the people Moses was sad, lonely, and disappointed during those years.¹²

- Third aliya 50 The Lord spoke to Moses on the plains of Moav along the (Fifth aliya) Jordan at Jericho, saying:
 - 51 Speak to the children of Israel, and say to them: When you cross the Jordan on your way to entering the land of Canaan,
 - 52 you shall dispossess¹³ all the inhabitants of the land from before you, and you shall destroy all their ornamented stones, the decorations they made for their idolatrous rites, and all their cast images, their idols, you shall destroy, and all their high places, their altars, you shall demolish.
 - 53 You shall take possession of the land from the nations that are currently residing there, and you shall settle in it, as to you I have given the land to take possession of it.
- 54 You shall allocate the land by lot according to the size of your families: To the greater you shall increase his allocation, and to the lesser you shall decrease his allocation; wherever the lot shall fall for him, it shall be his; according to the tribes of your fathers you shall allocate. The land shall be divided according to lot, first to tribes and then to families. The size of each family's portion shall depend on the number of the heads of that family. Its members shall subsequently distribute the plots of land internally between them. 14

BACKGROUND

- 33:41 | **Tzalmona:** Identified with the Roman fortress Celamona in the Arava, north of Punon.
- 33:42 | **Punon:** Also known as Feinan, the great center of copper mines located near the mouth of Wadi Dana on the slopes of the mountains of Edom, approximately 35 km southeast of the Dead Sea.
- 33:46 | Almon Divlataim: This was a Moavite city located on the road to Divlataim. The mention of Divlataim serves to differentiate this Almon from the city of the same name in the tribal
- territory of Benjamin (Joshua 21:18). The Divlataim in Moav is mentioned in Jeremiah (48:22) and in the Mesha Stele as a city north of Arnon, near Nevo and Baal Meon.
- 33:49 **Beit Yeshimot:** This city demarcates the southern border of the kingdom of Sihon and the portion of the tribe of Reuben (see Joshua 12:3, 13:20). It is identified with Sweimeh, about 2 km northeast of the Dead Sea. Some claim that it is Tel el-'Azeimeh, 5 km east of Khirbet es-Suweimeh.
- **Avel Shitim:** Most experts identify this with Khirbet el-Kefrein, or with the nearby fertile wadi, roughly 20 km east of Jericho. The name Avel was added to several locations, such as Avel Beit Maakha (I Kings 15:20), Avel Mehola (e.g., Judges 7:22), Avel Mitzrayim (Genesis 50:11), and Avel Keramim (Judges 11:33), among others. It is possible that Avel is derived from *yuval*, a tributary, and it indicates that the town was near water.

ּוָאֵהֲהֹן בֶּן־שָּׁלְשׁ וְעֶשְּׁרֵים וּמְאֵת שָׁנֵה בְּמֹתִוֹ בְּהֹר הָהֵר: וישמע ַהַבְּנַעֲנִי כֶּוֶלֶךְ עֲרָד וְהְוּא־יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ בְּנָעַן בְּבָא בְּנֵי יִשְּׁרָאֵל: וַיִּסְעִוּ מַהַר הָהֶר וַיְּחֲנִוּ בְּצַלְמֹנָה: וַיִּסְעִוּ מִצַּלְמֹנָה וַיִּחֲנְוּ בְּפוּנְן: וַיִּסְעִוּ מִפּוּגֹן וַיְּחֲנִוּ בְּאֹבְת: וַיִּסְעוּ מֵאֹבֶת וַיַּחֲנָוּ בְּעִיֵּי הַעֲבָרָים בִּגְבְוּל מוֹאָב: וַיִּסְעוּ מֵעִיֵּים וַיְּחֲנָוּ בְּדִיבִוֹ גָּד: וַיִּסְעָוּ מִדִּיבִוֹ גָּדְ וַיְּחֲנָוּ בְּעַלְמִוֹ דִּבְלָתְיְמָה: וַיִּסְעָוּ מֵעַלְמַוֹ דִּבְלָתְיְמָה בְּהָרֵי הַעֲבָרָים לִפְּגֵי נְבְוֹ: וַיִּסְעִוּ מֵהָרֵי הַעֲבָרֵים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֵּת מוֹאָב מח עַל יַרְבֵּן יָבִחְוֹ: וַיַּחֲנַוּ עַל־הַיַּרְבֵּן מִבֵּית הַיְשְׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּּׁמֵים בְּעַרְבָת מט וַיְדַבֵּרְ יהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבָּת מוֹאֶב עַל־יַרְבַּן יְרֵחוֹ לֵאמְר: מואב: דַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׁרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עִבְרִים אֶת־הַיַּרְהָן אֶל־אֶרֶץ בְּנָעַן: וְהֹוֹרַשְׁהֶׁם אֶת־בְּל־יְשְׁבֵי הָאָׁרֶץ מִפְּנֵיכֶׁם וְאִבַּיְהָם אֶת בְּל־מַשְּׁבִּיֹתֶם ּוְאֵת כְּל־צַלְמֵיַ מַפֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כְּל־בָּמוֹתֶם תַּשְּמִידוּ: וְהְוֹרַשְּׁתֶּם אֶת־ הָאֶבץ וִישַּׁבְתָּם־בָּה כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאֶבץ לָבֶשֶׁת אֹתָה: וְהִתְנַחַלְתָּםֹ ָאֶת־הָאָָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁבְּחְתֵיכֶּם לָרֵב תַּרְבַּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמְעֵטׁ תַּמְעִיט אֶת־ נַחֲלָתוֹ אֶלֹ אֲשֶׁר־יֵגֵא לִוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרֶל לַוֹ יִהְיֶה לְמַפְּוֹת אֲבְהֵיכֶם תִּתְנָחֶלוּ:

שלישי /חמישי/

רש״י

מו וַזִּי**שְׁמֵע הַבְּגַעֵּיִ**גּי לְלַמֶּקְדְ שָׁמִיתַת חַהֲדֹּלְ הִיחֹ הַשְּׁמוּעָה. שָׁנָסְתַּלְּקוּ עַנְנֵי בָּכּוֹד, וּכְסָכּוּר שָׁנִּתְנֶה רְשׁוּת לְהַבְּׁחֵם בִּיִּשְׁרָחֵל. לְפִיכָךְ חָזַר וּכְתָבָה:

מרו **בְּעִיִּי הָעַבֶּרִים. לְשׁוֹן חֲ**לֶבוֹת וְגַלִּים, כְּמוֹ: ״לְעִי הַשָּׁדֶה״ (מיכה h, ו), ״שְׁמוּ אֶת יְרוּשְׁלֵם לְעִיִּים״ (תהלים ענ. h):

מטן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עֵד אָבֵל הַשִּׁטִים. כָּחֹן לִמֶּדְרָ אָעוּר מַחַנֵּה יִשְׁרָחֵל אָנֵים עַשַּׁר מִיל, דְּחָמֵר רַכָּה

בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חֲזֵי לִי הַהוּח חַׁתְרֶח וְכוּ׳: אָבֵּל הַשְּׁטִים. מִישוֹר שֵל שִׁנִים ׳חָבֵל׳ שִׁמוֹ:

נא-גבן כִּי אַתָּם עַבְּרִים אֶת תַּיַּרְבֵּדְןְגְּגִי וְהֹדֵּלְשָׁה וְגִּרְ.
זַיֵּכִלוֹ בַּמָּה פְּעָמִים הְזִהְרוּ עַל כְּרָ! חָשָׁלוּ כָּךְ חָמָע לַהֶּס
נְבִּין בְּמַשְּׁכָת עִוֹבְיִם בַּיִּקּוּ בְּיַבְּשָׁה, עַל מְנֶת כֵּן תַּעַבְרוּ,
וְחָם לְּאוֹ, בָּחִים מִיִם וְשֹוֹשְׁכִין חְתָּבֶם וְכֵן מְנִינוּ שֶׁחְמֵר
לַהֶם יְהוֹשְׁעַ עוֹדְם בַּיִּלְדֵּן (יהושע ד. י). בְּמַשְּׁכֶת סוֹטָה (כֹּר
עיא) וּבְתוֹסְבְּתְחֹ דְּסוֹטָה (ה. ה):

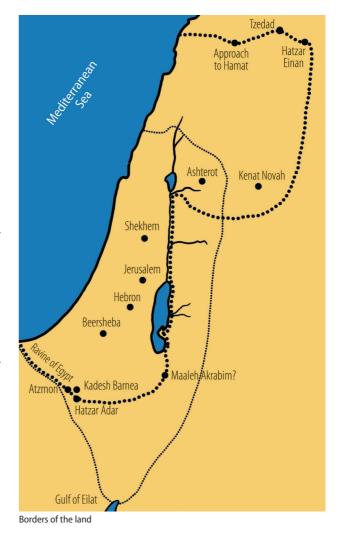
נבן וְהוֹרַשְׁהֶּם. וְגַרַסְתֶּם: מַשְׂבִּיֹתָם. כְּתַרְגוּמוֹ: ״בֵּית סִגַּרַתָּהוֹן״, עַל שֵם שָׁהֵיוּ מִסוֹּכְבִין חַת הַקּרָקע בִּרְצָפֵּת

אַרָנִי אַיִּשׁ לְהָשָׁתְחֵוּית עָלֶיהָ בְּכִּשׁוּט יְדִים וְדָאַלֵּים, כְּדְכְתֵיכ: "ְוָאָבֶן מַשְּׁבִּית... לִהְשָׁתַחִוֹת עָלֶיהָ" (ויקרא כו, א): מַשְּּבֹתְם. כָּתַרְגּוּמוֹ: "מַתָּבַתְרוּוֹך":

נגן יְהוֹרַשְּׁתֶם שֶׁת הָשֶּׁרֶץ, יְהוֹכְשְׁתֶם חֹוֹתָה מִיוֹשְׁבֶּיהָ, וְחָם
 יְיַשְׁבֶּתֶם בָּהּ" – תּנְּכְלוּ לְהִתְּקַיֵּם בָּהּ, וְחָם לְחוֹ – לֹח תִּלְכלוּ לְהַתְּקַיֵּם בַּהּ:

נרו אֶל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שָּמָה. מִקְרָחׁ קָגֶר הוּחׁ זְה, חָל מָקוֹם חֲשָׁר יֵצֵא לוֹ שָׁמָה הַגוֹּלֶל לוֹ יִהְיָה: לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכָם. לְּכִי קשְׁפּוֹן יוֹנְחֵי מִנְּרַיִם. דְּכָר חַׁחַר, בִּשְׁנֵים עַשָֿר גִּבוּלִין כִּמִּנֵן הַשְּׁבָּמִים:

- 55 But if you will not dispossess the inhabitants of the land from before you, it shall be that those who you will leave from them, who remain in the land, will be as thorns in your eyes, and as sharp stones in your sides, and they will bear enmity to you in the land in which you dwell. It is prohibited to attempt to exist alongside them in peace, as you will be unable to live together. Even if you make the effort to do so temporarily, they will eventually cause you to stumble into sin.
- 56 It shall be that as I imagined to do to them, to drive them from the land, I will do to you.
- **34** 1 The Lord spoke to Moses, saying:
 - 2 Command the children of Israel, and say to them: When you come to the land of Canaan,^D this shall be the land that shall fall to you as an inheritance, the land of Canaan according to its borders.
 - 3 The southern side shall be for you from the wilderness of Tzin alongside Edom, on the southeastern edge of the border, and your southern border shall begin at the southern edge of the Dead Sea eastward. This shall be the easternmost point of the southern border of the land.
 - 4 Your border shall turn, from the Dead Sea, south of Maaleh Akrabim, and pass toward Tzin, and its terminus shall be, the border shall pass south of Kadesh Barnea, and it shall emerge to Hatzar Adar, and pass toward Atzmon.
 - 5 The border shall turn from Atzmon toward the Ravine of Egypt, which is Wadi El-Arish, according to the standard tradition¹⁵ and its terminus shall be at the Mediterranean Sea.
 - 6 The western border shall be for you the Great Sea, the Mediterranean Sea, and its coast, which includes everything near the shore, such as reefs and small islands; ¹⁶ this shall be the western border for you.
 - 7 This shall be the northern border for you; from the Great Sea in the west, you shall veer¹⁷ toward Hor Mountain. Alternatively, this means, that you shall mark a route for your-selves that turns toward Hor Mountain.¹⁸

BACKGROUND

34:4 | Maaleh Akrabim: Generally identified with Naqb es-Safa, about 20 km southeast of Dimona.

Hatzar Adar: Possibly Hetzron, on the border of the inheritance of the tribe of Judah (see Joshua 15:3). Alternatively, it is Ein el-Qedeis, near Kadesh Barnea.

Atzmon: The accepted identification is Ein el-Qaseimeh, 30 km west of Nitzana.

33:56 It shall be that as I imagined to do to them, I will do to you: Clearing the Land of Israel in its entirety was a duty as well as a right. God warned the children of Israel that if they did not fulfill this command they would be banished from the land. Indeed, the failure of the Israelites to rid the land of its local inhabitants brought upon them many troubles that continued throughout the entire period of the judges (see Judges 2:1–3, 6:7–10).

DISCUSSION

34:2 | Canaan: Although the land of Canaan was considered one country, it had never belonged to a single tribe or nation. Rather, many nations and tribes, who came from various other places, lived alongside one another in Canaan. Consequently, the borders of Canaan were not properly defined, and it was necessary for the Torah to delineate them.

והיוֹ

ַה וְאִם־לֹא תוּרִישׁוּ אֶת־יִשְׁבֵי הָאָּרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָהֹ אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶּם לְשִׁכִּים בְּה: בְּעֵינֵיכֶּם וְלִצְנִינֶם בְּצִדִּיכֶם וְצֵרַרְוּ אֶתְכֶּם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יִשְׁבִים בְּה: וּ וִהָיָּה בַּאֲשֶׁר דִּמֵּיתִי לַעֲשְּׂוֹת לְהֶם אֱעֲשֵׂה לָכֶם:

וֹיִדֵבֵר יֹהוֹה אֶל־מִשֶּׁה בֵּאֹמְד: צַוֹ אֶתֹ־בְּנֵי יִשְּׂרָאֵל וְאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים לא אֶל־הָאָרֶץ בְּנָעַן זִאֹת הָאָרֶץ אֲשֶּׁר תִּכָּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ בְּנַעַן לִגְבְלֹתֵיה: וְהָיָה לְכֶם בְּאַת־נָגֶב מִמִּיְבַּר־צָן עַל־יִדִי אֱדִוֹם וְהִיָה לְכֶם גְּבִוּל נָגֶב מִקְצֵה יִם־הַמֶּלַח מְנְגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיִצָּא חֲצַר־אַדֶּר וְעָבַר עַצְמְנָה: וְנָסַב הַגְּבוּל מִעַצְמִוֹן נַחְלָה מִצְרֵים וְהִיוּ תְוֹצְאֹתֵיוֹ הַיְּמָּה: וּגְבִוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבִוּל וָבְחָלָה לְכֶם גְּבְוּל יָם: וְזָה־יִּהְיָה לָכֶם גְּבְוּל צָפְוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לָכֶם הִר הָהֵר: לְכֶם גְּבְוּל יָם: וְזָה־יִּהְיָה לָכֶם גְּבְוּל צְפְוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ לַכֶּם הִר הָהֵר:

רש"י

נהן וְהָיֶה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהָם. יִהִיוּ לָכֶם לְרְעָה: לְשִׁבִּים בְּּתְינִיכָם. לְיִתְרוֹת מַנְנֵלְהוֹת עֵינֵיכָם. מַרְגוּם שָׁל וְתְּרוֹת. "מְבָּנָיח": וְלִּאְנִינָם. פּוֹתְרִים בּוֹ הַפּוֹתְרִים לְשׁוֹן מְשׁוּכַת קוֹנִם הָפּוֹתְרִים לְשׁוֹן מְשׁוּכַת קוֹנִם הָפּוֹתְרִים לְשׁוֹן מְשׁוּכַת קוֹנִם הַפּוֹתְרִים בְּיֹם בְּעֹלוֹ חָתְכָם מַחִׁין יוֹצַחׁ וְנָלִים הָשְׁרָבם. בְּתַרְגוּמוֹ:

פרק לד

בו זֹאת דָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפּל לֶכֶם וְגוֹ׳. לְפִי שֻׁהַרְבֵּה מְטִוֹת, עֹֹהֲגוֹת בָּחַיְבָּר, הְצָבַךְ לִּהְתֹּבֹּל לֶכֶם וְגוֹ׳. לְפִי שֻׁהַרְבֵּה מְטִוֹת, עֹֹהֵגוֹת בְּחִינְה לְחָבִּוֹת בְּחִינְה לְבָּרָב לְבָּתֹּב הַמְלֵּוֹה וְלְבָּנִת הַ הַּמְּטִוֹת עוֹהֲגוֹת: תְּפֹּל לְכֶם. עַל שֵׁם שְׁנָחְלְהַה הְּנֵלְילְהְה בְּעוֹלְ עִקְיבָּים תַּלְבִּינִ מְשָׁרְ תַּבְּלִחְ עָשׁל יְבֵי שָׁהְפִּיל הַקְּדִוֹש בְּרוּךְ הוּחֹ שָׁל שְבְישָה שָׁל שִּבְּעָה עַּל יְבִי שָׁהְפִּיל הַקְּדִוֹש בְּרוּךְ הוּחֹ שָׁל שְבְּעָה שָׁל שִבְּעָה הְשִׁלוֹת מִן הַשְּׁמִים וּבְפָתְן לְבְּבֵעַ משָׁה, חְשֵׁר לוּ: רְחַה חִוֹתְר בַּחָּ הַשְׁל בְּבָּים עוֹד בֹּחֵ:

גן וְהָיָה לֶּבֶם בְּאַת גָגֶב. רוּחַ דְּרוֹמִית חַשְׁר מִן הַמּוְרֶח לַפַּמַעְרָב: מִמִּדְרַחָּת שֶׁל חָלָה חַשָׁר הַמְּטוֹת. פֵיצַר: אָרָוֹע דְּרּוֹמִית מִוּרְחִית שֶׁל חָלָך תִּשְׁעַת הַמְּטוֹת. פֵיצַר: שְׁלֵשׁ חְיַלְיוֹת מִוּלְחִית שֶׁל חָלֶך תִּשְׁעַת הַמְּטוֹת. פֵיצַר: שְׁלֹשׁ חֲלְנוֹת מִנְרָים, וְּחֶלְן חֲלוֹם בְּלֶּה, וְחָלֶן מוֹשָׁכ בְּלָּה. חָלֶלוֹ מוֹשָׁכ בְּלָּה. חְיָלוֹ מִיְּרִים בְּמָרְעוֹע דְּרּוֹמִית מַעֲבְבִּית. שָּבֶּלְחִית בְּבָּלְישָׁר וּ בְּיִּמָה (הֹשׁב בְּלָּה, וֹחָלֶן מִיְּבִים מִעְבְּמוֹן נַחְלָּה מִנְרָיִם הְּיָה תְּלְּדִרְ עַל בְּעֵּי בְּלֵילְי מִיְּבִים (הושע ה. ג) ה) וְחַלֵּל מִנְרִים הָיָה מְּהַבְּל עַל בְּעֵּי בְּלְיבְוֹ מִיְּבִים (הושע ה. ג) שַׁבְּמָיִל בְּן חָלֶך מִיְּרִים לְּלָרְן יִשְׁלְחָל וְמִרְּבִים (הושע ה. ג) לְבֵּין הַבְּיִלְם וּלְּבָּיְלְחוֹ מִשְׁלָּל מִמִּנְבִים, חְשׁר בְּבָּה הַשְּׁרְוֹם הְּדְּרוֹם לְבִּין הַבְּיִלְם בְּבִּילְם מִּיִּלְם מִמְּלָם מְמִבְּנִים, חְשְׁרָן מִיְּבִים בְּיִבְּים בְּיִבְּים בְּעָל בְּיִבְּים בְּבִּים הִיבְּים בְּבִּבְּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבְּבִּים בְּיִבְּעִל בְּבִּים בְּשִׁרִּם בְּבִיבְּים בְּבִּים בְּבִּעְבִיתְּם בְּבִּים בְּבִּית בְּבִּים בְּבִּית בְּבִּית בְּבִּים בְּבִּית בְּבִּית בְּבִּים בְּבִּית בְּבִּים בְּיִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבְּבּי בְּבָּבְים בְּבִּים בְּיוֹם בְּבִּים בְּיִים בְּבִּים בְּיִים בְּבִּים בְּבְּבִּי בְּבְּבְיבְּים בְּבִּיבְּית בְּיבְּבְּיבְּים בְּבְּבְּיבְּיבְּים בְּבְּבְּיבְּיבְּיבְּיבְּיבְּים בְּבִּבְיבְּיבְּים בְּבְּבְּיבְּים בְּבִּיבְּים בְּיִים בְּבְּבְיבָּים בְּיִים בְּבִּים בְּיוֹם בְּיִים בְּיִים בְּבְּיבְיבְּיִים בְּיוֹים בְּבְּיבְּיבְּים בְּבְּבְיבְיבְּיוֹם בְּבְּיבְּיִים בְּיִים בְּיוֹבְיבִיים בְּיבְּיבִים בְּבְּיבְיבְּיבְּיבְּבְּים בְּבִּים בְּבְּבְיבְּיִים בְּבִּים בְּבְּיבְּים בְּבְּבְּיבִים בְּי

אָת בִּנִיסַתִם לַאַרֶן, הַיָה מַעַבִירַם אַת הַנִּילוּס לְצֵד צַכּוֹן וּבַּאִין לּאָרֶן יִשְּׁרָחֵל, וְלֹּח עֲשָׁה בֵּן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֲמֵר: ״וְלֹח נָחָם חַלהִים דַּרֶךְ חֻרֶץ פָּלְשִתִּים" (שמות יג, יז) שֶהֶם יוֹשְבִים עַל ַהַיָּם בְּמַעֲרָבָה שֶׁל חֶבֶץ בְּנַעַן, בָּעִנָן שֶׁנֶּחֻמֵר בַּפְּלִשְׁתִּים: ״ישָׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי בְּרֵתִים״ (צפניה ב, ה), וְלֹא נָחָם אוֹתוֹ הַדֵּרֶךָ, חֻלַּח הַסְבַּן וְהוֹעִחַם דֵּרֶךְ דַּרוֹמַה חֻל הַמִּרְבַּר, וָהוּח שֵקְּכָחוֹ יִחֶזְקַחֹל ״מִדְבֵּר הָעַמִּים״ (יחזקחֹל כ, לה) לפי שהיו בשה אמות יושבים בנדו והולכין אצל דרומה מן הַמַעַרַב בְּלַפֵּי מִזְרַח תַּמִיד, עַד שֶבַּחוּ לִדְרוֹמַה שֶׁל אָרֶן אָדוֹם, וּבִקשוּ מִמֶּלֶךְ אָדוֹם שָיַנִּיחֵם לַעַבר דֶּרֶךְ אַרְעוֹ וּלְהָכַּנָס לַחַבֶץ דֶּבֶךְ בַחְבַּה, וְלֹח בַצַה, וְהִצְרָכוּ לְסִבּב חֻת בָּל דָּרוֹמָה שֵל חֻדוֹם עַד בּוֹחָם לָדְרוֹמַה שֵל חָרֶץ מוֹחַב, שַנַּאַמַר: ״וְגַם חֻל מַלֶּךְ מוֹחָב שַלַח וְלֹּיוֹ חַבַּה״ (שופטים יא, ח), וְהַלְכוּ כַּל דְרוֹמָה שֶל מוֹחָב עַד סוֹפַה, וּמְשֵׁם הַפְכוּ פָּנֵיהֶם לַצָּפוֹן עַד שֶׁסָּבְבוּ בָּל מֶצֶר מִוְרַחִי שֶׁלֶּהּ לְרַחְבָּהּ, וּכְשַבְּבוֹ חֻת מִוּדַחַה מַנְחוּ חֻת חֲדֵן סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהֵיוּ יוֹשְבִין בְּמִזְרָחָה שֶל חֶרֶן בְּנַעַן, וְהַיַּרְדֵּן מַפִסִיק בֵּינֵיהֶם, וְזָהוּ שֶׁנֶחֻמֵר בִּיִפִתָּח: "וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיַּסֶב חֶת חֶבֶן חֱדוֹם וְטֶת שָׁבֶץ מוֹחָב וַיָּבֹּה מִמִּוְרֵח שֶׁמֶשׁ לְחֶבֶץ מוֹחָב״ (שם פסוק יח), וְכַבִּשׁוּ אֶת אֶבֶץ סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁהַיִתָה בִּצְפוֹנָה שֶׁל אָכֶץ מוֹאָב, וְקָרְבוּ עַד הַיַּרְדֵּן, וְהוּא בְּנֵגֶד מִקְעוֹעַ צְפוֹנִית מערבית של אַרֶץ מוֹאַב. נִמצַא שַאַרֶץ בִּנַעַן שַבּעבר הַיַּרְדּן לַמַעַרָב, הָיָה מִקְעוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרַחִית שֶׁלֶּה חֻצֶל חֱדוֹם:

רו וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַצְלֵה עַקְרַבִּים. כֶּל מָקוֹם שָׁצֶּוֹמֵר: 'וְנָסַב' אוֹ 'וְיָצָא', מְלַמֵּד שָׁלֹא הָיָה הַשָּׁצֶר שָׁוֶה, אֶלֶּא הוֹלַךְ וְיוֹצֵא לַחוּן. יוֹצֵא הַמֶּצֶר וְעוֹקַם לְצַד נְפוֹנוֹ שֶׁל עוֹלֶם בַּאֲלַכְסוֹן לַמַעֵרָב, וְעוֹבֵר הַמֶּצֶר בִּדְרוֹמֶה

מַעֲרָבִּה שָׁל בָּל חֶׁלָן אַבְּחַל, נִמְגָּץ שָׁנַחַל מִצְרֵיִם בְּמִקְּתִוּע.

מַעֲרָבָה שָׁל בָּל חֶׁלָן אַבְּחַל, נִמְגָץ שָׁנַחַל מִצְרֵיִם בְּמִקְּתִוּע.

מְעַרָיִם, וּמִשְׁם לְצַר הַמֵּעָרָב חֻׁל הַיָּה הַבְּּרוֹם וּבָּץ הִיִּשָׁם הַמְּעָרִים וּבָּץ לֹנִים לְצִר בַּבְּרוֹם וּבָּץ הַיִּים הַמָּצָר וֹלְתַבְּל לְעַרִים הַעָּלוּ וּמִשְׁם לְנַיִּת הַמָּשָׁם לְנַיִת הַמָּשָׁם לְנַיִת הַבְּיִם וּבָּץ וֹלְתַבֵּל הִיִּים בִּנְּתִים וּבָּץ וֹלְבַיִּם וֹלְבִּים וֹלְבִּים וֹלְבִים חִבְּץ וֹלְבִים לְנַיִּת הַבְּיִם וּבָּץ וֹלְבַיב חִבְּרִים וּבָּץ חִבְּיב חִבְּרִים הַבְּים וּלִבְּים וּלִבְּים וּבְּץ וֹלְבִּים בְּעִבְּים וּלְבִּים וּבָּץ חִבְּר חִבְּים הַבְּים וּלְבִים וּלִבְּים וֹלְבִים חִבְּים וּלְבִּים וֹלְבִּים וּלְבִים חִבְּים וּלְבִים וּלְבִים חִבְּים וּלִבְּים וּלְבִים וּלְבִים חִבְּים וּלְבִים חִבְּים וּלְבִים וּלְבִים וּלְבִים הַבְּים וּלְבִים וּלְבִים בְּמִבְּים בְּעִבְּים וְבִּשְׁבְּים וּלִבְּם חִבְּים בְּעִבְּים וְבִּשְׁבְּים וּלִבְּים וֹלְבִים בְּעִבְּים וּבְּשִׁב חִבְּים בְּבְּב עָבְּים וְבִּשְׁבְים וְבִּים בְּבְּבִים וּלְבִים בְּמִּבְּב וּלְבִים בְּבִּים בְּמִבְּים בְּבְּבִים בְּבְּבִּים וּבְּים בְּבְּבִים וּבְּבִים וּבְּבִים בְּבְּבִים בְּבְּבִּים וּבְּבִים בְּבִּבְּבִים וְנִיבְּב בְּבִּים וּבְּבִּים וּבְּבִּים בְּבְּבִים בְּבִּים בְּבִּבְּבִּם בְּבִּב בְּבִּבְּב בְּבִּב בְּבִּבְּב בְּבְּבִּים בְּבִּב בְּבִּב בְּבִּב בְּבִּב בְּבִּבְּים בְּבִּבְּבִים בְּבִּבּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּבִים בְּבִּבּים בְּבִּבּים בִּבְּבִּים בְּבִּבּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּבּים בְּבִּבּים בְּבְבִּים בְּבִּבּים בְּבִּים בְּבִּבּים בְּבִּים בְּבִּבּים בִּבְּבִּים בְּבִּב בְּבִים בְּבְּבִים בְּבִּבְּבִּים בְּבְּבִים בְּבְבִים בְּבְבִּים בְּבִּבְים בְּבִּבּים בִּבְּבְּבִּים בְּבִּבְּים בְּבִּבְּבִּים בְּבְּבִים בְּבְּבִּים בְּבְּבִּבִּם בְּבִּב בְּבִּב בּבְּבִּב בּיבּב בְּבְּבִּים בְּבְבְּבִּים בְּבְּבִּים בְּבְּבִּבּים בְּבִּבּים בּבּבְּבִּים בּבּבִּבּים בּבְּבִּבּים בּבּים בּבּים בּבּבּים בּבּבּים בּבּבּים בּבּבּים בּבּבּים בּבּבּבִּים בּבְּבִים בּבּבִּבּים בְּבִּבּבִּים בְּבִּבּם בְּבִּבּים בּבּבִים בּבּבּבִים בְּבִּבְּב

הו וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּפֶּה. אָל מֶעֶר הַמֵּעַרֶב, שָׁאַין עוֹד גָּבוֹל נָגָב מַאֲרִיךְ לְצֵד הַמַּעַרָב מִשָּׁם וָהָלְאָה:

וו וּגְבוּל יֶם. וּמָעֶר מַעֲרֶבִי מַהוּ? וְהָיֶה לֶכֶם הַיֶּם הַגְּדוֹל. לְמַעֶר: וּגְבוּל. הַנָּפִין שָׁבְּעוֹךְ הַיֶּס חַׁף הַם מִן הַגְּבוּל. וְהֵם חִיִּים שַׁקּוֹרִין חִישל"ש:

זו וּגְבוּל צָפּוֹן. מֶעָר צָפוֹן: מִן הַיָּם הַגְּדְל הְתָאוּ לְכֶם הֹד הָהָר. שְׁהוּחֹ בָּמָקְעוֹעַ צָפוֹנִית מֵעֲכָבִית. וְרֹחׁשׁוֹ מָשְׁפִּיעַ וְנִבְּנָם לְתִוֹךְ הַיָּם, וְיֵשׁ מַרֹחֵב הַיָּם לְבָנִים הַיִּמָנּוּ וְחוּצָה הַימָנּנּ: הְּתָאוּ. הְשׁבְּעוֹ לָכֶם לְנְטוֹת מִפִּעֲצָר לְצָפּוֹן חֻל הֹר הַהָּר: הְּתָאוּ. לְשׁוֹן סִבָּה, כְּמוֹ: "חֶל מָּחֹ הַרָּצְים" (דברי הימים ב' יב, יה), "וְתָיִי הַשַּעַר" (יחוקחֹל מ. י), הַיָּצִעַ שְׁקּוֹרְין חֹפּבִרי"ן, שָׁהוּחׁ מוּסָב וּמְשָׁפַע:

- 8 From Hor Mountain you shall veer toward the approach to [levo] Hamat. Some explain that Levo Hamat¹⁹ is the name of a place in the land of Hamat.²⁰ And the terminus of the border shall be toward Tzedad.^B
- 9 The border shall go out toward Zifrona, and its terminus shall be Hatzar Einan;⁸ this shall be your northern border. Fourth 16 Although the identity of all these locations is uncertain, they aliya 17 are known to be in the region of the northern border of modern (Sixth Syria. In Targum Yonatan (verse 7), Hor Mountain is identified aliya) as the Amanus range of the Taurus Mountains, which separates Syria and Turkey. The northern border of the land extends very far, as it incorporates even the city of Aleppo in northern Syria.
- 10 You shall veer, or mark a route toward the east border, from Hatzar Einan to Shefam.
- 11 The border shall descend from Shefam to Rivla, Beast of the spring, possibly referring to Lake Hula, and the border shall descend in an almost straight line, and shall converge and touch upon the bank of the Sea of Galilee eastward, on the eastern shore of the Sea of Galilee.
- 12 The border shall descend to the Jordan River, and its terminus shall be at the Dead Sea; this shall be your land according to its borders all around.
- 13 Moses commanded the children of Israel, saying: This is the land that you shall allocate by lot, that the Lord commanded to give to the nine tribes, and to half the tribe;
- 14 for the tribe of the children of Reuben, according to their patrilineal houses, and the tribe of the children of Gad, according to their patrilineal houses, have taken a portion, and half the tribe of Manasseh has taken their inheritance on the eastern side of the Jordan River.

- 15 The two tribes and the half tribe have taken their inheritance across the Jordan from Jericho to the east. The practical division of the tribal portions on the western side of the Jordan is delineated in greater detail in the book of Joshua, chapters 14–17.
- 16 The Lord spoke to Moses, saying:
- 177 These are the names of the men who shall allocate the land on your behalf: Elazar the High Priest, and Joshua son of Nun.
- 18 You shall take one prince from each tribe, as their representatives, to allocate the land.
- 19 These are the names of the men: From the tribe of Judah, Caleb son of Yefuneh, one of the few surviving elderly members of the generation that left Egypt.
- 20 From the tribe of the children of Simeon, Shmuel son of Amihud.
- 21 From the tribe of Benjamin, Elidad son of Kislon.
- 22 From the tribe of the children of Dan, the representative was a prince, Buki son of Yogli.
- 23 From the children of Joseph: From the tribe of the children of Manasseh a prince, Haniel son of Efod;
- 24 From the tribe of the children of Ephraim a prince, Kemuel son of Shiftan.
- 25 From the tribe of the children of Zebulun a prince, Elitzafan son of Parnakh.
- 26 From the tribe of the children of Issachar a prince, Paltiel the son of Azan.
- 27 From the tribe of the children of Asher a prince, Ahihud son of Shelomi.

BACKGROUND

34:8 | **Tzedad:** Generally identified with the village of Sadad, roughly 100 km northeast of Damascus, near the road between Damascus and Homs.

34:9 **Zifrona; Hatzar Einan:** Some identify these locations with two oases, Huwwarin and El Qaryatein, east of Tzedad.

34:11 **Rivla:** This is the capital city of the land of Hamat, to which the kings of Judah were exiled (II Kings 23:33; Jeremiah 39:6, 52:27). It is identified as Ribleh, on the bank of the Orontes, about 30 km south of Homs. Some claim that the descriptions, "east of the spring, and the border shall descend," do not fit Ribleh, but are referring to a different place, southeast of that town, near the Sea of Galilee. Yet others say it is the springs at Lyon, north of the Yarmuk, roughly 5 km east of the Sea of Galilee.

DISCUSSION

34:12 | This shall be your land according to its borders all around: These borders are known as borders of those who ascended from Egypt (*Ḥagiga* 3b). In practice, Israel was never in control of this entire area. There were always enclaves inhabited by foreign nations, some of which the Israelites did not even attempt to conquer. For example, no attempt was even made to capture the areas of Tyre and Sidon, occupied by the Phoenicians, the Sidonians, and the Tyrians. Additionally, the Philistines dwelled in the coastal strip of the southern plains, and despite efforts to conquer this region in the days of David, Solomon, and probably the Hasmoneans as well, the task was never completed.

Nonetheless, in the era of David and Solomon, the border of Israel reached the northernmost edge mentioned here, and extended even further. In fact, it is stated that Solomon built the city of Palmyra, an oasis in the Syrian desert, far to the east of the border (II Chronicles 8:1–6). However, a full conquest of all the territory included in the borders of the land was never carried out. The expanse of Israel as depicted here includes the entire modern-day State of Israel, as well as most of modern-day Syria. Conversely, according to certain opinions, the borders delineated in this chapter do not include the southern Negev, which is part of the State of Israel.

34:22 | From the tribe of the children of Dan a prince: It seems that the representatives of the previous tribes were not princes but dignified members of that tribe. In verse 18 they are all called princes, but that appointment applied only for the purpose of dividing the land, not for other matters. Consequently, in the list they are mentioned by name alone, without the title of prince (see *Ha'amek Davar*).

רביעי /ששי/ וְיִדֵבֵר יהֹוֹה אֵל־מֹשֶׁה לֵאמְר: אֵלֶה שְמוֹת הְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לְכֶם אֶת־הָאֶרֶץ אֵלְעִיָּר הַבּהֵן וְיהוּשֻׁעַ בִּן־נְּוֹי: וְנָשֵיא אֶחְד נְשִׂיא אֶחֶד מִמַּמֶּה הִקְּחוּ לְנְחֹל אֶת־ אֶלְעִיָּר הַבּהֵן וְיהוּשֻׁעַ בִּן־נְיִּנְיִם לְמַמֵּה יְהוּדָה בְּלֵב בֶּן־יִפְנֶה: וּלְמַמֵּה בְּנִי שִׁמְעוֹן הַאָּנְשִׁים לְמַמֵּה יְהוּדָה בְּלֵב בֶּן־יִפְנֶה: וּלְמַמֵּה בְנִי־דְן נְשִׁיא בְּקִי שְּמוֹאֵל בָּן־עַמִּיה רְנִיִּים לְמַמֵּה בְנִי־חְנִשְּׁה נְשִׂיא חַוּיִאֵּל בָּן־אִבְּיִן נְשִׁיא בְּקִי בְּבְיִים וֹבִיּלְי: וּלְמַמֵּה בְנִי־אָבְּרִים בְּנִייִשְׁשֹּבֶר נְשִׁיא בַּן־יִיבְּלְי: וּלְמַמֵּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נְשִׁיא בַּן־יִּיְלְנִי: וּלְמַמֵּה בְנִי־יִבוּלְן נִשְׂיא אֵלִייִבן בּן־בְּרְנָן: וּלְמַמָּה בְנִי־יִבוּלְן נִשְׂיא אֵלִיצְפֵּן בָּן־בַּרְנָן: וּלְמַמָּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נָשִׁיא בַּּרְנִן: וּלְמַמֵּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נָשִׁיא בַּּרְנִן: וּלְמַמֵּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נָשִׂיא בִּּרְנִין: וּלְמַמֵּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נָשִׂיא בִּּרְנִן: וּלְמַמֵּה בְנֵי־יִּשְׁשֹּבֶר נָשִׁיא בָּרְנִיִים בְּיִימָּל בָּן־עַזָּן: וּלְמַמֵּה בְנֵכִייִּשְׁשֹּבֶר נָשִׁיא אַחִיהְוּד בָּן־שְּׁלְמִיי.

י"נש"ל

חן מֵהר הָהָר. פָּספּוּ וְתַלְכוּ חָל מֶנֶר הַנְּפּוּ לְנֵיר הַמְּוֹרְת, שַׁשֶּׁם בְּלְתָה חֹוֹתָה מִנְּה.

הַּבְּבוּל בָּל מֶקוֹם שַׁמֶּחֶמֵר: יְתּוֹנְאוֹת הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמְּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הַבְּבוּל, חֹוֹ הַמֶּנֶר הְבִּילוֹ בְּלֶבן בַּלֶּל, חֹוֹ מִשְׁם מִתְפַשֵּם וֹיִתַר וּמִיְלְם לְיָה הְבִּילוֹן וֹתַר מִנְּהְ הַבְּילוֹן וֹתַר מְנִיה הָרִחִשׁוֹן וְתְּלְחוֹ וֹתַר מְנִיה הָרִחִשׁוֹן הְרָחוֹוֹ הִיתָר מִנְּה הַרְחִשׁוֹן הַרְּחוֹוֹ הִיתְר מִנְּה הַבְּחוֹוֹ הִיתְר מִנְּה בְּבִּילוֹן הִיתְר מִנְּה בְּבִּילִה חוֹתָה מִנְּה הַבְּילוֹן הִיתְר הַבְּילִה חוֹתָה מִנְּהָית הַבְּילִיה חוֹתְה מִנְּהְיה הַבְּילוֹן הִיתְר הַבְּילִיה הַיְּבְּילִיה חוֹתְה מִנְּה בְּבִּילִה הַיּבְּיל הַבְּילִיה חוֹתְה מִנְּהָּה.

ט-יבן וְדָּיִיּ תּוּצְאֹרָּיִי חֲצֵר צֵייְנָן. הוּחֹ הָיָה סוֹף הַפֶּעֶר הַצְּפוֹנִי, וְּנְעָיָה, כְּמוֹ: "תְּתָרוֹיִ" שְׁבְּמָה. בַּמֶּעֶר הַמִּוֹרָחִי, וּמִשְּׁם הַהְּכִּה וְנָטִיָּה, כְּמוֹ: "תְּתָרוֹיִ" שְׁבְּמָה. בַּמֶּעֶר הַמִּוֹרָחִי, וּמִשְּׁם הַרָּבְלָה: מִצְּוָדְם לָשָׁיִן. עַם מֶּרוֹם, וְהַפֶּעֶר הוֹלַךְ בְּמִוֹרְחוֹי, הַבְּבְּ

טון קַדְמָה מִזְרָחָה. אָל פְנֵי הָעוֹלָם שָׁהֵם בַּמִּוְרָח, שֶׁרוּחַ

מִזְרָחִית קְרוּיָה פָּנִים וּמַעֲרָבִית קְרוּיָה חָׁחוֹר, לְפִיבָךְ דְּרוֹם לַיֵּמִין וְצָפוֹן לַשִּׁמֹחׁל:

יזו אַשֶּר יִּנְחֲלוּ לָכֶם. בִּאַבִּילְכֶם, כֶּל נָבִיחׁ וְנָבִּיחׁ לְכֵם" הַאָבִילְכֶם וְבִּאְרוֹמִים לְכֵם" וּבִאָרוֹנְנִיתְ אֲהָם לְכֵם" וּבִאָרוֹנִים אֲלִּנִים לְכָם הָאַבְּיּחִ הְלֵּיחִ וְּלִּיחִ הְלֵּיחִ וְּלִּיחִ הְלֵּיחִ וְּלִּיחִ הְלֵּיחִ וְּלִיתְ אָחָיִם בְּלִּנְיִם אָבְיּהַ לְּכָבְיּ יִּבְּבֵּי יִצְנִחִים אְלִּנִיחִים. וְלִּחֹ יִתְּכֵן לְכָבִי יִצְנִחִילִּוּ בְּלֵּבְּ עֲלָּחִים אְלִּנִחִים. וְלְּחִׁ יִתְּכֵן לְכָבִי יִצְנִחִילִּוּ יִיְבְּיִי הְּלֵּבְּ עֲלָּחִים אְלִּנְחִים. וְלְּחִׁ יִּתְּכֵן לְכָבּי יִבְּיִי וְּלָבִי יִבְּיִי לְּנִי בְּלִי יִנְתְּבִּי שְׁבְּבִּי יִבְּיִי בְּלֵּי בְּבִּי יִנְחִילִּוּ בְּלִּי בְּעָי יִבְּי בְּבִּי יִבְּיִי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּיִבְּה וּבִּאְרְוֹּמְלָּי בְּבִּי יִבְּיִים וּבְּאָרוֹנְם וּבְּעִירְוֹלִּי בְּבִּי בְּבִי בְּבִּי בְּבִי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִי בְּבִים וּבְּאִרוֹלְנִים וּבִּאְרוֹלְּכִים וּבִּאְרוֹלְיבָּים וּבִּאְרוֹלְּכִים וּבִּאְרְבִּים וּבִּאְרוֹלְּיִבְּים וּבִּאְרוֹלְיִם וּבְּבִּים וּבְּעִבְּיוֹלִים בְּבִּי בְּבִּי בְּיִיִּהְ בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִים וּבְּאִרוֹלְנִים וּבְּבְּיבְם וּבִּאְרוֹלְיִילְּיוּ בְּבְּי בְּבִּי בְּבִיי בְּתְיוֹלִּי בְּבְּייִים בְּבְּיִי בְּבְּיוֹלוּ בְּבְּייִי בְּנִיוּלוּ בְּבְייִי בְּנִיוּלוּ בְּבִּי בְּבִיי בְּבְּיוּלִים בְּבִּי בְּבְּיוֹם בְּבְּבִים וּבְּבְּבְים וּבְּבְּבְייִּלוּיוּ בְּבְּיִים וּבְּיִּיִבְּרִים וּבְּבְּייִים בְּבִּייִים בְּיִּיוּם בְּבְּבִּים וּבְּבִייִים בְּיוֹבְיוּיוּ בְּבִּייִים וּבְּבְּיִים בְּבְּיוּבְּבְייִים בְּבְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּבְייִים בְּיוֹבְיוּיִילוּ בְּיִים בְּבִּייִים בְּבִּייִים בְּבִּייִים בְּיִים בְּבִּייִים בְּבִּייִים בְּבִּייִים בְּבִּייִים בְּייִים בְּבִּיים בְּבְּייִים בְּבְּייִים בְּבִּייִים בְּבְּבְייִים בְּבְּיים בְּבְּיוּבְייוֹבְייִים בְּבְּייִים בְּבְּיוּבְייוֹי בְּבְייִים בְּבְּייִים בְּבְּייִים בְּבִּייִים בְּיוּבְּייִים בְּייִים בְּיוּבְּייִים בְּבְּייִים בְּבְּייִים בְּיוּבְייִים בְּבְּייִים בְּבְּבְייִים בְּבְּייִים בְּיוּבְייִים בְּבִּיים בְּבִּייִים בְּבְּייִּים בְּבִיים בְּבִּיים בְּבִּיים בְּבִּיים בְּבִיי

יחו לְנְחֹל אֶת הָאָרֶץ. שְּיְהֵחׁ נוֹחֵל וְחוֹלֵק חׁוֹתָה בִּמִקוֹמֵכִם:

- 28 From the tribe of the children of Naphtali a prince, Pedahel son of Amihud.
- 29 These are those men whom the Lord commanded to allocate the inheritance to the children of Israel, to ensure that all inherit their rightful portion, in the land of Canaan.
- 1 Each of the nine and a half tribes was to receive a fair portion on the western side of the Jordan. Reuben, Gad, and half the tribe of Manasseh had already been promised their portion on the eastern side of the Jordan River. Now God commanded that each of the tribes had to set aside from their territory residential areas for the Levites. The Lord spoke to Moses on the plains Sixth aliya of Moav along the Jordan at Jericho, saying:

 (Seventh aliya)
 - 2 Command the children of Israel, and they shall give to the Levites from the allocation of their ancestral portion cities in which to live, and an open for the cities around them, you shall give to the Levites.
 - 3 The cities shall be for them to live, and their tracts surrounding their cities shall be for their animals, and for their property, and for all their provisions.²¹
 - 4 The surrounding tracts of the cities that you shall give to the Levites, from the wall of the city and outward, one thousand cubits all around.
 - 5 In all, you shall measure outside the city: on the eastern side two thousand cubits, D and the southern side two thousand cubits, and the western side two thousand cubits, and the northern side two thousand cubits, and the city in the middle. This shall be for them the surrounding tracts of the cities.
 - 6 Included in the cities that you shall give to the Levites, there shall be the six cities of refuge that you shall give for the murderer to flee there. Six of the Levite cities shall be cities of refuge, and with them you shall give forty-two additional cities.⁵
 - 7 All the cities that you shall give to the Levites are forty-eight cities, them, the cities themselves, and their surrounding

- **tracts.** Since the portions of each tribe had yet to be delineated, the chapter does not list these cities.
- 8 The cities which you shall give from the portion of the children of Israel, from the greater tribes you shall increase, by giving the Levites more cities, and from the lesser, the smaller tribes, you shall decrease;²² each tribe according to its inheritance that it will inherit shall give from its cities to the Levites. The Levites shall receive small tracts of land scattered among the portions of the tribes.²³
- Apropos the mention of the Levite cities, the Torah reiterates the Sixth aliya the laws of the unwitting murderer, who must flee to one of (Seventh aliya) those cities. **The Lord spoke to Moses, saying:**
 - O Speak to the children of Israel, and say to them: When you cross the Jordan to the land of Canaan,
 - 11 you shall designate cities, cities of refuge they shall be for you; and the murderer who smites a person unwittingly shall flee there.
 - 12 The cities shall be for you for refuge from the blood redeemer, that the murderer shall not die, until he stands before the congregation for judgment. These cities will initially absorb all murderers until they stand trial, protecting them from the relatives of the deceased. The murderer who arrives there is under the protection of God's statutes until the court decides whether he indeed murdered unwittingly and must remain in exile in a city of refuge; whether he is an intentional murderer, and is therefore liable to receive the death penalty; or whether he is entirely exempt.²⁴
 - 13 The cities that you shall give, six cities of refuge you shall have.
 - 14 Three cities you shall place across the Jordan, and three cities you shall give in the land of Canaan; they shall be cities of refuge.
 - 15 The chapter explains the details of this law: For the children of Israel, and for the stranger and for the resident alien among

DISCUSSION

35:5| You shall measure outside the city: the eastern side two thousand cubits: An area extending 2000 cubits in each direction was allotted to each city (see Ramban; Ha'amek Davar). One thousand cubits of this extension was the surrounding tract mentioned in verses 2–4. The purpose of the further thousand cubits is not stated here; it probably served as forest land and for various requirements of the city, such as fields and vineyards (see Rashi on verse 4; Sota 26b; Eruvim 56b). The whole area, 2000 cubits, in all directions is also referred to as the

surrounding tract of the city (See Leviticus 25:34; Joshua 21).

35:6| For the murderer to flee there, and with them you shall give forty-two cities: According to the tradition of the Sages, murderers could be absorbed by any of the Levite cities, at least temporarily, with the agreement of the residents of that city. The difference was that six of the cities were specifically designated for this purpose, and the signposts on roads leading to them stated that they were cities of refuge (see *Makkot* 10a, 13a; *Likkutei Sefat*

Emet; Or HaḤayyim).

35:14 | Three cities you shall place across the Jordan: Although the land of Canaan was to be more densely populated than on the eastern side of the Jordan River, it is for this very reason that there was a need for an equal number of three cities on the eastern side of the river, one in each region, due to the great distance between settlements. Furthermore, the Sages explain that murderers were more commonly found in the Gilad region than on the western side of the Jordan River (Makkot 9b).

וּלְמַמֵּה בְנֵי־נַפְתָּלֶי נָשֻׂיא פְּדַהְאֶל בָּן־עַמִּיהְוּד: אֵלֶה אֲשֶׁר אָוָה יהוָה לְנַחֵל אַת־בּנֵי־יִשְּׂרָאֵל בְּאֶרֶץ בְּנְעַן:

וַיְדַבֵּרְ יהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבָת מוֹאֶב עַל־יַרְהַן יְרֵחוֹ לֵאמְר: צַוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְּׂרָאֵל חמישי וְגָתְנִוּ לַלְוִיִם מִנַּחֲלַתְ אֲחָזָתָם עָרֵים לָשֶׁבֶת וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים סְבִיבְתִיהֶם תִּתְנִוּ לַלְוּיָם: וְהָיַּוּ הֶעָרֵים לָהֶם לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיַוּ לִבְהֶבְתְם וְלִרְכִשָּׁם וּלְכָל חַיָּתַם: וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנִוּ לַלְוִיגֶם מִקּיר הָעִיר וַחוּצָה אֱלֶף אַמַּה סָבִיב: וּמַדּתֵּם ָמִחָוּץ לָעִיר אֶת־פָּאַת־קַדְמָה אַלְפַּיִם בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־נָגָבַ אַלְפַּיִם בָּאַפָּה וָאֶת־ פָאַת־יָם ו אַלפַיִם בָּאַפָּה וָאֵת פָאַת צָפָון אַלפַיִם בַאַפַה וָהַעֵיר בַּתַוְך זֵה יִהְיֵה הַעָרֵים: וָאֵת הַעַרִים אֲשֵׁרַ תִּתִּנוֹ לַלְוֹיִם אֲת שֵׁשׁ־עַרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְנֹוּ לָנָס שֶׁפָּה הֶרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְנֹוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר: כָּל־הֶעָרִים אַשַר תִּתִנוּ לַלִוּיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אָתְהֶן וְאֶת־מִגְּרְשֵׁיהֶן: וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְנוֹ מֵאֲחָזַת בְּגֵי־יִשְּׂרָאֵׁל מֵאֵת הָרַבֹ תַּרְבֹּוּ וּמֵאֵת הַמְעֵט תַּמְעִיטוּ אִׁישׁ בִּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָׁלוּ יִתֵּן בֵועָרֵיו לַלְוִיְם:

לב ששי /שביעי/

וַיְדַבֵּר יהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמְר: דַּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְּׁרָאֵׁל וְאֶמַרְתָּ אֲלַהֶם כִּי אַתֶּם עְבָרִים אֶת־הַיַּרְהֵּן אַרְצָה בְּנַעַן: וְהִקְרִיתָּם לָכֶםׁ עַרִּים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָה רֹצֵׁחַ מַבֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה: וְהִיוּ לָכֶם הֶעָרֵים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלָא יָמוּת הֶרֹצֵׁחַ עַד־עָמְרָוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפֶּט: וְהֶעָרֶים אֲשֶׁר תִּתֵּנוּ שֵׁשִׁי עָרֵי מִקְלֶט תִּהְיֶינָה לָכֶםאֵאֵת וּ שְׁלְשׁ הֶעָרִים תִּתְנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלְשׁ יך הֶעָרִים תִּתְנֻוּ בְּאֶרֵץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלֶט תִּהְיֶינָה: לִבְנֵי יִשְׂרָאֵׁל וְלַגַּרַ וְלַתּוֹשְׁבֹ

בטו לנחל את בני ישראל. שהם ננחילו חותה להם לִמַחִלְקוֹתֶיהָ:

פרק לה

בו ומגרש. רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לַעִיר, וְחֵין רַשַּחִין לְבָנוֹת שֵם בַּיִת וְלֹח לְנִטֹעַ בַּרֶם וְלֹח לורע וריעה:

ירו אָת שָׁלשׁ הַעַרִים וְגוֹ׳. אַף עַל פִּי שֶׁבְּאֶרֶן בְּנַעַן תִּשְׁעָה שְבָּטִים וְבָאן חֵינֵן אֶבָּא שְנֵים, הִשְוָה מִנְיַן עָבֵי מִקְלָט שֶבֶּהֶם, מִשוּם דְבִגִּלְעָד נִפִישֵי רוֹצִחִים, דְבִתִיב: ״גִּלְעָד קְרְיֵת

יגו שש ערי מקלט. מגיד שחף על פי שהבדיל משה

בְּחַיָּיו שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לֹא הָיוּ קוֹלְטוֹת עַד

ָשָנַבְחֵרוּ שָׁלֹשׁ שֶׁנָתַן יְהוֹשְׁעַ בְּּחֶבֶן בְּנַעַן:

פּעַבֵּי חָוֶן עַקבָּה מִדָּס" (הושע ו, ח):

גו וּלִכל חַיָּתָם. לְכָל צָרְכֵיהֶס:

דו אָלֶף אַמַּה סַבִּיב. וְחַחֲלָיו הוּח חוֹמֵר: ״חַלְפַּיִם בָּחַמָּה״ (פסוק ה), הַא בֵּיצַר? אַלְפַיִם הוּא נוֹתֵן לַהֵם סַבִּיב, וּמֵהֵם אָלֶף הַפִּנִימִיִּים לְמִגְרָשׁ וְהַחִיצוֹנִיִּים לְשָׁדוֹת וּכְרָמִים:

יאו וָהָקָרִיתֶם. חֵין הַקְרַיֵה חֲלֵּיוֹ לְשׁוֹן הַזְמַנָה, וְבֶן הוּחֹ אוֹמֵר: ״בִּי הָקְרָה ה׳ חֱלֹהֶיךָ לְפַנָי״ (בראשית כז, כ):

יבו מגאל. מפני גוחל הדַם שהויא קרוב לנרצח:

- them, these six cities shall be for refuge to flee there, anyone who kills a person unwittingly.
- 16 But if he smote him with an instrument of iron, or some other destructive implement, and he died, he is a murderer; the murderer shall be put to death. Since he struck the person with a utensil that could cause death, it is assumed that he meant to kill him and he is sentenced as a murderer, unless his innocence is proven.
- 17 Similarly, if he smote him with a hand-sized stone, 25 or a sizable stone that is used as a tool for handiwork, 26 by means of which one may likely die, and he died, he is a murderer; the murderer shall be put to death.
- 18 Or if he smote him with a hand-sized weapon of wood, by means of which one may likely die, and he died, he is a murderer. When one fatally strikes a person with an implement that is likely to kill, he is presumed to have committed the act on purpose, and therefore the murderer shall be put to death.
- 19 The blood redeemer, a relative of the deceased; if he had no relative, the court appoints a blood redeemer for him; ²⁷ he shall put the murderer to death; ⁵⁰ when he encounters him, he shall put him to death. He has permission to kill the murderer.
- 20 If he shoved him with enmity, without using an implement, but he pushed him violently in a manner designed to cause harm, or cast upon him some object intentionally, with malice forethought, and he died;
- 21 or he smote him with his hand with animosity, and he died; in all such cases the assailant shall be put to death; he is a murderer; the blood redeemer shall put the murderer to death when he encounters him.
- 22 But if there is no apparent reason to suspect that he meant to kill him, e.g., he shoved him suddenly, unintentionally, 28

- and without animosity, or he cast upon him any vessel without intention.
- 23 or with any stone, by means of which one may die, without seeing him, as he was unaware of the presence of the victim, and he dropped it upon him, and he died, and he did not bear enmity to him nor did he seek his harm,
- 24 the congregation of Israel, represented by the court, shall judge between the assailant and the blood redeemer according to these ordinances.
- of the blood redeemer, if it is established that he committed the act unwittingly and he is worthy of being saved, and the congregation shall restore him to the city of his refuge, where he fled, as he was taken from the city of refuge to stand trial in the region where the crime was committed. And he shall live in it, the city of refuge, until the death of the High Priest, who was anointed with the sacred oil. The murderer must remain in exile in the city of refuge for an unknown period of time, as it depends on the age and health of the High Priest, and other factors over which the accidental murderer has no control. Consequently, he might be tempted to leave his city of refuge.
- 26 But if the murderer emerges, for whatever reason, from the border of the city of his refuge to which he flees,
- 27 and the blood redeemer finds him outside the border of the city of his refuge, and the blood redeemer murders the murderer;⁰ he has no bloodguilt meaning that the blood redeemer is free of guilt.
- 28 Because he shall live within the city of his refuge until the death of the High Priest; and after the death of the High

DISCUSSION

35:19 The blood redeemer, he shall put the murderer to death: According to some commentaries, this is referring to an unwitting murderer who has left his city of refuge (Rashi, Sanhedrin 45b). Some say that this verse applies only in the case of an intentional murderer, if the court is unable to execute him for some reason (see Ramban, Sefer HaMitzvot, omitted positive commandment 13; see also Rabbi Samson Raphael Hirsch; Ha'amek Davar).

35:24 | The congregation shall judge between the assailant and the blood redeemer: The blood redeemer is not depicted here as hotheaded, consumed by feelings of hatred toward the murderer and eager to avenge the blood of his relative. Rather, he serves as a prosecutor at the murder trial. For this reason, the Sages state that if the victim of a murder has no relative who can serve as his blood redeemer, the

court must appoint one on his behalf, to find the guilty party and stand against him in court (see *Sanhedrin* 45b; Ralbag, II Samuel 14:7).

35:25 Until the death of the High Priest: The High Priest is the holiest individual in Israel, and therefore his death atones for the entire nation. Someone who killed a person unwittingly and has been exiled to a city of refuge is in a sense under the patronage of the High Priest. He goes free when the High Priest dies because he no longer requires his protection. Furthermore, the accidental killing of someone contradicts the basic mission of the priests, represented by the High Priest. The function of the priest is atonement, instruction, and the correction of people's ways. When someone performs the terrible transgression of killing a person through lack of foresight, it serves as a warning to the priests and their most senior member. Therefore, the death of the High Priest concludes the atonement process for the tragic incident (see Rabbi Samson Raphael Hirsch). Some suggest a different explanation: The death of a great personality, admired by all, serves to calm the spirit of the blood redeemer. He is comforted from his personal tragedy by his participation in the national tragedy (Rambam, *Guide of the Perplexed* 3:40).

35:27 | And the blood redeemer murders the murderer: In effect, the blood redeemer is not only the prosecutor at the trial, but also the one responsible for executing the punishment determined by the court. If the unwitting murderer leaves the vicinity of his city of refuge, the blood redeemer has the right to carry out his punishment without the need for further intervention on the part of the court.

בְּתוֹלָם תְּהְיֵינָה שֵׁשִּ-הֵשָרִים הָאֶלֶה לְמִקְלֵט לְנִיּס שְׁמִּה כְּלֹי בֵּרָזְלֵ וֹ הִבְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הָאָלֶה לְמִקְלֵט לְנִיּס שְׁמִּה כְּלִי בֵּרְזֹלָ וֹ הִבְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הִוּא מִוֹת יוּמֵת הֶרֹצֵח: אוֹ בִּכְלִי צִץ־יִּ אֲשֶׁר־יָמִוּת בּוֹ הִבָּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הִוּא מִוֹת יוּמֵת הֶרֹצֵח: אֹא בִּכְלִי צִץ־יִּ אֲשֶׁר־יָמִוּת בּוֹ הִבְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הִוּא מִוֹת יוּמֵת הֶרֹצֵח: אֹאֵל הַדָּם הְוֹא יָמִית אֶת־הָרִצְחַ בְּבְּבְּעוֹ בְּיִבְּי בְּלִי בְּבְלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּבְלִי בְּלִי בְּבְלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּלִי וְיָמָת רַצֵּחַ הְוֹא מִוֹת יוּמֵת הָבּבְּבְּוֹ אוֹר הִשְּלִיךְ עָלְיוֹ בִּיְבְיה וַנִּיְתוֹ בְּבְּבְּלִי בְּלִי הְבִּבְּל עְלֵיוֹ וַיָּמָת הִבּבְּלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְּלִי בְּבְּלִי בְּבְלִי בְּלִי בְּבְּלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְּלְ בְּבְּיוֹ בְּבְּבְי בְּבְיֹ בְּלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְבְי בְּבְלִי בְּבְלִי בְּבְּבְּבְי בְּבְלִי בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְי בְּבְיוֹ הְצִּבְים בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְבְיִי בְּבְעִי בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְיִם בְּבְּבְּבְיוֹ בְּבְיבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְיבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְבוּ בְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְבְּבִי בְּבְיוֹ בְבְיבְיבְ בְּבְבוּ בְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבוּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְבוֹ בְּבְבוּ בְּבְיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְעְיוֹ בְבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְ

>">>>=

יו בְּאֶבוֹ יְדָר. שָׁיֵשׁ בָּה מְלֹוֹ יְרּ: אֲשֶׁר יְמוּת בְּה. שָׁיֵשׁ בָּה שִעוּר לְהָמִית, כְּתַרְגוּמוֹ. לְפִי שֶׁעֶחֲמֵר: "וְּהְבָּה חִישׁ חֻת רַעֵּהוּ בְּחָבְן" (שמת כז, יח) וְלֹזֹ נָתַן בָּה שְׁעוּר, יְכוֹל כָּל שָׁהוּחֹ? לְכָךְ עָחֲמֵר: "חֲשֶׁר יָמוּת, בָּה":

יחן או בְּבְּלִי עֵץ יָד. לְפִי שֶׁנֶחֲמֵר: ״וְכִי יַפֶּה חִישׁ אֶת. עַבְדוֹ אוֹ אָת חֲמֶתוֹ בַּשַּבֶּט״ (שם פסוק כ), נְכוֹל כָּל שֶׁהוּא? לְבָךְ נָחֲמֵר בְּעַן: ״חֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ״, שִיְיָחָא בּוֹ בְּדֵי לְהָמִית:

- יטן בּפּגְעוֹ בוֹ. אַפִּלּוּ בְּתוֹךְ עָרֵי מִקְלָט:
- בּן בִּצְדִיָּה. כְּתַרְגוּמוֹ: ״בְּכָמְנָח״, בְּמַחֲׁדָב:
- כבן **בְּפֶּרֵע.** בְּאֹנֶס, וְתַרְגוּמוֹ: ״בִּתְכֵיף״, שֶׁהָיֶה סְמוּךְ לוֹ, וְלֹא הָיֶה לוֹ שָהוּת לְהָזָהֵר עָלָיו:
- כגו או בְּבֶל אָבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּה. הִפָּהוּ: בְּלֹא רְאוֹת. שְׁפֹּׁח כָּטָהוּ וַזַּפֵּל עֶלָיוּ. מִפֶּחוּ חָמְרוּ, הַהוֹבֵג כְּכָךְ יְרִידָה – גוֹלֶה, דֶּכַךְ עֵלֵיִה – חַיִּעוֹ גוֹלָה:
- בהו עד מות הבהן הגדל. שהוא פא להשקרות שקינה פִּאַרָמֹל וּלְהַאֲרִדְ יְמֵיהָם, וְהָרוֹצֵח פָּא לְסַלֵּק אָת הַשְּׁכִינָה

כזו אין לו דָם. הַרֵי הוּח פָהוֹרֵג חָת הַמֵּת, שֶחֵין לוֹ דָם:

Priest the murderer shall return to the land of his ancestral

- 29 Although the laws of the cities of refuge are connected to the approaching historical event dealt with in this section, the settlement of the land, nevertheless, these laws, of unwitting and intentional murderers, shall be for you as a statute of justice^D for your generations in all your dwellings.
- 30 This verse mentions two additional laws that are also related to murder. Anyone who kills a person, on the basis of witnesses one shall murder the murderer. The court may execute a murderer based only on eyewitness testimony and not based on mere circumstantial evidence. But one witness shall not testify against a person to die. One witness is not sufficient evidence for a death sentence, despite the fact that such testimony creates grave suspicions of his guilt.
- 31 You shall not take ransom for the life of a murderer, who is condemned to die; Das instead he shall be put to death.

- 32 You shall not take payment of ransom from one who unwittingly killed a person, and fled to the city of his refuge, in order to return and to live in the land, until the death of the High Priest. Some commentaries explain this to mean that a ransom is not taken from an intentional murderer who wishes to change his punishment from the death sentence and instead to flee to a city of refuge until the death of the High Priest.³⁰
- 33 You shall not thereby tarnish31 the land in which you are, as the blood, if judgment is not executed upon the one who shed it, will tarnish the land; and the land will not be atoned for the blood that is shed in it, except through the blood of its **shedder.** The only atonement for the blood of someone who was intentionally killed is the death of his murderer.
- 34 You shall not defile the land in which you live, in the midst of which I rest; for I am the Lord, who rests in the midst of the children of Israel.

Marriage for Women Who Inherit

NUMBERS 36:1-13

This last section of the book of Numbers also deals with a commandment involving settlement of the land. However, this topic differs from the previous instructions in that it does not begin with a commandment of God but with the children of Gilad approaching Moses. They were concerned that part of their portion of the land might be transferred to

another tribe if the daughters of Tzelofhad, who had been promised their father's inheritance, would marry men from outside their tribe. There is a clear parallel between the earlier appeal of the daughters of Tzelofhad and this address by the children of Gilad. Likewise, God's answer was similar in both cases: He affirmed the rightness of the women's claim, and He accepted the concerns of the children of Gilad.

- 36 1 The heads of the fathers of the family of the children of Gilad, son of Makhir, son of Manasseh, from the families aliya of the sons of Joseph, approached, and they spoke before Moses, and before the princes, the heads of the fathers of the children of Israel.
 - 2 They said: On the one hand, the Lord commanded my lord, Moses, to give the land as inheritance by lot to the children of Israel, the men, and on the other hand my lord was commanded by the Lord to give the inheritance of Tzelofhad our brother to his daughters. These two commands lead to a contradiction of sorts:
- 3 If they, the daughters of Tzelofhad, shall be to the sons of the tribes of the children of Israel for wives, then they will join a different tribe, and their inheritance will be deducted from the inheritance of our fathers, and it will be added to the inheritance of the tribe to which they will be joined through marriage. In this manner a portion of our tribe's inheritance will be transferred to another tribe, and ultimately from the lot of our inheritance it shall be deducted.
- 4 When the Jubilee will be for the children of Israel, when the members of every tribe return to their original inheritance,³²

DISCUSSION

35:29 These shall be for you as a statute of justice: The fact that these laws are called a statute of justice serves to teach that although the outcome of the trial is subject to debate and the judge's discretion, which is free and autonomous, the judge must nevertheless apply the punishment that is fixed by statute. He does not have the authority to decide that in a particular case a criminal should not receive the punishment he deserves, whether it is death or exile.

35:31 You shall not take ransom for the life of a murderer, who is condemned to die: This contrasts with other punishments, which are

substituted for monetary payment. The Sages explain that the expressions "an eye for an eye" and "a foot for a foot" (Exodus 21:24) are referring to payment of ransom as a punishment for the physical harm the offender inflicted (Bava Kamma 83b; see Exodus 21:29-30).

35:33 | The blood will tarnish the land; and the land will not be atoned for the blood that is shed in it, except through the blood of its shedder: A society that does not demand retribution for spilt human blood has broken the basic condition under which the land was given to people. The blood of a living person carries his soul and it is through the blood that man's physical body merges with a divine soul. When it is spilled, the blood tarnishes and contaminates the land, which holds back the blessing stored inside it, and the expectations that people have from the land will not be realized. The continued life of an intentional murderer serves as an affront to the lofty status of man, and this breaches the contract for mankind's sustained existence on earth (Rabbi Samson Raphael Hirsch).

בּי בְעַיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד־מִוֹת הַכּהֵן הַגָּדִל וְאֵחֲבִי־מוֹת הַכּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵח בְּכֵּם לְחִקֹת מִשְׁפֶּט לְדֹרְתֵיכֶם בְּכָל מְוֹשְׁבְּתֵיכֶם:

כּי שֶׁל־שֶּׁרֶץ אֲחָזָתוֹ: וְהִיּוֹ אֵלֶה לָכֶם לְחִקֹת מִשְׁפֶּט לְדֹרְתֵיכֶם בְּכָל מְוֹשְׁבְּתֵיכֶם:

לְּ בְּלִר מִבּה־נָּפָש לְפֵי עִדִּים יִרְצַח שֻׁתְּדְבְּתִּא רְשֵּע לְמִוּת כִּי־מִוֹת יוּמֵת: וְלְאֹ־תִקְחִוּ בְּנֵי יְשְׁרָמִוֹ לְשׁבּר הְּאָב בְּיבֹם שְׁפְּכוֹ: וְלְא תְטַמֵּא שֶׁת־הָאָבֶץ וְלְאֹדְתְחֲנִפּוּ בְּעִּבְּר בְּנָבְיִי שְׁבָּר בְּנָבְי יִשְּׁרְ אֲשֶׁר אֲפֶּבוֹ בְּתוֹבְה בְּיִבְי יִשְּׁרְאֵל:

בְּיִיִּקְרְבוּ בְּיִהֹיִי בְּהִי וֹלְבְּי בְּנִי מִשְׁה וְלִפְנֵי מִשְׁה וְלְפְנֵי הִיּשְׁר אֲבִיי בְּאשִׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר אֵשֶׁר יִבְּיִי יִישְׁרְאֵל:

בְּיִישְׁר אָשֵּׁר שְׁפַּרְ־בָּה בְּיהוֹת לְמִשְׁבְּחֹת בְּנֵי הַנְּשְׁאִים רָאשֵׁי אָבְוֹת לְבְנֵי יִשְּׁרָאֵל:

בְּיִיִים בְּה בְּיהוֹה לְבְנֵי מִשֶּׁה וְלִפְנֵי מִשֶּה וְלְפְנֵי הַנְשְׁה בְּיהוֹת לְבְנֵי יִשְּׁרְאֵל:

בְיִיאמְרֹוּ אָבְיִי וְשְׁרָ לְּבָּי בִּיהוֹה לְנִבְי מִשְׁר אֲלְבְי בְּבְי יִשְׁרְאֵל בְּבְי בְּיִייְיִבְּבְיוֹ לְבְּנִי מִשְׁה וְלְבְי בְּבְי הְבְּיִי בְּבְּבְי יִשְׁרָאֵל:

בְּיִישְׁרוֹ אָבְיוֹ בְּיִבְּי וְבְּבְּי מִשְׁה וְלְבְּבְ בְּבְי בְּבְּי בְּבְּי בְּבְי יִשְּׁרְ בְּבְי בְּיִי בְּיִבְּי יִשְׁרָבְיֹי בְּיִי בְּיוֹבְי יִשְׁרָבְי בִּיהוֹה לְנִבְי בְּבְּי בְּבְּבְי וִישְׁרָב בְּיהוֹה לְנִבְי וִבְּבְי וִישְׁרְבּי בְּיִבְי וִשְׁרְבִּי בְּבְי בְּבְּי בְּיִי בְּבְי בִּיבְּי בְּבְי בִּיבְי וִישְׁרָבְי בְּיבְּי וְבְּבְי בִי וְשְּבְבְּי בְּבְי בְּבְי בְּבְי בְּיבְּי בְּיבְּבְי בְּיבְּבְי בְּיבְּי בְּיבְּי בְּיבְּבְי בְּבְּי בְּבְי בְּבְיי בְּבְּיוֹ בְּנְבְי בְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּי בְּבְי בְּבְי בְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּי בְּבְיי בְּבְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּי בְּבְבְּי בְּבְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּבְּי בְּבְּיוֹבְי בְּבְּבְי בְּבְּבְי בְּבְּי בְּבְּבְּבְי בְּבְּבְּבְי בְּבְּיוֹבְיוֹים בְּבְּבְּבְּבְּבְּי בְּבְּבְּבְּבְּבְּבְּבְיוֹי בְּבְבְּי בְּבְּבְּי בְּבְּבְ

שִּבְטֵי בְנֵי־יִשְּׂרָאֵלֹ לְנָשִׁים וְנִגְּרְעָה נַחֲלָתָןׁ מִנַּחֲלַת אֲבֹבֹינוּ וְנוֹםַׁף עַל נַחֲלַת

הַפַּטָּה אֲשֶׁר תְּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגַּרֵל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ: וְאִם־יִהְיֶה הַיּבֵל לִבְנֵי יִשִּׁרָאֵל

>">>>

כטו בְּבל מוֹשְבֹתֵיכֶם. לִמֵּד שֶׁתְהֵא פַנְהֶדְרִין נוֹהֶגֶּת בְּחוּצָה לָאָרֶן בָּל

לבו וְלֹּא תַקְּחוּ כֹפֶּר לְנוּס אֶל נִיד בִקְקְטוּ. לְנִי שָׁנָס חְל עִיד מִקְלָטוּ. שָׁהָרֵג בְּשׁוּנִג, חִינוֹ נִבְּטֵר הִנְּבּוֹת בְּמָמוֹן לִתְּן בֹּפֵר "לָשוּב לָשָׁבֶּת בָּחָרָץ" בְּטֵרָם יְמִית הַכֹּהַן: לָנּוּס. כְּמוֹ

'לַנָּס', כְּמוֹ: "שִּׁהַ מְּלֶרְמֶה" (מיכה ב. ח). שְּׁשֶׁכּוּ מִן הַמִּלְּחָמָה" (מיכה ב. ח). שְׁשֶׁכּוּ מִן הַמִּלְחָמָה. מְּחִבְּי מִיבּי יִשְׁרִי הַיִּי (מִיכּה ב. ח). שְׁשָׁכּי בְּיִר יְמִוּלִי עַל שְׁמָל בְּבָּר לְמִי הַשְׁעַה יְלָנִסְי עַל מִי שֻׁשָּׁכ בְּבָּר, וְימוּלִי עַל שְׁמָל בְּבָּר לְמִי הַעָּסְ בְּבָּר, וְימוּלִי עַל שְׁמָל בְּבָּר, בַּן הֹאַמֵר 'לָנוּס' עַל מִי שֻׁבָּס בְּבָּר, וְימוּלִי עַל שְׁמָל בְּבָּר, בַּן הֹאַמַר 'לָנוּס' – לְבָּרִיח, וּתְפַּרְשַׁהוּ: לֹה תָקְחוּ כַּבָּר לְמִי הַעָּס בְּבָּר, וְימוּלִי עַל מִי שְׁבָּין הֹיחֹן הִמּלִיתְי הִיחַן הֹאַמַר: 'לִים לוֹ בִּבְּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי לִיבְּי בִּן בְּבִּי לְבָּי לִי בֹּי בֹּן בִּבְּי בְּבִּי לִבְּי בִּי בִּן בְּבִּי בְּבִּי לִבְּי לִי בִּי בְּיִבְּי הִיחַן הֹאַבּיי בְּיִי בְּיִבְּי בִּי בִּי בְּיִבְי בִּיוֹ בִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּבִּי בְּיִבְּי בִּי בִּי בִּי בִּי בְּיִי בְּיִבְּי הִיוֹן הִיחִר הִייִם בְּיבִּי בְּיִבְּי בִּי בִּי בְּיִבְּי בִּיוֹן הִיּבְּי בְּיבִי בְּבִּי בְּבִּי בְּיִבְּי בּיוֹ בְּעִבְּים בְּיוֹ בְּמָבְים בְּיבִּי בְּיבִּים בִּי בְּבִּבְּים בְּיבִּי בְּיִבְּים בְּיבּים בְּיבִּי בְּיבִים בִּי בְּבִּבְים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיִבְּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּיִים בְּיבִּים בְּיִּבְּים בְּיבִּים בְּיבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּיבְ בָּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּיבְים בְּיבִּים בְּבִּיבְים בְּבִּבְים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִיבְים בְּבִיבְים בְּבִיבְים בְּבִיבְים בְּיִבְיים בְּיִים בְּבִיבְים בְּבִיבְים בְּבִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִיבְים בְּבִים בְּיִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּיִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִיבְים בְּבִּים בְּבְיבִים בְּבִּבְים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּבִים בְּבִים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּיִים בְּבִים בְּבִים בְּבִּיבְים בְּבִּים בְּבִּים בְּבִּים בְּיבְּיבִים בְּיבִים בְּיבּים בְּיבְּים בְּבִּים בְּבִּים בְּים בְּבִים בְּבִּים בְּבָּבְים בְּבִיים בְּיבְים בְּבִים בְּבָּבְים בְּבִּים בְּיבְיבִּים בְּבִּיבְים בְּבִיבְיבָּים בְּיוֹבְיים בְּבְיבְים בְּבִּיבְים בְ

לגו ולא תחניפו. וְלֹח תַּקְשִׁיעו, כְּתַרְגוּמו: ״וְלָח תְחַיְכּוּן״:

לדו אֲשֶׁר אֲנִי שֹבֵן בְּתוֹכָה. שֶׁפֹּח תַּשְׁפִינוּ חוֹתֵי בְּטְמְחָתָה:

פִי אֲנִי ה' שֹׁבֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי ישְּׁרָאֵל. חַׁף כִּזְמַן שָׁהֵם טְמֵחִׁים, שְׁכִינָה בִּינֵיהֶם:

פרק לו

גן **וְנוֹסֵף עֵל גַחֲלַת הַפֵּשֶּה.** שָהֲרֵי בְּנָה יוֹרְשָה, וְהַבֵּן מִתַּיַחַם עַל שַׁבָּט חַבִּיו:

דו נְאָם יִהְיָה הַיֹּבֵּל. מִפְּאוֹ הָיָה כֵּפּי יְהוּדָה חֹוֹמֵה: עָתִנִד הַיּוֹבֵל שֵׁיבְּסִקּ: וְאָם יִהְיָה הַיֹּבֵל. בְּלוֹמֵל. חֵיון זוֹ מְכִיכָּה שֶׁחוֹנֶרת פִּיוֹבֵל. שֶׁהִיְּלְשָׁה חִינֶּה חוֹנֶרָת. וַחַׁבְּפֹּוּ חִם יְהְיֶה הַיּוֹבֵל לֹח מַחִוֹר הַבַּוֹלֶה לְשָׁבְטוֹ. וְנִמְעֶיׁ שָׁנִּוֹסְכָּה "עַל נַחַלַת. הַמֵּפּה חַשָׁר תַּהִיינָה לַהִם:

לו **כָל מֵבֵה נֶבֶּשׁ וְגוֹ׳**. הַבָּח לְהָרְגוֹ עַל שָׁהִבָּה חָׁת הַנֶּבֶשׁ: **לְפִי עֵדִים יִרְצַח**. שָׁיָעִידוּ שָׁבְּמֵזִיר וּבְהַתְּרָחָה הַכָּגוֹ:

לאן וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר. לא יִפָּטֵר בְּמָמוֹן:

their inheritance will be added to the inheritance of the tribe to which they will be, and from the inheritance of the tribe of our fathers, their inheritance will be deducted. Their father's inheritance will be transferred to their husbands not only temporarily, but it will remain in the possession of that tribe forever. Consequently, the commandment that women are also entitled to inherit their father's portion will cause their tribe's land to diminish.

- 5 Moses commanded the children of Israel according to the directive of the Lord, saying: The tribe of the sons of Joseph speaks justly. Their claim was correct. Moses did not have a ready answer for them himself; therefore, he had to hear a response from God.
- 6 This is the matter that the Lord commanded with regard to the daughters of Tzelofhad, saying: To whomever is good in their eyes they shall be wives; however, there is one condition, that they shall be wives to the family of the tribe of their father. They can marry any man of their choice, provided that he is a member of their tribe.
- 7 No inheritance of the children of Israel shall pass from tribe to tribe, as each of the children of Israel shall cleave to the inheritance of the tribe of his fathers. This command is

- not referring to the daughters of Tzelofhad alone; rather, it is a general instruction:
- 8 Every daughter who inherits an inheritance from the tribes of the children of Israel, shall be a wife to one from the families of the tribe of her father, so that each of the children of Israel will inherit the inheritance of his fathers.
- 9 No inheritance shall pass from tribe to tribe, as each of the children of Israel shall cleave to his inheritance.
- 10 As the Lord commanded Moses, so the daughters of Tzelofhad did.
- 11 Mahla, Tirtza, Hogla, Milka, and Noa, daughters of *Maftir* Tzelofhad, were married to the sons of their uncles.
- 12 From the families of the sons of Manasseh son of Joseph, they were wives and their inheritance was with the tribe of the family of their father. Their inheritance thereby remained within their tribe.
- 13 These are the last commandments and the ordinances which the Lord commanded at the hand of Moses to the children of Israel on the plains of Moav along the Jordan at Jericho. This concludes the series of statutes related to the nation's entrance into the land of Canaan.

DISCUSSION

36:6 | This is the matter that the Lord commanded with regard to the daughters of Tzelofhad: This law, with regard to which the Torah does not state that it is for your generations, or an everlasting statute, or some similar phrase of that kind, seemed to be implemented

only during the initial period during and after the division of the land; it was subsequently annulled, and women who inherited were technically permitted to marry men from other tribes, although this was perhaps not the accepted custom in practice. According to one opinion, the festivities of matchmaking and marriage held on the fifteenth of Av marked the day on which the tribes were formally permitted to marry among each other, even in the case of women inheriting their fathers' land (see *Ta'anit* 30b; Radak, Judges 11:1; *Responsa of the Rashbatz* 3:322).

ּוְנְוֹסְפָהֹ נַחֲלָלָן עֲל נַחֲלַת הַמַּשֶּׁה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמְנַחֲלַתֹּ מַמֵּה אֲבֹהֵינוּ ע נַחֲלָתָן: וַיְצַוַ מֹשֶׁהׁ אֶת־בְּנֵי יִשְּׂרָאֵׁל עַל־פֵּי יהוָה לֵאמֶרׁ בֵּן מַשֵּׁה בְנֵי־יוֹמֵף דְּבָרִים: זֶה הַדָּבֶּר אֲשֶׁר־צְוָה יהוֹה לִבְנַוֹת צְלַפְּחָדׁ לֵאמֹר לַשִּוֹב בְּעֵינֵיהֵם תִּהְיֵינַה לְנַשֵּׁים אַךְ לִמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֵם תִּהְיֵינַה לְנַשֵּׁים: וַלְא־תִסָּב נַחֲלַה לְבַנֵּי ַ מִפַּטֶה אֶל־מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׁרָאֵל: שֶׁת נַחֲלָה מִפַּטוֹת בָנֵי יִשְּׁרָאֵל לְאֶחָׁד מִמִּשְׁבַּחַת מַמֵּה אָבֶיהָ תִּהְיֶה П לְאִשֶּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְּׂרָאֵל אָישׁ נַחֲלָת אֲבֹתָיו: וְלְאֹ־תִסְּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה ט למטה אחר כי־איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: כאי מֹשֶׁה בֵּן עָשִׁוּ בְּנִוֹת צְלְפְחֶד: וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִרְצִׂה וְחְגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעֵה בְּנִוֹת מפטיר ריוסף הָיְוּ לִנָשֵים וַתִּהִי אָלְפְחֲד לִבְנֵי דְבִיהֶן לְנָשִׁים: מְמִּשְׁפְּחְוֹת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶן יב ַמַטֵּה מִשְּבַּחַת אֲבִיהֶן: אֵכֶּה הַמִּצְות וַהַמִּשְבָּטִים אֲשֶׁר יַ חזק ־משֶה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבָת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְבַחְוֹ:

רש"י

בְּשָׁנִים, וְנִשְּׁאוּ בְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָן, וּבְכָל הַמִּקְרָא מְנָאָן לְפִי חַבְמַתַן, וּמַצִּיד שַׁשְּׁקוּלוֹת זוֹ בַּזוֹ:

יאן מַחְלָה תִרְצָה וְגוֹי. כָּחֹן מְנָחָן לְפִי גְּדְלָּתָן זוֹ מִזּוֹ

חו וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה. שֶׁלֹז הָיָה בֵּן לְחָבִיהָ:

Book of Numbers | Haftara for Matot

- altars and killed Your prophets by the sword; I alone remain 15 and they seek my life, to take it. The Lord said to him: Go, return on your way to the wilderness of Damascus; and you will
- 16 come and anoint Hazael as king over Aram. You shall anoint Yehu son of Nimshi, as king over Israel; and you shall anoint Elisha son of Shafat, of Ayel Mehola, as prophet in your place.
- 17 It shall be that he who escapes from the sword of Hazael, Yehu will put to death, and he who escapes from the sword of Yehu,
- 18 Elisha will put to death. I will leave seven thousand in Israel, all the knees that did not kneel to the Baal, and every mouth
- 19 that did not kiss it. He went from there, and he found Elisha son of Shafat; he was plowing with twelve pairs of oxen before him, and he was with the twelfth; Elijah went over to him, and
- 20 he cast his cloak upon him. He left the oxen, ran after Elijah, and said: Please, let me kiss my father and my mother, and I will follow you. He said to him: Go, return, for what did I do to
- 21 you? He returned from following him and took the pair of oxen and slaughtered them; in the utensils of the oxen he boiled the flesh, gave it to the people, and they ate. He rose and followed Elijah and served him.

Haftara for **Matot**

Read on the first Shabbat after the Fast of the Seventeeth of Tamuz.

Jeremiah's First Prophecy

JEREMIAH 1:1-2:3

This *haftara*, which discusses the initiation of Jeremiah into his prophetic career, describes where, when, and how he became a prophet. In addition, it specifies who would be the subjects of his prophecies. Jeremiah is also offered words of encouragement as he takes his first steps on this lonely path. However, already in his early prophetic visions Jeremiah receives hints of the forthcoming destruction of Judah

and Jerusalem, a tragedy which the prophet himself would experience firsthand years later.

This is the first of a series of *haftarot* that are connected to the calendar year rather than to the *parasha*. The Sages state that from the start of the reading of Genesis until the Seventeenth of Tamuz, the *haftara* is related to the *parasha*, after which the *haftarot* proceed as follows: There are three *haftarot* of retribution from the Seventeenth of Tamuz until Tisha Be'Av; seven *haftarot* of consolation from Tisha Be'Av to Rosh HaShana; and two *haftarot* of repentance from Rosh HaShana until the festival of Sukkot (Rashi; Radak; *Metzudat Tzion*).

Although the book of Jeremiah is full of reprimands to the nation, some of which are very harsh indeed, his very first prophecy is one of reconciliation, comfort, and love for Israel. The *haftara* concludes with these encouraging verses.

- 1 The words of Jeremiah son of Hilkiyahu, of the priests who
 - 2 were in Anatot in the land of Benjamin, to whom the word of the Lord was in the days of Yoshiyahu, son of Amon, king of
 - 3 Judah, in the thirteenth year of his reign: It was in the days of Yehoyakim, son of Yoshiyahu, king of Judah, until the conclusion of the eleventh year of Tzidkiyahu, son of Yoshiyahu, king
 - 4 of Judah, until the exile of Jerusalem in the fifth month. The
 - 5 word of the Lord was with me, saying: Before I formed you in the belly I knew you, and before you emerged from the womb
 - 6 I sanctified you; a prophet to the nations I set you. I said: Alas, My Lord God, behold, I do not know to speak, for I am a lad.

- 7 The Lord said to me: Do not say: I am a lad, for to wherever I will send you, you shall go, and whatever I will command you,
- 8 you shall speak. Do not fear them, as I am with you to save you
- 9 the utterance of the Lord. The Lord sent His hand forth and touched my mouth, and the Lord said to me: Behold, I have set
- 10 My words in your mouth. See, I appointed you this day over the nations and over the kingdoms, to uproot and to smash and to
- 11 eradicate and to destroy, to build and to plant. The word of the Lord was with me, saying: What do you see, Jeremiah? I said: I
- 12 see a branch of an almond tree. The Lord said to me: You have

ישְּׁרָאֵל אֶת־מִיְבְּחֹתֶיִךְ הָּלְּסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךְ הָרְגוּ בְחֶרֶב וְאִוּתֵר אֲנִי לְבַּדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְּשָׁי לְקַחְתָּה:

יי לְקַחְתָּה:

יי אָת־חַיָּאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרֵם: וְאֵת יֵהוּא בֶּן־נִמְשִׁי הִּמְשֵׁח לְמֵלֶךְ עַל־יִשְׁרָאֵל וְאֶלִי אֲכִי יְהוּא בּן־נִמְשִׁי הִמְשַׁח לְמֵלֶךְ עַל־יִשְׁרָאַל וְאֶל יְמִית יֵהְוּא יִּתְית אֲלִישְׁע בִּוְדִּבְּיִם אֲשֶׁר יְוְבִּיְעְ שִׁבְּל מְחוּלְה תִּמְשַׁח לְנִבְיא תַּחְתָּיך: וְהִיָּה הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲוָאֵל יְמִית יֵהְוּא יִּתְית אֲלִישְׁע: וְהִשְּׁאַרְתִּי בִישְּׂרָאֵל שִׁבְעֵת אֲלְבֵּים כְּלְ־הַבְּּיִם אֲשֶׁר יִוֹיְבֶּלְ מִשְׁר וְיִבְּלְ וְבָל־הַבָּּה אֲשֶׁר לֹא־נִשְׁץ לְוֹי: וְיִשְׁבְּר אֵלְיִבְּי וְהָוּא בִּשְׁרִי וְיִבְּלְ וְבָּלִי וְהָוּא בִּשְׁר וְיִבְּלְ מִשְׁר וְיִבְּיִלְ אֲחָרֵי אֵלְיָהוּ וַיִּשְׁכְּ וְיִבְיִר אֲמָר וְיִבְּלְ מִּבְּיִי וְהִוּא בִּשְׁר וְיִבְּלְ בְּבִי וְהִאֹּא שְׁת־הַבְּלָּי וְבִּיִלְ אֲחָרֵי אֵלְיָהוּ וַיִּשְׁכְ לְּוֹי וְיִשְׁכְּן בְּבְּיוֹ וְהִוּא בִּשְׁר וְיִבְּלְ מְשְׁר וְיִבְיִלְ אֲחָרִי אֵלְיָּהוּ וַיִּשְׁכ מִאְחַרִי אֵלְיָהוּ וַיִּשְׁכ מִאְחַרְיוּ וְיִשְׁר בִּיִּת וְבִּלְיוֹ בְּעִבְּי וְיִבְּבְּתוּ אֵלְיָם וְיִּאְר בְּיִי וְבְּבְּבְי וְנִישְׁר בְּאָר וְיִבְּיל הָבְּלִי וְהִיּא בְּמִי וְיִבְּעְבְ בְּעִי וְיִבְּעְבְּב מֵאְחַרִי אֵלְיְבְּי וְיִבְּבְּבְּתוֹ וְיִבְּים בְּשִּר וְיִבְּים בְּשִּיתוּ לְדֵים וַיִּאְר בְּמִים וְיִאְרָם מֵאְחָרִי וְיִבְּים בְּאַבְי וְוִיבְּבְּתוּ בְּיִבְם וְיִּאְרָת בְּיִי בְּיִּבְי וְוְהִבְּר וְיִשְׁר בְּמִים וְיִּאְרְבוֹי וְיִבְּים וְיִּאְרְבִי וְיִשְׁרְבִּי וְיִבְּיִבְּיִי וְיִבְּיִבְיִי בְּיִבְים בְּיִבְּיִי וְיִבְּיִבְּי וְיִבְּבְיִי וְבִישְׁנִי בְּיִבְי וְיִבְּבְיִי וְבְיִבְּים בְּיִבְּים וְיִּבְּבְייִי וְיִבְּים בְּיִי בְּבְיי וְיִבְּבְייוֹ בְּבְּיִי וְיִבְּים בְּיִייְיִי בְּיִבְּיי וְיִבְּיוֹי בְּיִים בְּיִי וְבְּיי וְיִבְּיוֹ בְּיִים בְּיִי וְבְּיִי וְיִבְּי בְּיִבְייִי בְּיִבְיי וְבְּיִבְּיוּ בְּבְיי וְיִבְּיִבְיי וְבְּייִים בְּישְׁבְּיוּי בְּיִבְּיי וְיִבְּיי בְּיִייְם בְּיִי וְבִייּשְׁיִּי בְּיוֹי בְּיִייְיְיְיִים בְּיִייוּי בְּיבְייִי בְּיִבְייְיִים בְּיִייְיִים בְּיִייְיִי בְּ

הפטרת

מטות

הפטרה לשבת הראשונה שאחרי י״ז בתמוז (פנחס או מטות)

א בּ דְּבֶרְי יִרְמְיֶהוּ בֶּּן־חִלְּקִיְהוּ מִן־הַבְּהַנִּים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּשֶׁרֶץ בִּנְימְן: אֲשֶׁר הָיָהְ דְבַר־יהוּה יומה

ג אַלָּיו בִּימֵי יִאשִּיָהוּ בֶּן־אָמִוֹן מֵלֶךְ יְהוּדֶה בִּשְּׁלְשׁ־עִשְׁרֵה שְׁנָה לְמְלְכְוֹ: וַיְהִי בִּימֵי יְהְוּיָקִים

בּן־יִאשִיָּהוּ מֵלֶךְ יְהוּדֶה עַד־הֹם עַשְּׁתֵּי־עֶשְׁרֵה שְּׁנָה לְצְדְקִיְהוּ בֶּן־יִאשִיָּהוּ מֵלֶלְךְ יְהוּדֶה עַד־בְּּבְּעִי וְיִהְיִּלְב בַּתְּעָש הַחֲמִישִׁי:

וְיְהַיְּתִּי דְּבָרְי בִּנְעָר אָלִי בַּבְּעִר אַנְיָרָ הַבְּרְי בְּבִיא לַגוֹים נְתַתְּיךְ: וְאֹמִר אֲהָה אֲדְנֵי יֶהוֹה הִנָּה לְאִר

וּ יְדַשְׁתִּי דְּבַּר בִּירַעָּע אַבְּיבְ הִּבְּר: אַל־הִיּעְם הִקְּבְּי אַל־תִּאמֵר יהוֹה אֵלֵי אַל־תֹּאמֵר וְבְּרִי בְּבְיי בְּבְיי בְּבְירְ: וְאֵת בְּלְבְיְהְיִנְן וּ הִיּוֹם הִאָּי וְיִאוֹן וּלְנְתִוֹץ וּלְהַאֲבִיר וְלְבְּרָי בְּבְיר בְּבְיִי בְּבְר בְּיבְעָר אָנְיִלְ בְּעִר אָנְרְיִי בְּבְר בִּיבְעָר אָנְרִי וְיִבְּר: אַל־הִיִּים בְּתִיתִי דְבָר בִי בְּבְיר; וְאֵבְי לְבְיִי וְּהִינְן וּ הִיּוֹם הַנִּיְ וּ בִּיוֹם הַנְיִי וּ וְּבְּבִי וְיִיּאְם בְּרִבְיִי וְיִבְּעִר אָבְיִבְי וְבְּבִי וְיִבְּנְי בְּבְי וְבְּיִבְיי וְבְּבִיי וְבְּבִיי וְבְּיוֹב בְּבִי וְיִיּבְעָר אָבְירְ בְּבְי וְיִים בְּבִר בִּיבְעָר אָבְיִבְי וְבְּבִי וְיִבְּיוֹתְיוֹ וּ בִּינִי וְיִיּשְׁתִי בְּבְר בִּיבִי וְיִּאמֶר אֲבִיּוֹן בְּבְיתִי בְּבְי וְיִבְּיוֹב בְּבְיים בְּיוֹבְיי וְבְיִים בְּבִי וְיִיּאמֶר וְבְּבְיוֹב בְּיבִי וְיִבְּעִבְי וְבְּבִיי וְיִבְּישְׁי וְבְיִבְיי וְבְּבְיוֹב בְּיוֹב בְּיוֹב בְּבְיי וְבִּיּבְי וְבְּבִיי וְיִבְּעִי בְּבְיִבְיוֹ בְּיִבְעִי בְּבְיּבְיוֹ בְּיִבְיְי בְּיִבְיְיוֹ בְּיִבְיְי וְיִבְּיוֹתְיוֹ בְּעִי וְיִישְׁתְּי וּלְבְיתִים בְּבְיים בְּבְיים בְּיבְיְים בְּבְיים בְּבְיים בְּבְיים בְּיבְייו בְּיבִיי וְיִיּבְּיוֹ בְיִישְׁבְי וְיּבְיי וְיְבְיִבְיי וְיִבְיּבְי וְיִבְּיוּ בְּיִבְיי וְיִישְׁבְּיבְי וְיִיּבְיוּים בְּיוֹים בְּיוֹבְיים בְּיבְים בְּיבְים בְּיבְּבְי וְבְיּבְיוּ בְּבְיי בְּבְיים בְּבְיים בְּיבְיים בְּבְיוּבְיוּבְיוּבְיוּבְיוּ בְּיבִיים בְּיִים בְּבְיוֹים בְּבְּיִים בְּיִיבְיִים בְּיִיבְיבְיוּבְיוּבְים בְּבְּיבְיים בְּיִיבְיים בְּבְיים בְּיבְיבְיוּים

- seen well, for I hasten My word to perform it. The word of the Lord was with me a second time, saying: What do you see? I said: A boiling pot I see, and its opening is facing toward the
 north. The Lord said to me: From the north the evil shall be
 unleashed upon all the inhabitants of the land. For behold, I am calling all the families of the kingdoms of the north the utterance of the Lord and they will come, and each man will place his throne at the entrance of the gates of Jerusalem, and
 against all its walls around, and against all the cities of Judah. I will speak My judgments against them for all their evildoing, that they forsook Me and burned to other gods, and they prostrated themselves to their handiwork. You shall gird your loins, you shall arise, and you shall speak to them everything that I
- will command you; do not be dismayed because of them, lest I

 devastate you before them. Behold, I have rendered you today
 as a fortified city, an iron pillar, and as bronze walls, against the
 entire land, to the kings of Judah, to its princes, to its priests,
 and to the people of the land. They will battle against you, but
 they will not prevail against you, as I am with you the utter-
- 1 ance of the Lord to deliver you. The word of the Lord was
 2 with me, saying: Go, and proclaim in the ears of Jerusalem, saying: So said the Lord: I have remembered for you the kindness of your youth, the love of your nuptials, your following Me in
 - 3 the wilderness, in a land not sown. Israel is sacred to the Lord, the first of His crop, all those who devour it will be guilty, evil will come upon them – the utterance of the Lord.

Haftara for **Masei**

Reproof of the People for Turning to Idolatry and Relying on Foreign Nations

JEREMIAH 2:4-28, 3:4, 4:1-2

This section incorporates the main complaints of the prophets against the people of Israel, namely, that they worshipped idolatry and abandoned the path of God. These statements of rebuke, some of which are graphic and extremely vivid, are throughout the generations. In this case too the *haftara* concludes with an uplifting

This is the second *haftara* in the period of commemoration for the destruction of the Temple. It continues the prophecy of Jeremiah from the previous *haftara*.

directed at the entire nation of Israel, including all their tribes and throughout the generations. In this case too the *haftara* concludes with an uplifting message, after the omission of certain harsh passages of reproof.

- Hear the word of the Lord, house of Jacob, and all the fami lies of the house of Israel. So said the Lord: What injustice did your fathers find in Me, that they distanced themselves from
 - 6 Me, and they followed futility, and they became futility? They did not say: Where is the Lord, who brings us up from the land of Egypt, who leads us in the wilderness, in a land of desert and crater, in a land of waste and the shadow of death, in a land that no man has crossed, and where no man has dwelled?
 - 7 I brought you into a fruitful land, to eat its fruit and its goodness. You came, and you defiled My land, and My heritage you
 - 8 rendered an abomination. The priests did not say: Where is the Lord? Those who grasp the Torah did not know Me, and the

- shepherds were disloyal to Me, and the prophets prophesied
- 9 to the Baal and followed that which is of no avail. Therefore, I will yet quarrel with you the utterance of the Lord and
- 10 with your children's children I will quarrel. For cross the isles of the Kitites and see, and send to Kedar and observe diligently,
- 11 and see whether there has been anything like this. Has a nation exchanged its gods, and they are not gods? But My people has
- 12 exchanged its glory for that which is of no avail. Be astonished, the heavens, at this and be agitated, be greatly devastated – the
- 13 utterance of the Lord as My people have performed two evils: They forsook Me, the fount of flowing water, to dig for them cis-
- 14 terns, broken cisterns, that will not hold water. Is Israel a slave?

מַ אָלֵי הֵיטַבְהָ לְרְאָוֹת בִּי־שִׁקְד אֲנֵי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתְוֹ: וַיְהִי דְבַר־יהוֹה וּ אֵלֵי הֵיטַבְהָ לְרְאָוֹת בִּי־שִׁקְד אֲנֵי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתְוֹ: וַיְהִי דְבַר־יהוֹה וּ אֵלֵי הַשְּׁכִית לֵאמֹר מָהְ אָתָּה רֹאָה עֵלְּלְּיִי בְּיִּאָרֵץ: בִּי וּ הִנְנִי לְרָא לְכֵל־מִשְׁפְּחְוֹת מַמְלְכְוֹת צָפִוֹנָה יִּ שְׁבֵּית וְאַבְּר וְשְׁבָּי הָאָרץ: בִּי וּ הִנְנִי לְרָא לְכֵל־מִשְׁפְּחְוֹת מַמְלְכִוֹת צָפִוֹנָה יִּ שְׁבְּר וְשְׁבָּי מְשְׁפָּטִי אוֹתָם עֵל בְּל־דְעָתְם אֲשֵׁר עֲיָבוֹי וְשָלְבָי וְבְּלְבְי וְבְּלְרְתְּ אֲלִיהָם אֵתְר בְּלְּבְיִי וְבְּבְרְתְּ אֲלֵיהָם אָתְר בְּלְבְי וְבְּלְבִי וְהִנְּלְ וְבְּרְתְּ אֲלִיהָם בְּלְּבְי וְבְּלְבְי וְבְּרְתְּ אֲלִיהָם אֵתְר בְּלְבְי וְבְּלְבְי וְבְּלְבְיתְ וְבְּבְרְתְּ אֲלִיהָם בְּלְּבְי וְשְׁבְּלוֹת עָלְבְּלְבִי וְהַבְּרְתְּ אֲלִיהְ וְבְּבְרְתְּ אֲלִיהְ בְּלְבְיִי וְשִּבְּעוֹי וְשְׁבְּעִי וְבְּבְרְתְּ אֲלִיהְ בְּלְבְיִי וְשְּבָּר וְשְׁבָּי וְחִימִוֹת נְחְשָׁבְׁ וְבְבְּרְבְּעִי לְאַבְיי וְבְּבְרְתְּ אֲלִיהְ וְבְבְרִי וְשְׁבָּי וְבְּבְר בְּאָבֶי וְבְּלְבְיִי וְבְּבְרְתְּ אְלִבְיי וְבְּבְרְיִי וְבְּבְיוֹתְ וְבְבְיתְ וְבְבְּר בְּאָבִי וְבְיִבְיוֹ לְצְשִׁיתוֹ לְבְיִי וְשִׁבְּי וְבְּלִי וְבְבְר בְּאָבֶר וּלְבְיִי וְבְּבְר בְּאָבֶר וּלְבְיִי וְבְּבְר בְּאָבֶר וֹלְבְיְי וְבְּבְיי וְבְּבְר בְּאָבֶר וֹלְבְיְוֹתְ בְּבְיי וְבְּבְּר בְּאָבֶר וּלְבְיִי וְבְּבְי וְבְּבְיי וְבְּבְיוֹי וְבְּבְיוֹי בְּבְבְיי וְבְּבְיי וְבְּבְיוֹי בְּבְייִי וְבְּבְיוֹת בְּבְיִי בְּבְּבְייִי בְּבְייִי וְבְּבְיוֹי בְעְבְּבְיי וְבְּבְייִי בְּבְייִי וְבְּבְיוֹ בְּבְיִי וְבְּבְיִי בְּבְּבְייִי וְבְּבְיוֹ בְּבְבְיִי בְּעִבְייִי בְּבְיִבְיִי בְּבְבְיִי בְּעְבְיוֹי בְּבְבְייִי בְּבְיּבְייִ בְּבְיּבְייִי בְּבְיּבְיתְ בְּבְּיִי בְּעִיבְי בְּבְבְייִי בְּבְּבְיי בְבְיּבְיוֹבְבְייִי בְּבְייִבְיי בְּבְּבְייִי בְּבְיבְייִי בְּבְיּבְיי בְּבְיבְיי בְּבְּבְייִי בְּבְיּבְיי בְעִיבְּבְי בְּבְּבְיוֹם בְּבְבְיוֹם בְּבְּבְיי בְעְבְּבְיוֹ בְבְּבְבְיי בְבְּבְיבְיי בְעִיבְיי בְּבְיבְיי בְּבְּבְיים בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיבְיים בְּבְּבְיוֹם בְּבְבְיבְּבְי בְּבְיבְים בְּבְּבְיים בְּבְּבְיוֹבְיים בְּבְבְיוֹם בְ

הפטרת

מסעי

בּרֵ שִׁמְעִּי דְבַר־יהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְבֶלְ־מִשְּׁפְּחוֹת בֵּית יִשְּׁרָאֵל: כְּה וּ שָׁמֵר יהוֹה מַה־מֵּצְאׁוּ אֲבִּוֹתֵיכֶם ירמיה

בּי שְׁעֵל כִּי רְחַקוּ מֵעָלֵי וַיִּלְכִּי אַחֲרֵי הַהֶּבֶל וַיִּהְבָּלוּ: וְלָא אֲמְרֹּוּ אַיֵּה יהוֹה הַמֵּצְלֶה אֹתֶנוּ מֵאֶרֵץ

מִצְרֵיִם הַמּוֹלִּיךְ אֹתָנוּ בַּמִּרְבָּר בְּאֶרֶץ עַרְבָּה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיְה וְצַלְּמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא־עֲבַר

מִיבְרִים הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּרְבָּר בְּאֶרֶץ עַרְבָּה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיְה וְצַלְּמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא־עַבְר

מִילְא יְדְעִׁנִי וְהָרְעִים בְּשְּׁעוּ בִי וְהַבְּבִיא אֶתְכֶם לְּתִוֹעבְה: הַבְּבְּעַל וְאֲחֲרֵי לְא־יוֹעֵלוּ הָלֵכוּ: לְבֵּן עִר אָרִיב

לְא יְדְעִׁינִי וְהָרְעִים בְּשִּשׁוּ בִי וְהַבְּבִי בְנִיכֶם אָרִיב: בִּי עִבְרוּ אִייַ כִּתִּיִם וְּשְׁמִי הַמִּיר בְּבוֹץ עִר אָרִיב

אִרְבְיוֹ מִשְׁר וְשִׁמְיִם עַל־זִאת וְשִּצְרִוּ חְרְבִּוּ מְאָר וְהָבִּיִים וְהַפָּח לְא אֱלֹהִים וְעַמֵּי הַמִיר בְּבוֹרוֹ בְּלוֹא

אִרְיל: שִׁמוּ שָׁמֵים עַל־זִאת וְשַּעְרוּ חְרְבִּוּ מְאָד נְאָם־יהוֹה: בִּי־שְׁתִּים רְעִמִי בְּלִוּת עְשָּׁה עַמֵּי אֹתִי לִישְׁרִ מְאָר בְּאֹרֹנִי וְהָבְרִים בְּשְׁיִם בְּלֹית בְּאֹלוֹת בְּאֹלֹה בִּאְרוֹת בָּאבֹר וֹם אֲשָׁר לְאִבְּר בְּוֹחִנִים הַמִּים בִּים בְּלִים לְחָצִבְר חְרְבִּי מְאָרוֹ הִמְיִם בְּלִים בְּנִים בְּיִים בְּיִים בְּמִיים בְּלְבִּתְים בְּיִים בְּיִבְּית בְּבִּרִים אֲשָׁבְרוֹ הַבְּיִב בְּיִבְים בְּעָּים בְּיִלִים בְּעְבִים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּבִּים בְּיִבּים בְּבִים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בִּים בִּים בִּים בִּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבּים בְּיִבְים בְּיִבְים בְּבִּבְּים בְּיִבּבוֹים בִּים בְּיִבְּבִים בְּיִבְים בְּיִבּים בְּבְים בְּבִּים בְּבִים בְּבִּים בְּיבִים בְּיִבְים בְּיבִים בְּיִים בְּיִבּים בְּיבִים בְּיִם בְּיִבְים בְּיִבְיּבְי בְּבְּבִים בְּבְּיוֹ בְּבְּיבְים בְּבְּיבְיוֹ בְּיִבְים בְּיבְים בְּיוֹם בְּיבְים בְּיִם בְּיִבְים בְּבְּיבְים בְּיִבּים בְּיִבְים בְּבְּבְים בְּבְים בְּבְּים בְּבְּים בְּבִּים בְּבְים בְּיבְים בְּיבְיבִּים בְּבְּים בְּיִבְּיִים בְּיבְים בְּאִבְיוֹם בְּיְבִים בְּיבְּים בְּיבְּים בְּיבְיבְּים בְּיִבְּים בְּיִּבְים בְּיִבְּים בְּבְּי

- 15 Is he born in the house? Why was he subjected to looting? Lion cubs will roar over him; they raised their voice, and they have rendered his land desolation; his cities are destroyed, without
- 16 inhabitants. The people of Nof and Tahpanhes will also crush
- 17 your head. Is it not this that did it to you, your forsaking of the Lord your God at the time that He was leading you on the way?
- 18 Now, what is it for you on the way to Egypt, to drink water of Shihor? What is it for you on the way to Assyria, to drink wa-
- 19 ter of the river? Your own evildoing will chastise you, and your deviations shall reprove you, and know and see that evil and bitter is your forsaking the Lord your God, and awe of Me is
- 20 not in you the utterance of the Lord God of hosts. For I have always broken your yoke, snapped your restraints, and you said: I will not transgress. Yet upon every high hill and under every
- 21 flourishing tree you saunter, a harlot. I planted you a select vine, all of it from true seed, and how did you transform into a devi-
- 22 ant, strange vine for Me? For if you launder with natron, and use much soap, your iniquity is stained before Me the utter-
- 23 ance of my Lord God. How can you say: I was not defiled, after the Be'alim I did not go? See your way in the valley, know what you have done, a swift young she-camel meandering her ways.
- 24 A wild donkey accustomed to the wilderness, she inhaled the

- wind in her desire; her lust, who can restrain it? All her seekers
 25 will not weary, in her month they will find her. Prevent your
 foot from being unshod and your throat from thirst, but you
 said: It is hopeless. No, for I have loved strangers, and after
- 26 them I will go. Like the shame of a thief when he is discovered, so has the house of Israel been shamed: they, their kings, their
- 27 princes, and their priests and their prophets. They say to wood: You are my father, and to stone: You have borne us, for they have turned their back to Me and not their face, but in the time
- 28 of their misfortune they will say: Arise, and save us. Where are your gods that you made for you? Let them arise, if they can save you in the time of your misfortune, for like the number of your cities are your gods, Judah.
- 3 4 Didn't you call to Me from now: My Father, You are the Master Ashk. add of my youth?
- 4 1 If you will return, Israel the utterance of the Lord you will Seph. add return to Me, and if you will remove your detestable things from
 - 2 before Me and not wander. You will take an oath: As the Lord lives, in truth, in justice, and in righteousness, and the nations will bless themselves by him, and will praise themselves by him.

וֹעַחֲפּּוֹעֵם נִגָּעוּ

אָעֶבור

נַפְשָׁה

וגרונד

ילדתנו

יי שְּׁרָאֵל אִם־יְלֵיד בָּיִת הָוּא מַדִּוּע הָזָה לָבֵז: עָלִיוֹ יִשְׁאֲגוּ כְפִּרִים נֵתְנִוּ קוֹלֶם וַיָּשֵּׁיתוּ אֵּרְצוֹ ' קשׁבָּה עָרֵיו נצתָה מִבְּלֵי יִשֵּׁב: גַּם־בְּנֵי־גִּף ותחפּגָס יִרְעוּךְ קְדְקְד: הַלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׁה־לֵּךְ הַ יִּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אֵשׁוּר לִשְּׁתְּוֹת מֵי נָהֶר: תְּיַפְּרֵךְ רְעָתֵׁךְ וֹמְשֶׁבוֹתִיְךְ תְּעָרִי וּרְאִי בִּירַעי הַ וֹמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אֵשׁוּר לִשְּׁתְּוֹת מֵי נָהֶר: תְּיַפְּרֵךְ רְעָתֵׁךְ וֹמְשֶׁבוֹתִיְךְ תְּעִי וּרְאִי וּרְאִי בִּירִע

ב וַבֶּר עִיבֶּר אֶת־יהוָה אֶלהָיִדְ וְלָא פַּחְדָּתִי אַלַיִדְ נְאֶם־אֲדֹנִי יָהוֶה עְבָאוֹת: כַּי מֵעוֹלֶם שְבַרְהִי יישר עַלַברוֹ מיבריהים בייטרי שני יישרי בי יישרים בייטר ביים ביים בייטר ביים בייטר ביים בייטר בייטר בייטר בייטר

עָלֵךְ נִתַּקְתִּי מִוּסְרוּלֵיִיךְ וַתִּאמְרָי לָא אעבוד כִּי עַל־בְּלֹ-גִּבְעֶׁה גְּבֹהָה וְתַּחֵת בְּלּרעֵץ דְעַנְּן את אינד זיבי ואירו ואינפוד ייילים פּלד זרט אתם ואיד וברכם לו חיבו דופר וברכם

נְּטְמֵאתִי אֲחֲרֵי הַבְּעָלִים לָא הָלַבְתִּי דְאָי דַרְבֵּךְ בְּנִיי נְאֶיךְ נֶהְבַּּכְתְּ לִי סוּרֵי הַגָּפֶּן נְבְרִיֵּה: בּא אַתְּ צֹעָה זֹנָה: וְאֲנֹכִי נְטַשְתֵּיךְ שֹׁוֹרֵק בְּלָּה זֶרֵע אֱמֶר וְאֵיךְ נֶהְבַּּכְתְּ לִא הַלַבְתִּי רְאָי דַרְבֵּךְ בְּנִיץ דְעָי מֶה עָשֶׂית בִּכְרֵה קַלֶּה מְשְׁרֶכֶת נִטְמֵאתִי אֲחֲרֵי הַבְּעָלִים לָא הָלַבְתִּי רְאָי דַרְבֵּךְ בְּנִיא דְעִי מֶה עָשֶׂית בִּכְרֵה קַלֶּה מְשְׁרֶכֶת

ר דְּרָכֶיהָ: פֶּרָה וּ לִמְּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נפשוֹ שֲאֲפָה רֹוּחַ תַּאֲנָתָה מֵי יְשִׁיבֶנָה בְּל־מְבַקְשָּׁיהָ לְאׁ הּ יִיעָפוּ בְּחָדֵשֵׁה יִמְצָאִוּנָהָ: מִנְעַי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וגורנָך מִצִּמְאָה וַהְאִמְרֵי נוֹאָשׁ לוְא כִּי־אָהַבְהִי

בו זָרֶים וְאַחֲבִיהֶם אֵלֵךְ: בְּבָשֶׁת גָּנָבֹ בֵּי יִפִּיֹצֵא בֵּן הֹבִישׁוּ בֵּיִתְ יִשְּׂרָאֵל הַבָּשׁה בִּוּלְבִיהֶם שָׁבִיהֶׁם

כּז וְכְּהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם: אִמְרִים לְעֵׁץ אֲבִי אַׁתָּה וְלָאֶׁבֶן אַתְּ ילדתני כִּי־פָנִוּ אֵלַי עָדף וְלֹא פָנֵים --- ובטם בטחם יאמלי סומה והושיטון: ואיה אלהיד אשר טשים לד יהומי אסדיושיטור

רו וּבְעַת רֶעָתֶם יְאִמְרוּ קוּמָה וְהְוֹשִּׁיעֵנוּ: וְאַיֵּה אֱלֹהֶידָ אֲשֵּׁר עָשֵּׁיתָ לֶּךְ יָקֿוּמוּ אִם־יְוֹשִּיעִוּדְ בְּעַת רֵעָתֶדְ כָּי מִסְפַּר עָרֶידָ הִיּוּ אֱלֹהֶידָ יְהוּדֵה:

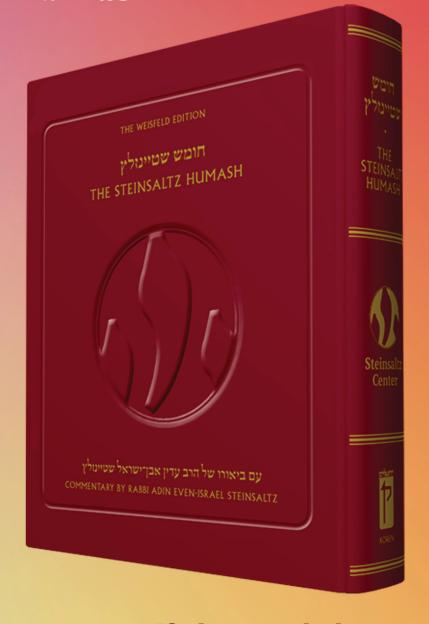
האשכנוים קראת מוסיפים

> הספרדים מוסיפים

ג - הַלַוֹא מֵעַיָּה קראתי לָי אָבֶי אֵלִוּף נְעָרֵי אֱתָה:

ד ۚ אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל וּ נְאֶם־יהוָה אֵלֵי תָּשִׁוּב וְאִם־תָּסֵיר שִׁקּוּצֶיְךְ מִפָּנֵי וְלְאׁ תָנְוּד: וְנִשְּבַּּעְתָּ חַי־יהוֹה בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְבָּרֵכוּ בִּוֹ גּוֹיָם וּבִוֹ יִתְהַלֵּלוּ: We hope you've enjoyed the Steinsaltz Humash

excerpts.

Get 20% off the real thing with code HUMASH only at www.korenpub.com